Harvard University

Library of

The Medical School

and

The School of Public Health

VE RI TAS

The Gift of

Paul Dudley White, M.D.

EX LIBRIS

PAUL DUDLEY WHITE

[illegible] copy taken in
exchange for my own.
A H [illegible]
1858.

Harvard Medical Library
in the Francis A. Countway
Library of Medicine ~ *Boston*

VERITATEM PER MEDICINAM QUÆRAMUS

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Open Knowledge Commons and Harvard Medical School

http://www.archive.org/details/nicolaitulpiiams00tulp

NICOLAI TVLPII

AMSTELREDAMENSIS,

OBSERVATIONVM MEDICARVM.

LIBRI TRES.

Cum æneis figuris.

AMSTELREDAMI,
Apud LVDOVICVM ELZEVIRIVM,
CIↃ IↃ CXLI.

AD

PETRVM TVLPIVM FILIVM.

LAtè ſe pandit, Petre fili, in quo decurris, Medicinæ campus. Percoluêre tamen illum certatim, cùm veteres, tum recentiores, labore tam indefeſſo: ut vix quicquam ampliùs, in eo deſideres, præter certas, rariorum affectuum, obſervationes: utique remedia, infallibili uſu comprobata. Quibus equidem confiſus, præter tuum, & aliorum ſtudium, haud leviter adjutum iri; decrevi tandem in commune dare; ac publici juris facere; quas tibi ſoli aliâs deſtinaveram, obſervationes. Futuras fortaſſis Muſis tuis, eò gratiores; quo plures earum, vel coram videris, vel auditione ſaltem acceperis, à teſtibus oculatis. Quorum pars magna, utique eo-

rum, quorum hic paſſim nomina, in vivis cum ſit, prodibunt fortè, nunc multo ſecuriores, in publicum, quàm illis defunctis. Continent quippe non pauca, ut à communi uſu ſejugata; attamen veriſſima. Neque futura minus ex uſu Medicis; quam Geographis, vel America; vel Freta, ſive Magellanica, ſive Lemeria; noſtrâ ſaltem memoriâ, primùm inventa. Quibus ut non parum illuſtratur Geographiæ gloria: ita neque hæc exempla, fortè dedecori erunt, arti medicæ, præſertim veræ. Quæ ſanè tantum diſcrepat, à ſcientiâ umbratili, quantum imaginaria inventa, ab inconcuſſis, indubitatæ veritatis, fundamentis. Quibus qui innititur, næ is haud facilè contemnet, quin potius obviis uluis excipiet obſervationes, quas demonſtravit Anatome, verus medicinæ oculus. Cujus lumine, ut irradiantur intima corporis penetralia: ſic producuntur ejuſdem beneficio, quaſi in claram lucem, abditiſſimæ, occulto-

rum

rum morborum, cauſſæ: vera mehercules fulcra, ac genuina artis medicæ ſtabilimenta. quorum certitudinem ſiquidem vis penitùs adſertam? conjice oculos in lectiſſima illa exempla, quæ de rariſſimis eventubus, edidêre, qui inter Medicos audiunt ſagaciſſimi. Quippe exempla, velut lucidiſſima ſpecula, repræſentant tam perſpicuè aliena facta, ac ſecula: ut vel cæco appareat, quid imitandum, quid fugiendum. Quâ certe ſcientiâ nihil medicis utiliùs. Amplum enim, ac ſpatioſum eſt, in quo navigamus, æquor. Et in illo tot propemodùm vada, quot morbi: & tam frequentes ſcopuli, quam ſcopi. Quorum periculis ſiquidem te ſatagas ſubtrahere, neceſſe erit curſum dirigere, per lineas, à peritiſſimis Palinuris notatas. aliâs fluctuabis incertus, inſtar oberrantis alicujus Euripi. Eriſque non tam re, quàm ſpecie, & ad ſolam pompam, eruditus. Nihil enim poteſt eſſe ſolidum, cui non ſubeſt ratio. Multo minùs ulla artis de-

creta firma, quæ non comprobat uſus, qui omnium Magiſtrorum ſuperat præcepta. Ac pro inde ſcitè Æſchylus Poëta.

Qui fructuoſa, non qui multa ſcit, ſapit.

Noli itaque pede nimis libero vagari; ſed coërce ſtudiorum curſum, intra orbitam, rationis, ac uſus. Et ut apes, ex floribus, fragrantia mella: ſic ſelige tibi, ex optimis auctoribus, quod ſapientiæ rore adſperſum, potiſſimùm facit ad hominis ſalutem. Certus, nullâ re, Medicum propiùs ad Deum accedere, quàm ſalute hominibus dandâ, Quam certè Arcton tibi ſi ſignes, enavigabis feliciter quamcunque charibdim. Et ubi animum inſtruxeris verâ, internâque eruditione, diſpelles facillimè à te, futiles quiſquilias; & confragoſas illas, ineptarum diſputationum, ſalebras, quibus dignitas Medica magis obſcuratur, quàm illuſtratur. quod ſi verò animus te ducat ad ſectiones anatomicas: caveſis immoreris in externis lineamen-

neamentis; deſcende ad interiora, & inquire non tantum in naturam viſcerum; ſed præcipuè in loca, ac cauſſas abſtruſorum morborum. Quibus probè cognitis, licebit deinceps, & tuum lumen, in aliorum immittere animos: & ubi ea duntaxat ab oblivionis injuriâ vindicaveris, quæ ſciri, cognoſcique publicè intereſt; mereberis optimè, non tantum de arte, quam colis; ſed potiſſimùm de Republicâ, cujus civibus ſalutariter Medicinam facies. Quæ duo equidem ex animo voveo, qui tibi ſum, non minùs affectu, quàm naturâ pater.

Amſtelredami, ad annum ſalutis humanæ CIↃ IↃ CXLI. XVI *Kalend Octobris.*

INDEX CAPITVM.

Libri I.

1 *CAlvaria fracta.*
2 *Occulta capitis rima*
3 *Fractura oſsis cuneiformis.*
4 *Fractura capitis ſanata,*
5 *Salutaris modioli uſus.*
6 *Morbus attonitus.*
7 *Morbus attonitus à ſanguine.*
8 *Morbus comitialis ſpontè ſanatus.*
9 *Morbus comitialis à ſplene.*
10 *Morbus comitialis à vulvâ.*
11 *Epilepſia ſexies cottidie accedens.*
12 *Tremor periodicus.*
13 *Reciprocus capitis dolor.*
14 *Convulſio ſedentaria.*
15 *Præſagium convulſionis periodicæ.*
16 *Viti ſaltus.*
17 *Malleatio.*
18 *Imaginaria oſsium mollities.*
19 *Mola imaginaria.*
20 *Aquæ metus.*
21 *Senex rabioſus.*
22 *Catalepſis ex amore.*
23 *Pollicis tremor, à detractione ſanguinis.*
24 *Hydrocephalus.*
25 *Hydrocephalus dimidiati capitis.*
26 *Polypus narium.*

27 *Polypus cordis.*
28 *Oculi procidentia.*
29 *Encanthis cancroſa.*
30 *Vulnus pupillæ ſanatum.*
31 *Cæcitas à veneno.*
32 *Dolor capitis à naturâ devictus.*
33 *Dolor inter caput, ac pedem reciprocus.*
34 *Pedes talpini.*
35 *Reſpiratio per aures.*
36 *Mors à dente genuino.*
37 *Vlcera palati.*
38 *Prolapſus palati.*
39 *Vox à febre intercepta.*
40 *Idem ſilentium à pituitâ.*
41 *Mutus loquens.*
42 *Gula reſoluta.*
43 *Inedia undecim dierum.*
44 *Lethalis gulæ tumor.*
45 *Idem tumor à pituitâ.*
46 *Strumarum anatome.*
47 *Cancer quinquâginta annos innoxius.*
48 *Arteriotomia.*
49 *Sanguis ex dente.*
50 *Vulnus aſperæ arteriæ.*
51 *Angina interna.*
52 *Ranula.*
53 *Cancer mammarum.*
54 *Evanidæ mammarum puſtulæ.*
55 *Livor ex tußi.*

Lib.

Lib. II.

1 Dolor pleuriticus è bile.
2 Sanguis octies puerperæ miſſus.
3 Pleuritis ſanguinem venis ſubtrahens.
4 Pleuritis ſuppurata.
5 Legitima thoracis ſectio.
6 Pus thoracis per umbilicum.
7 Rara difficilis ſpiritus cauſſa.
8 Marcor oſtreis ſanatus.
9 Idem ſucceſſus à ſolâ naturâ.
10 Vomica pulmonis.
11 Sputum ſanguinis triginta annorum.
12 Surculus, venæ arterioſæ, expectoratus.
13 Integra vena à pulmone rejecta.
14 Fruſtum pulmonis, fauces occludens.
15 Turunda ore rejecta.
16 Hydrops thoracis.
17 Pulmo præciſus.
18 Vulnus cordis.
19 Cordis palpitatio à Liene.
20 Ira puerperis noxia.
21 Vomitus bilis atræ.
22 Vomitus octodecim menſiûm.
23 Vomitus pituitæ concretæ.
24 Prægnans edens mille quadringentos haleces.
25 Calculus arterialis.
26 Fibræ jocinoris vulneratæ.

27 *Pus Iocinoris, per os, ac alvum.*
28 *Lien verberans.*
29 *Lien diſruptus.*
30 *Magnus lien.*
31 *Sanguis cutem tranſudans.*
32 *Steatomata meſenterii.*
33 *Steatoma cum ulcere, & aquâ.*
34 *Hydrops cum veſiculis meſenterii.*
35 *Tympanites cum aſcite.*
36 *Morbus regius, cum hydrope.*
37 *Abſceſſus meſenterii, à partu diſruptus.*
38 *Ventris ſectio.*
39 *Perforatio ſcroti.*
40 *Mors ex depreſſo ventre.*
41 *Volvulus ex irâ.*
42 *Caput lumbrici lati,*
43 *Iſchuria lunatica.*
44 *Calculus renum.*
45 *Calculus ureterem obturans.*
46 *Diabetes.*
47 *Mictus lapidoſus.*
48 *Membrana lapideſcens.*
49 *Mictus vermis cruenti.*
50 *Vnde viginti vermiculi emicti.*
51 *Cottidianus vermium mictus.*
52 *Periodicus capillorum mictus.*
53 *Vlcus veſicæ ſanatum.*

Lib. III.

1 *MIſera, virginis gibboſæ, conditio.*
2 *Veſica à calculo conſumpta.*
3 *Gangræna umbilici.*
4 *Lapides bezoartici in homine.*
5 *Calculus veſicæ adnatus.*
6 *Calculus veſicâ arctè circumdatus.*
7 *Calculus trium unciarum ſpontè excretus.*
8 *Modus eximendi calculum ex urethrâ.*
9 *Turunda lapideſcens.*
10 *Lethalis ani tumor.*
11 *Dolor ani quartâ horâ, à ſolutâ alvo.*
12 *Lumbricus ex inguine.*
13 *Periculoſa hernia ſanata.*
14 *Sapientia juvenilis.*
15 *Præpoſterum ſilentium.*
16 *Immoderatus clyſteris uſus.*
17 *Interior inteſtini tunica excreta.*
18 *Adeps cottidiè ab alvo prodiens.*
19 *Idem adeps, ab alvo, ac veſicâ.*
20 *Vulnus, latioris inteſtini ſanatum.*
21 *Valvula inteſtinalis.*
22 *Convulſio abdominis.*
23 *Abſceſſus inguinum, à vulvâ.*
24 *Tabes dorſalis.*
25 *Coxæ dolor abſceſſu ſanatus.*
26 *Coxa ferramento exuſta.*
27 *Vulnus ſpinalis medullæ.*

28 *Fiſtula*

28 Fiſtula inſanabilis.
29 Lethalis lumborum tumor.
30 Spina dorſi bifida.
31 Vulva bili innatans.
32 Hydrops uteri.
33 Fungus ex vulvâ exciſus.
34 Major fungus ibidem exciſus.
35 Τριβὰς ſive fricatrix.
36 Menſtrua puellæ quadrimæ.
37 Partus monſtri bicipitis.
38 Diſſectio monſtri bicipitis.
39 Coles incurvatus.
40 Pediculi pubis
41 Mors ex flore calcis.
42 Sudor ſeptem annorum.
43 Excoriatio ab oleo Vitrioli.
44 Exedens præcordiorum herpes.
45 Pulſus arteriæ extra carpum, explorandus.
46 Gangræna univerſalis.
47 Gangræna pedis.
48 Sphacelus brachii, à febre.
49 Atrophia brachii ſuctu ſanata.
40 Rotundum vulnus.
51 Carcinoma fremoris.
52 Febris quintana.
53 Cibi abſtinentia quartanæ lethalis.
54 Error naturæ compenſatus.
53 Incredibile corporis humani incrementum.
56 Satyrus Indicus.

NICOLAI TVLPII OBSERVATIONVM MEDICARVM

LIBRI PRIMI

CAPVT I.

Calvaria fracta.

INTER calvariæ vulnera, ſicuti eminet; ita difficulter quoque curatur ἔσφλασις Hippocratis. Quę fit, ubi capitis os, tam finditur, quàm medium desîdet. Cujus vulneris fragmentum, dum premit, pungitque membranas: vel impeditur cerebri motus; vel excitatur inflammatio; vel deliteſcente fragmento, ſub integro oſſe, comprimuntur adeò arctè, inæquales, diſruptarum partium, oræ: ut intercludant omnem exitum, evacuationi aliâs erupturæ: unde homini exitium.

Gravis, decidentis feneſtræ, lapſus depreſſit, fregitque, filio Petri Witſii, ſiniſtra bregmatis oſſa: non procul à ſuturâ Lambdoide. At fragmenta, quæ, inde diſſilierant, deſidebant non modò, ſub limbo circum-

poſiti oſſis: ſed infigebantur præterea, tam firmiter, pertuſis, cerebri, membranis: ut nihil omninò humoris, potuerit ex vulnere effluere: nedum eximi ritè fragmenta: quin lacerarentur turpiter membranæ; utique cerebrum, illis ſubjectum.

Ex cujus dilaceratâ medullâ, ademit tantum cottidie chirurgus: quantum recepiſſet, dimidiatum nucis juglandis putamen. At die tertio auferebātur inde, duo integra cochlearia: ſine ullâ tamen (quod dictu mirum) vel mentis offensâ; vel alio aliquo ſymptomate. Sed die quinto intervenêre febricula, levis ſopor, & reſolutio lateris dextri (quamvis plaga infeſtaret ſiniſtrum) verùm ſexto periit vox; & poſt illam ipſa vita.

Sed cur flacceſcit latus oppoſitum? fit id bifariam: vel circa plagæ initium, vel aliquot diebus poſt. Siquidem contingit protinus ab inflicto vulnere, propelluntur humores, à violentæ concuſſionis impetu, ad loca quàm remotiſſima: ſive ad ventriculos cerebri; vel meatum ſpinali medullæ inſculptum. Quò delata penetrans hæc vis, adigit (ut cum Caſſio loquar) fluidam hanc materiam; potiùs ad partem oppoſitam, quàm plagæ vicinam.

Quò tamen, ſiquidem tenderet humor, nervos reſoluturus, retrocederet neceſſariò, ad motus ſui principium; & ad terminum, à

quo

quo primùm fuerat depulſus. Cùm contrà motus violentus ſequatur motorem: tendatque potiùs ulteriùs, quàm ſubſiſtat in propinquo. Sicuti luce clariùs, apparet in clandeſtinâ, oſſis oppoſiti, fiſſurâ.

At ſi nervi reſolvantur, aliquandiu poſt inflictum vulnus: veriſimile eſt, ab illatâ vi, humores quidem fuiſſe agitatos, ſed non exiiſſe, ex parte affectâ. Verùm illâ paullatim incaleſcente, ſive à putredine, ſive à febre, credibile eſt eoſdem illos humores denuò moveri; & ab exſuſcitato hoc calore, tandem quoque propelli, ad partem oppoſitam: ceu locum maximè remotum, à motus principio: & præcipuè à latere dolente, unde hoſtem ſuum, ſatagit depellere natura.

CAPVT II.

Occulta capitis rima.

QVamvis ferramenta, plerumque adhibeantur calvariæ, vel fractæ, vel fiſſæ; conveniunt nihilominùs, nonnunquã etiam integræ: præſertim ſi metus ſit, diſruptarum venarum. Educitur quippe hac ratione, non tantùm ſanguis effuſus; ſed impediuntur ſimul, inflammatio, putredo, delirium, febris, aliaque exitialia ſymptomata. Sed cur ſcopum hunc non ſemper attingat ars, de-

monſtratum ibunt, ſequentia exempla.

Iacobus Bexius, ictus à ſclopeto, in occipite, concidit protinùs pronus in terram: foris vix læſus, ſed intus tam vehementer offenſus: ut inciderit ilicò, in febrem, ac graves convulſiones. Quibus permoti, perforavimus confeſtim calvariam, licet extrinſecùs nullas egiſſet rimas. Quo auxilio, elicuimus quidem ſanguinem, ſupra cerebri membranas effuſum: attamen neque feſtina hæc acceleratio, neque remedia ſatis maturè adhibita, tantùm potuêre, in præcipiti hoc periculo: quin nihilominùs ſexto die perierit æger.

In cujus capite, terebram dum circumageret chirurgus, vidimus, per integrum os, erupiſſe innumeras ſanguinis guttulas: coöperientes, inſtar roris, univerſam calvariam. Quibus ſpongiâ aliquoties deterſis, repullulare continuò & alias: monſtraturas quaſi digito, nihil naturæ eſſe invium: ſed omnia pervia. Neque oſſa ullibi tam ſolida; quin per ea liberè permeet, cùm ſanguis, tum pus.

At diſſecto, poſt obitum, cadavere, licet apparuerit calvaria foris illæſa: oſtendit tamen intus varias fiſſuras: docens ſuo exemplo, quid per infortunium ſuum, velit vir incomparabilis Hippocrates, libro de vulneribus capitis. Verè enim infelices ſunt illi, ad

quo-

quorum abditos morbos, nec oculi, nec mentis penetrat acies.

Sed præter occultas haſce rimas, videre fuit, prope plagæ locum, extimam cerebri membranam, non minùs lividam, quàm flaccidam: & non uno loco, atro cruore fœdè obductam. At cerebellum erat planè ſyderatum: ceu vero ſphacelo corruptum. Venæ utique paſſim laceræ: & circa baſim cerebri, ac rete mirabile, tantum concreti ſanguinis: ut nullus miraretur, occubuiſſe hominem, tot calamitatibus circumventum.

Verè itaque, verus naturæ genius, ſect. III. aph. XI. coac. prænot. Cerebro ſyderato, alii quidem tertio, alii verò ſeptimo moriuntur die: illos autem ſi effugerint, ſervantur. At quibus ex his diſſectis, invenitur os diſſociatum, illi pereunt. Quâ circumloquutione deſignatur, procul dubio, principium corruptionis. Licet ſphaceli vox, latiùs ſeſe extendat. Quî enim ſervaretur aliâs aliquis, poſt diem ſeptimum? etenim, quod ſemel integrè emortuum, id reviviſcit nunquam. Quippe à privatione, habitus denuò comparari nequit.

Sed quid vult ſibi os diſſociatum? διεστηκὸς τὸ ὀστεόν? annon corruptionis labem, vitiatæ calvariæ communicatam? cujus indicium fecit, in hoc ægro, diſſoluta illa oſſis laxitas: à quâ promanarunt, guttæ ſanguineæ; quas diximus

mus terebranti chirurgo, præter omnem conſuetudinem, fuiſſe oblatas. Non ſecùs ac gangrænam præcedit, aquoſa cutis veſica; & inſequentem ſphacelum, ipſa gangræna.

Quaſi diceret vir inclutus. Siquidem à cerebri vitio, eatenùs immutetur os, ipſi proximè impoſitum: ut diſſolutâ compage, diſcedat evidenter, à naturali ſuâ ſoliditate (quod in hac calvariâ conſpicuè factum) actum erit de vitâ: & neceſſe, hominem mori; à tam deſperatâ, corrupti cerebri, conditione.

CAPUT III.

Fractura oſsis cuneiformis.

IN quod ipſum infortunium, modò non in majus, vidimus quoque incidiſſe, virum ſeptuagenarium, ſed ebrium. Qui delapſus ex altiore loco, contraxit in calvariâ, tam amplum vulnus: ut commodè, per ejus hiatum, educeretur, quicquid inhæreret, extimæ cerebri membranæ. Invadentibus ipſum nihilominùs ilicò, vertigine, vomitu, ac ſtupore. Sive à reſiduâ crapulâ, ſive à concuſſo cerebro. Sed poſtridie rediit ad ſe; expers febris, & immunis omnium aliorum ſymptomatum. Verùm die quarto, exſcreatis priùs ſputis purulentis, periit, præter omnem ſpem, ab inopinatâ apoplexia.

Cujus

Cujus ergò interiora capitis penitiùs perſcrutantibus, obtulit ſe primùm, frequens humor; replens ventriculos cerebri. Sed mox longiſſima rima; excurrens continuatâ ſerie, per frontem, oculique foramen, uſque ad ſellam equinam; prope oſſis cuneiformis medium. Quò loci animadvertimus (quod jure, in omnium oculis fuit rariſſimum) ingens oſſis cuneiformis fragmentum: ita ſejugatum à reliquo oſſe; ut manifeſtè elevaretur, ſupra quaſcunque partes circumpoſitas.

In quarum remotiori receſſu, cùm delitеſceret plurimum ſanguinis coagulati; veriſimile eſt, ex ejus putredine, prodiiſſe, poſtremo vitæ die, quod exſcreavit, pus. Sed morbus attonitus, qui ipſum occîdit, traxit originem; partim ex obſtructis proceſſubus ſpinalis medullæ (qui ſunt verum nervorum principium) partim verò, ex anguſtiâ retis mirabilis: quod conſtat, ex intricato venarum jugularium, arteriarum carotidum, ac cervicalium concurſu. Quibus nobiliſſimis partibus impeditis, privatur homo, non modò ſenſu, ac motu, ſed ipsâ vita: juxta illud Cornelii Celſi. Lib v. cap XXVI.
"Servari non poteſt, cui baſis cerebri percuſſa eſt."

CAPUT IV.

Fractura capitis ſanata.

PRioribus autem ægris, ut nequicquam perforatũ fuit capitis os; eò quod ſanguis deliteſceret, non tantùm ſub membranis; ſed infra cerebri baſim: ubi inevitabilis mortis cauſa eſt. Sic contrà, profuit aliis ſummoperè terebra: præſertim hærente cruore, ex venis effuſo; non tam ſub membranis, quàm in obviâ earundem parte.

Iuveni, habitanti prope Tyam fluvium, frangebatur lapide, tam inæqualiter calvaria: ut fragmentum hinc urgeret membranas; illinc verò adhæreret etiamnum integro oſſi. Quæ diſpar fracturæ ratio, in cauſsâ fuit; quò minùs, vel feſtinanter elevaretur fragmentum, cerebro grave: vel prohiberetur convenienter, ne concretus ſanguis produceret, aut febres, aut deliria.

Quibus propterea ipſum invadentibus, ivimus protinùs ad modiolum: diſſoluturi quàm primùm, tenax illud vinculum; quod fragmentum hoc adligabat oſſi circumpoſito. Quo cautè divulſo, conquievêre ilicò febres, ac deliria: & reſtitutâ cerebro movendi libertate, evanuere pericula: quæ nobiliſſimo viſceri intentaverat, urgens depreſſio.

CAP.

CAPVT V.

Salutaris modioli uſus.

SI quæ itaque neceſſitas, exegerit modiolum; utendum eo maturè: ne à morâ, proveniant, putredo, tetri vapores, pus graveolens, inflammatio, febris, delirium, contractio nervorum, & tandem ipſa mors.

Centurio marinus, opiparè cænatus, & vino largiter obrutus, ſatagens ſub noctem officioſiùs, quàm id temporis exigebatur, convivas ſuos dimittere; alliſit graviter caput ſilicibus; & fiſsâ longiſſimè caluariâ, contraxit in eâ rimam ſatis productam: ſed anguſtiorem, quàm ut per illam, vel debitè ſe exoneraret cerebrum; vel convenienter admoverentur neceſſaria auxilia.

Quibus aditu intercluſo, opus fuit, modiolum fiſſurę imponere: & exciſo oſſe, haud cunctanter elicere; quidquid vel cerebro, vel membranis foret oneri. Quem ſcopum etiam feliciter tetigimus. Vix enim medicinæ locum fecerat terebra: quin vidimus protinus, per oſſis vacuum, expelli plurimum ſanguinis: quo parciùs ſubinde prodeunte, depreſſimus aliquoties cerebri membranas ſpecillo: vel compreſſis naribus, ſategimus ſpiritum ſurſum adigere: quò expeditiùs onus ſuum, expelleret oppreſſum cerebrum.

Excrementum autem hoc, quod natura hîc expulit, per foramen, à modiolo relictum: erat planè albicans, ac ſpumeum. Quam ſpeciem, ſolent chirurgi ponere, inter optimas, advẽtantis ſanitatis, notas. Eo enim fluxu ceſſante, increſcit protinus caro; vel ab ipſo oſſe, vel à cerebri membranâ. Repleturque paullatim, calvariæ vacuum; à cruſtâ rubicundâ: tranſiturâ tandem in callum; ac ſubiturâ genuinam, oſſis ablati, naturam. Quod ſagax induſtriæ naturæ tentamentum, expreſſurus Poëta, cecinit non inconcinnè.

——— Rerumque novatrix,
Ex aliis, alias reparat natura figuras.

CAPVT VI.

Morbus attonitus.

IUvenis temulentus, ictus vehementer, in pectore, concidit repentè attonitus, in terram; ceu fulmine conſternatus: cum ſpiritu gravi, vomitu frequenti, voce ſuppreſsâ, & ſpumâ tam confertim ex ore emanante; ut intra paucas horas, amitteret vitæ uſuram.

Cujus inopinati eventus cauſſa fuit, partim evidens calvariæ rima, à caſu exorta: partim verò frequens ſanguis, effuſus ubertim, cùm ſupra, tum infra cerebri membranas. ſed pulmo habebat plurimas, lividas maculas;

las; adſcribendas fortè, vel repentinæ ſuffocationi; vel nicotianæ crebriùs adſumptæ: qua plantâ dicebatur hic juvenis, plus nimio, fuiſſe delectatus.

Ad ſuffocationem quidem maculas haſce referre, ſuadebat, cùm ſpumæ, tum livoris natura. Spuma quippe (juxta elegantiſſimum Actuarium) eſt ſpiritus, & humorum mixtio. Fitque in morbo attonito; vel ex deſtillante capitis pituitâ, per aërem rarefactâ: vel ex ſpirituoſo, oppreſſi pulmonis, vapore. Priorem ſpumam planè innoxiam declarat cottidianus, ſpumoſæ epilepſiæ, reditus. Sed alteram lethalem, repentina apoplecticorum mors: orta, procul dubio, ex adempto ſpiritu; ſine quo, ne momentum quidem ſubſiſtit homo.

Cujus ſpumæ periculum propterea propoſiturus Cornelius Celſus, ſubjungit ſatis ſcitè. Neque is ad vitam redit, qui ex" ſuſpendio, ſpumante ore, detractus eſt." Quippe hanc ſpumam non producit pulmo, niſi ſummè laborans: ſive à reſolutione humidi, ſibi, cordique inſiti: ſive à ſpiritibus, ob retentos vapores; impeditamque reſpirationem, adeò efferveſcentibus: ut in extremo diſſolutionis metu ſit, calidum innatum. Quam luctam quùm deſignet hæc ſpuma; quid mirum eam utique præſagire ineluctabilem mortem? Inducitur enim poſt illam

partibus

partibus obſeſſi, loco vividi coloris, obſcurus, ac luridus livor. Non ſecùs ac à ſolis occaſu tenebræ; & à flammæ ſuffocatione carbonis nigredo. Livor enim ſequitur vel extinctionem; vel interceptionem ſpiritus, ac caloris vitalis. Ac proinde non temerè Hippocrates, in coacis, aph. LXXII.

„ *Τὰ πελιδνὰ γινόμενα, ἐν πυρετῷ, συντομον θανάτον σή-*
„ *μαιναι.*

„ Livida evenientia, in febre, brevem mor-
„ tem ſignificant.

Potuit itaque, hæc repentina ſuffocatio, has quidem produxiſſe maculas: ſed rariùs, cùm occurrant in eorum pulmonibus, quos occîdit morbus attonitus: & contrà frequentius, in illis quibus Nicotiana fuit in delitiis; non inconſultum fortaſſis erit, excutere hîc naturam illius fumi: qui aëri permixtus, & ore attractus, tam benè facit ad multorum palatum: ut eum præferant omnibus epulis; modò non & ipſi ſanitati: quâ tamen humano generi nihil utiliùs.

Extra omnem itaque controverſiæ aleam eſt. Nicotianam potui datam, tantum adverſari ventriculo, ac inteſtinis: quantum prodeſt humido, ac frigido cerebro. Sed dubitatur, utrum fumus ipſius offendat pulmones? calida quippe eſt planta; imò acris, ac vellicans: ſive naturâ, ſive arte.

Ex pulvere videlicet euphorbii, pyrethri, piperis, aliorumve acrium aromatum, lucri cauſsâ, à fraudulentis, ac infidis mercatoribus, clanculùm, contortis ipſius foliis, inſperſo. Quorum omnium vapore, veriſimile eſt, non minùs offendi pulmones, quàm à Raphani agreſtis, ac piperis triturâ, cerebrum ſternutans.

Immodicus namque calor, ut exhaurit humidum radicale; ſic obſcurat nebuloſus ipſius fumus, non parùm illuſtrem, noſtræ vitæ ſpiritum: imò ſuffocat tam efficaciter calidum innatum: ut inſtar tabidorum (qui ex ſententiâ Galeni, à ſiccitate conſumuntur) planè extenuemur, cum tuſſi perenni, & infatigabili ſpiritus difficultate. Quæ duo arguunt inextricabile, oppreſſi pulmonis, vitium.

A quo equidem plurimos, qui dies, ac noctes cum hac Helenâ tranſegerant, vidi peſſundatos. Moderata certè uti nullibi, ſic neque hîc culpantur. Sed modum in hoc fumo ſi exceſſeris, defatigaberis à tuſſi, vitiabitur pulmo, emarceſcet animus, & tandem conſumetur corpus univerſum. Vel lentè, ſi fueris integer, ac valens: vel celeriter, ſi quid vitii alibi ſit in viſceribus. Sicuti videre fuit in hoc ægro. Quem eò, proculdubio, citiùs ſtrangulavit morbus attonitus; quò minùs potuerit reluctari; & ſpiritum

ritum ab interitu vendicare, exſuccus, ac maculoſus pulmo.

CAPVT VII.

Morbus attonitus, à ſanguine.

VElut non quilibet morbus attonitus, vel à pituitâ, aut atrâ bile; ſed interdum quoque, à ſanguine: ſic neque occîdit paſſim apoplexia, fortis, ac ſtertoroſa. quantùm enim opis olim animadvertit Hippocrates, ex febre (iuxta Galenum) pituitoſæ apoplexiæ ſuperveniente: tantùm obſervat etiamnùm inſequens ætas, in ſanguineâ, cum ſtertore coniunctâ, à ſanguine liberali-
«ter miſſo. Qui ſani, inquit, capitis dolore,
«repente corripiuntur; & ſtatim muti fiunt,
«ac ſtertunt, in ſeptem diebus moriuntur;
«niſi febris prehenderit. aph. LI. lib. VI.

Iuvenem pleni habitus, præcipitavit redundans capitis ſanguis, in ſubitam, ac gravem apoplexiam: cum tremore, aphoniâ, ac ſtertore; tribus periculoſiſſimis, huius morbi, comitibus. quorum vehementia maturè, quo infringeretur; emittebatur ilicò ſanguis, ex brachio dextro: ſed eo lentiùs fluente, quàm ut ſatisfaceret morbi magnitudini: exſolutum fuit utique, eodem ferro, & brachium ſiniſtrum. quo bipartito fluxu,

aliquan-

aliquandiu continuante, remiſit evidenter ſtertor; traxit commodiùs ſpiritum; & recuperavit brevi priſtinam ſanitatem.

Quid ergo? inquies, ſuadesne hoc ſtrictè "
imitari? imò in ſimili neceſſitate intrepidè. "
verùm multa in præcipiti periculo, rectè "
fiunt, aliâs tamen omittenda. Quippe ve- "
hementi, ac celeri malo, non ſuccurrit, niſi "
remedium, vel æquè vehemens, vel perin- "
de celer. At ſcrupulum injiciet fortè Corne- "
lius Celſus, aſſerens lib. III. capite XXVII. Si "
omnia membra, reſoluta ſint, ſanguinis de- "
tractionem, vel liberare: vel occidere. Sed "
inculcat non minùs ſeriò idem auctor: ſatiùs eſſe, anceps remedium experiri, quàm nullum. Quamvis anceps non ſit, quod feſtinanter imminutum it ſanguinem, hominem aliâs obruiturum.

Cui ancipiti aleæ, ne iterùm ſubiiceretur hic juvenis; monitus fuit, quolibet vere, ſanguinem ſibi detrahere: & protinùs occurrere venienti hoſti. ſed monitis hiſce flocci factis, dedit poſt biennium, irreparabiles, ſuæ negligentiæ, pœnas. Sicuti namque diſruptis aggeribus, ſubmerguntur prata: ſic obruitur quoque facilè cerebrum, à ſanguine. præſertim ſi, vel effringatur, vel enervetur, membraneum illud oſtiolum: quod, ad coërcendum ſanguinis impetum, internis juguli venis, incomprehenſibili artificio

tificio, à providâ naturâ inditum. Habent quidem & aliæ venæ, ſimilia repagula: ſed ut in illis impeditur ſanguinis deſcenſus: ita hîc contrà, ejuſdem adſcenſus. Obruerentur aliâs facillimè, à concitati ſanguinis, copià, repleta, athletarum, corpora.

CAPVT VIII.

Morbus comitialis ſpontè ſanatus.

PLurima non minùs graviter, quàm verè dixit, vberrimus auctor, Hippocrates: ſed nihil maieſtate ipſius digniùs, quàm ingenuum illud. Naturæ morbis medentur. cuius effati dignitatem, ut paſſim omnes; ſic oſtendit præcipuè morbus comitialis. quem eradicatũ ubi vult natura, utitur modò, variantis ætatis, mutatione; modò verò ulceribus, in capite excitatis; vel excogitans aliud aliquod ſolers inventum, diſſolvit induſtriè nodum, arti medicæ planè indiſſolubilem.

Conſulis Amſtelredamenſis filiæ, exagitatæ vehementer, à morbo comitiali; & parum, aut nihil auxilii, ab arte, impetranti, ſuppetias tandem tulit officioſa natura: expellens potenter, acrem, periodicæ diſtentionis, cauſſam, à cerebro in ſubjectos, faucium, muſculos. Quibus impeditis, ceſſit quidem, ex toto, morbus comitialis: ſed

interim,

interim, intumuit haud parùm guttur; periit elocutio; neque deglutiit, niſi admodùm graviter.

Sed præcipua moleſtia fuit, à ſuppreſsâ voce: quâ caruit, ad ſextum uſque menſem: licèt interim non negligerentur, vel convenientia cathartica; vel requiſita roborantia: inter quæ facilè primas tenuit, oleum, arte chymicâ, è ſuccino elicitum. Quod ſanè plurimùm profuit, recuperandæ voci. Quam iterùm adepta, fecit primum, receptæ locutionis, initium (quod etiam ab aliis, aliâs obſervatum) à vocalibus A, & o. Quibus aliquoties ruditer prolatis, profecit brevi tantoperè; ut ante diem quartum decimum, loqueretur, non minùs articulatè; ac ſi nunquam obmutuiſſet.

Quod ipſum, benevolæ naturæ, auxilium, etiam in aliis, ſubinde licuit videre: ſed præcipuè in duobus infantibus, quorum epilepſiam ſanavit, per manantia capitis ulcera. Quibus improvidè aliquandò ſuppreſſis, retinebantur non tantum tetri, maligni morbi, vapores: ſed revertebatur ilicò, terribilis hæc nervorum contractio. Neque deſinebat iterùm, niſi remotâ cicatrice, reſeraretur hiatus, exhalandis fuliginibus, à naturâ deſtinatus.

En præeuntem naturam ô, Chirurge; monſtrat ipſa, quaſi digito, ſalutarem, inuſto-

rum ulcerum, uſum: ex famâ tuâ erit, imò ex uſu ægrorum, ſi hanc ſequaris ducem. Proſunt ulcera arthritidi; expellunt lippitudinem; ſed neminem efficaciùs juvant quàm, morbo comitiali, obſeſſos.

CAPUT IX.

Morbus comitialis à ſplene.

EX acri, quarumlibet partium, vapore, cerebrum vellicante, morbum comitialem excitari, novum non eſt. Sed parti alicui, tam exquiſitum ineſſe ſenſum: ut attacta duntaxat, levi, digitorum, apice, protinùs contrahat nervos; id certè ſummè rarum eſt. Et præter unum Fernelium (qui ex ſimili occipitis attactu, vertiginem vidit obortam) vix cuiquam fortaſſis obſervatum.

Iuvenis Patritius, annorum circiter quindecim, doluit ex pube, tam intolerabiliter; extra omnem ſuſpicionem calculi: ut ibidem loci, neque litum olei amigdalini; neque linteolum eodem madens, foret ferendo. Sed converſo, poſt menſem, omni doloris impetu, à pube, verſus latus ſiniſtrum, unde fortaſſis deſcenderat, deſiit, ex toto, illius partis cruciatus: & ilicò malè habuit lien: & ex ipſius conſortio, cerebrum. Non ſecùs ac aliis, ex pede vulva; ex liene ventriculus; &

à ven-

à ventriculo caput; inſtar cucurbitæ, univerſo corpori, impoſitum.

Noxiam autem materiam, à liene, per venas iliacas, ad ilia, ac pubem deſcendere, vidit olim vir oculatiſſimus Hippocrates: ſed " innuit id, adeò tectè, ut à paucis obſerve- " tur. Qui nigra (inquit) vomunt, ad pubem " dolent. Lib. Præd. Expulſâ videlicet illuc, acri ſanguinis fæce. Vnde certè eſt, quod melancholicis fiant, maximi morbi, ab ilibus. De quorum moleſtâ dilaceratione, non minùs quoque conqueruntur, ſcorbuto qui obnoxii: quibus propterea videntur ilia rumpi: cùm ob continuam humoris eroſionem; tum propter urgentem, dilaceratarum membranarum, diſtentionem.

Inquirendum itaque curioſè medicis, in naturam humoris, à naturâ expulſi: & cavendum obnixè, ne facile regurgitet, à loco ignobili, in partem principem. Satiùs quippe eſt, peſtilentem einſcemodi frugem, in ſemine comprimere; qùam adultam demetere meſſem.

Sed ad rem. lien à turgido hoc, atræ bilis, fermento, jam tumidus, diffudit ilicò, ex ſe, vapores cerebro tam inimicos: ut Iuvenis protinùs concideret, in vehementiſſimos morbi comitialis, inſultus: excitatos non tantùm, à cauſſâ internâ; ſed ſubinde quoque, ab externâ.

Nam preſſâ, vel ſolo digito, regione lienis, contrahebantur ilicò, omnes nervi: & ſequebatur confeſtim, miſerabilis, univerſi corporis, diſtentio: lædens, iteratis ſuis circuitibus, uſque eò, mentem jam aliquoties labefactatam: & cumprimis, vim ipſius imaginatricem: ut crederet, ſe neſcio, quem regem: deſtribueretque, non minùs largiter, qualiacunque munera; imò integras regiones; ac ſi reverâ, rerum potitus fuiſſet.

Inſidente ipſi, hac, conceptæ majeſtatis, opinione, adeò profundè: ut ſummè excandeſceret; corripereturque graviſſimâ epilepſiâ: ſi quis majeſtatis oblitus, ipſum compellaſſet nomine uſitato. Ceu inferius dignitate ſuâ ratus, alio, qùam regio inſigniri titulo. Impoſitis interim familiæ ſuæ (quæ erat ampliſſima) promiſcuis, quorumcunque animalium, nominibus. Quæ ſemel data (quod melancholicis proprium) tam firmiter memoriæ mandavit: ut nunquam deinceps, inde exciderint: licèt vel longiſſimè quis peregrè abfuiſſet.

Quod ſi verò quis, loco urſi, felis, canis, draconis, aut leopardi, deſideraret proprium ſibi reſtitui nomen; eum reddebat ilicò, voti compotem: modò donaretur aliquo munere. quâ facilitate, ab amicis, obſervatâ, redemêre plerique omnes, ignominioſa illa nomina. Eaque donis ipſorum impoſita, re-

tinuit

tinuit invicem, tam ſtrictè: ut etiam poſt plures menſes, recordaretur nominatim; quod quiſque, vitandæ ignominiæ ergò, obtuliſſet munus.

Inuſitato autem huic morbo, plurima quidem nobiſcum oppoſuit, feliciſſimus Medicus, Ioannes Fontanus: ſed nihil præponderavit, vel vino chalybeato; vel veratro nigro. Quorum primum, poſteris quò commendaret Cornelius Celſus, ſcribit expreſsè, animadverſum eſſe, ea animalia, quæ apud fabros ferrarios educuntur, exiguos habere lienes. Conſtabat autem hoc vinum, ex ſequentibus.

℞. Radic. althææ, aſparagi, ſingularum uncias duas; decoquantur, ex aceto vini, & infunde colaturæ, limaturæ chalibis, libram unam, cum dimidiâ, deinde inſolentur, vel macerentur, per biduum, in cineribus calidis, addendo, chalibi exſiccato, & tenuiter trito, vini Rhenani libras quatuor: aquæ meliſſæ libras duas; ligni guaiaci raſi unciam mediam, corticum radicum capparum, tamariſci, ceterach, ſerpilli, ſingulorum dragmam, croci Britannici, ſcrupulum; concutiantur cottidiè fortiter, in lagenâ vitreâ; & ex colaturâ fiat, vinum chalybeatum.

Poſt cujus uſum, inurebatur cruri ſiniſtro ulcus, ſed vix deciderat ipſius cruſta; quin efferveſceret uſque eò, turgida bilis: ut nihil

differret à furibundo. Cantillans noctu, taciturnus interdiu, cum vultu ſemper truci, mente perturbatâ, fame inſatiabili, & obſtructione gulæ, tam pertinaci, ut vix ullis remediis reſeraretur iterùm: niſi fortè, per clyſteres crebriùs infuſos: utique veratrum nigrum, dejectionis causâ, aliquoties, potui datum.

℞ Corticum radicum capparum, tamariſci, fœniculi, ſingulorum unciam. Herbarum fumariæ, meliſſæ, boraginis ſingularum manipulum. Seminum melonum, limonum, aniſi, ſingulorum dragmas duas, radicum veratri nigri, dragmas ſex, uvarum paſſarum corinthiacarum uncias quatuor. Decoque ex aquâ hordei ad libras duas, & diſſolve in colaturâ, Sirupi roſacei cum ſenâ, uncias quatuor, miſce, fiat potio.

Cujus medicamenti beneficio, licèt uberiùs deponeretur atra bilis; peperit tamen ingratus ipſius ſapor, tantum faſtidii: ut neceſſe fuerit, eo derelicto, præparare inſequens catharticum; quod etiam ſummoperè, ipſi in rem fuit.

℞ Foliorum ſenæ mundatorum à ſtipitibus dragmas duas, radicum veratri nigri, ſcrupulos duos, ſeminum limonum, & fœniculi, ſingulorum ſcrupulum, infunde per noctem, in decocto fumariæ viridis, adde deinde colaturæ, confectionis hamech dragmas

mas duas, Sirupi roſacei ſolutivi, unciam cum dimidiâ, fiat potiuncula.

Quâ aliquoties propinatâ, ejecit continenter tantum atræ bilis: ut tandem ad ſe redierit. Debellato contumaciſſimo hoſte, & expulsâ, graviſſimæ epilepſiæ, materiâ, attamen non ſine aliquâ mentis labe. Quæ tamen tanti non fuit; quin potuerit deinceps, & literis ritè operam dare: & alia peragere, non ſecùs, atque ſaniſſimus.

CAPVT X.

Morbus comitialis, à vulvâ.

MVlierem prægnantem coniecit malignus vulvæ vapor, in tam acerbas nervorum contractiones: ut pepererit. Ignara tamen partum illum, à ſe, editum: derogans adhæc fidem, amicis, id uno ore adſeverantibus. Ea quippe fuit hujus diſtentionis vehementia: ut extenderit ſe, ultra horas novem. Quibus exactis, corripuêre ipſam febris, ac ſopor adeò torpidus, à ſanguine impetuoſiùs ſurſum rapto: ut tali vena aliquoties fuerit ferienda. Antequam iterùm deſcenderent ipſi menſtrua: & ceſſaret, ex toto, febris, vehementer ipſam exagitans.

In quem inſcium partum, ab eodem vulvæ conſortio, incidit utique, haud diu poſt, affinis noſtra, Maria Corvina. Sed privabatur hæc præterea viſu. Licèt foris nec hebe-

tudinem acies: nec aliud, aliquod vitium, oſtenderet externa oculi tunica. Quam cœcitatis ſpeciem ἀμαύρωσιν veteres; & guttam ſerenam appellant recentiorum nonnulli.

Quod vitium ut inſanabile habetur, ſiquidem inſidet ipſi cerebro: ſic curatur etiam difficillimè, quantumvis fiat, ex aliarum partium conſenſu. Ac proinde nequiit etiam in hac ægrâ tolli, niſi per remedia valentiſſima. In quibus excelluêre ampla veſicatoria, internis feminibus admota. Quorum ope retrahebatur, tam potenter, ſanguis, ſurſum vergens: ut recuperatâ, gratiſſimi luminis, uſurâ: evaſerit feliciter pernicioſiſſimam illam cæcitatem: quam plerique Medicorum judicaverant habere certam deſperationem.

Sed circumſpecti Medici eſt, præſagire quidem pericula: ſed interim non omittere, quæ ars requirit. Et cur quæſo, deſperaret quis fieri poſſe, quæ hîc facta ſunt? incipe animosè, perge prudenter, & annuet fortè cœptis tuis Deus.

CAPVT XI.

Epilepſia, ſexies cottidie, accedens.

QVod in mari eſt æſtus, ac receſſus: id in morbis vocatur reciprocus circuitus. Quem quò comprehendis minùs, eò admiraris

raris magis. Latet quippe plerumque ipſius cauſſa. Et abſconditi ordinis ratio, defatigat etiam acutiſſima ingenia. Præſertim quorundam morborum, ea cùm ſit conditio: ut cottidie, non ſemel, atque iterùm, ſed interdum quinquies, vel ſexies accedant, recedantque. Idque non aliquot menſes; ſed integros ſubinde annos. ſervante quolibet inſultu, exactum, reciprocantis periodi, momentum. Uti id nonnunquam videre eſt, vel in interpolato capitis dolore: vel reciproco artuum tremore, ſed nullibi evidentiùs, quàm in periodicâ illâ, epilepſiâ, quam hîc inſeram.

Matronæ locupleti, intervenêre, ex ventre diutiùs adſtricto, non modò horror, ac febris: verùmetiam frequens animi deliquium: accedens primùm quidem promiſcué, & indiſtinctè; ſed mox ordinatè, cùm in acceſſione, tum in receſſione. Quod tamen reciprocans animi deliquium deſtitit ex toto, poſt duos menſes. Sed eâ cum lege, ut illi, è veſtigio ſucceſſerit, admirabilis quædam epilepſia: inſurgens cottidiè, modò ternis, modò quinis, modò ſenis circuitibus. quorum impetus fuit ſubinde adeò efferus: ut opus non ſemel fuerit, ipſam detineri à quatuor mulieribus.

Suppreſsâ interim (qualibet acceſſione) voce; occœcatis oculis; obſurdeſcentibus au-

ribus, & ceſſante tam diu, ſenſuum internorum, functione: donec poſt horam quartam (is enim terminus cuilibet periodo fuit præfixus) ad ſe reverteretur: mentis iterùm compos: & protinus apta reſpondere, ad quæcunque interrogata. Quæ animi præſentia manſit illi ſemper immota: uſque dum recurreret iterùm novus inſultus: aboliturus denuò & interiores, & exteriores ſenſus.

Quem tamen reciprocum ordinem immutarunt ſubinde, vel aëris inclementia; vel animi adfectus; vel inopinatum aliquod infortunium. Et prout vel leniretur, vel exacerbaretur hic morbus; pro eo etiam, vel tolerabiliùs, vel deteriùs ſeſe habuêre utique ipſius acceſſiones: modò leues, modò aſperi; nunc plures, mox pauciores.

Quin imò, deficiente fomite, defecit nonnunquam integer aliquis inſultus. Sed commoto iterùm corpore, rediit utique facillimè: verùm cum novo invadendi, ac remittendi ordine. Quâ recidivâ frequentiùs ipſi interveniente, vix auſa fuit propterea, mutare unquam cubile ſuum, niſi fortè ſub horam, venientis acceſſionis. Ne ſi ſecùs faceret, præcipitaretur denuò, ex motu illo, in novum circuitum. Qui plerumque excurrebat, ultra quartum, quintumve menſem, antequam ipſam iterum desereret.

Unde factum, ut circa ſummum morbi incre-

incrementum, epilepſia hæc habuerit, ſenos circuitus: ſtatis horis, cottidie, & accedentes, & recedentes. Quarum periodorum frequentia, exagitavit uſque eò, deſatigatum hocce corpuſculum: ut tandem inciderit, in acceſſionem longiſſimam: continuantem cottidiè, ſine ullâ intermiſſione, ullove, vel cibi, vel potus uſu, ad horam circiter vigeſimam.

Cui oneri impar, credebat ipſa, jam ad ultima ventum. Sed re planè deſperatâ: apparuit nec opinanti, quaſi, ex machinâ, Deus. Et ſedatâ, poſt diem quintum, intolerabili hac tempeſtate, ſuſtulit, ex toto, productum illum paroxiſmum, relictis duntaxat in locum ipſius, duobus inſultibus: quorum alter durabat ab octavâ matutinâ, in horam undecimam: alter verò, à ſecundâ pomeridianâ, in quintam veſpertinam.

Donec decreſcente paullatim fomite, uſqueò decreverit utriuſq; longitudo: ut tandem vix mediam exceſſerint horam. Quâ utique declinante, vidimus, poſt annum ſecundum, conflagrato jam omni igne, terribile hocce incendium, integrè fuiſſe extinctum. Debellatâ, ex toto, perniciosiſſimâ illâ epilepſiâ, quam, trigeſimo octavo ætatis anno, (quem, id temporis agebat ægra) ceu invincibilem, cum omni antiquitate, crediderat, tota noſtra civitas.

Sed

Sed ſummè admirabamur, nunquam ipſi interveniſſe, novum inſultum: quin evidenter ipſum præſagierint, vel concitatæ temporum arteriæ: vel floridus, manuum, ac malarum rubor. Quibus præſciis ſignis, tantam fidem habuit ægra: ut iis apparentibus, certò ſemper prædixerit, aliquid monſtri ali, neque ſané præter rationem: accenſo enim ſanguine, mirum haud fuit, motas fuiſſe temporum arterias: tinctam manus, ac faciei cutem: & ex acri, fervidi humoris, vapore, concitatam fuiſſe, novam, contractorum nervorum, periodum.

Quot quot autem accederent Medici, accedebant verò plurimi; omnes contulêre, primo ſaltem acceſſu, morbi hujus cauſſam, in vulvam: ſed intellecto legitimo menſtruorum ordine; & auditâ gutturis libertate, direxêre contrà, conſilia ſua, in lienem, ac atram bilem, in pancreate ſtabulantem. Hæc enim loca, deſignabant perſpicuè, cùm dolor lateris ſiniſtri; tum calor in lumbis evidentior, quàm alibi. Quibus acceſsêre, excreta ſubinde quidem flava, ac porracea; ſed plerumque atra, ac verè nigra: ex quibus, luce clariùs apparuit, cùm lienis, tum pancreatis vitium.

Quarum partium calor, adſtrinxit ipſi, tam pertinaciter alvum: ut totius morbi decurſu, vix quicquam reddiderit ſponte. Ac proinde

proinde neceſſe fuit, eam continenter ducere, per cathartica: præſertim per catapotia (clyſteres quippe averſabatur) concinnata, ex granis undecim extracti catholici, & quatuor pilularum nitri Tralliani. Aut tantundem, vel veratri nigri, vel pulveris hieræ Galeni; prout variaret morbi, inclinatio.

Non omiſſis interim illis, quæ longo uſu, judicantur, morbo comitiali, apta: quorum tamen tædium: perpulit ipſam aſſiduò, ad eaſdem pilulas: quibus etiam, uſq; eò, benedixit miſericors Deus; ut illis propemodùm ſolis, ceſſerit pertinaciſſimus hic morbus. Devictus procul dubio, eò tardiùs; quò minùs dormiverit noctu, & parciùs aleretur interdiu. Semel tantùm capiebat cibum, indie; eumque ſemper, circa octavam veſpertinam: & quâlibet nocte exagitabatur ab indefatigabili vigiliâ: uti interdiu, à periodicis nervorum diſtentionibus: plerumque ita efferis; ut continenter opus fuerit, excarnificatos nervos, illinere leni aliquo cerato: ſed præcipuè in plantâ pedis, à qua, uti incœpit, ita quoque deſiit, graviſſimus hic morbus.

CAPVT XII.

Tremor periodicus.

AT mentio, reciprocantis hujus periodi, ſuggerit mihi, ſimillimum, periodici tremoris, exemplum: conſpectum in Affine

noſtrâ,

noſtrâ, Margaretâ Brentiâ, virgine pallidâ, & habitus planè pituitoſi: quam periodicus hic tremor exagitavit, integrum triennium: facto initio, ab omnibus membris; ſed mox deſinens, in ſola brachia, ac crura: commovens illa non aſſiduò, ſed interpolatis duntaxat vicibus: durante qualibet periodo, ad horas fermè duas: cum gutture rauco, & voce ſuppreſsâ.

Sub cane verò, & ardente Sirio, contremiſcebant ipſi membra, qualibet ſeſquihorâ: cùm reliqua tempora, cottidiè unam ſolummodo cernerent periodum. Sed menſis martius conveniebat quotannis, cum ordine dierum canicularium. Nonus dies erat ſemper integer, & expers omnis moleſtiæ: præterquam quod in eo, mutaretur aſſiduò, hora inſequentis periodi. Sive ab occultâ aliquâ, illius numeri, proprietate; ſive à ſanguine, illo die, frequentiùs, quàm aliis, emiſſo.

Ipſorum autem circuituum ordo, conveniebat manifeſtè, modò cum maris, modò cum lunæ, modò cum ſolis motu: prout enim horum variaret ratio; pro eo etiam, vel celeriùs, vel tardiùs, accedere, & recedere, reciprocantis tremoris, circuitus. Sicuti namque maris motus, pendet à ſole, ac lunâ: ſic quoque videre fuit, periodicum hunc motum, plurimùm immutari, ab eorundem

ſiderum,

ſiderum, vel acceſſu, vel receſſu. Quippe hieme erant tremores hi tardi; æſtate contrà celeres:& ſub Sirio,tot propemodùm circuitus; quot horæ: à quo tamen moleſtiſſimo tremore, vidimus tandem, hanc virginem integrè reſtitutam.

CAPVT XIII.

Reciprocus capitis dolor.

ARetæus Cappadox, propoſiturus, lib. 1. de cauſ. diuturn. affect. c. 11. diſcrimen, inter κεφαλαλγίαν, & κεφαλαίαν; aſſerit adpoſitè, illam recentem; hanc verò inveteratam, & periodicam. Ejuſque circuitus, protrahi, modò ab occaſu ſolis in meridiem; modò invicem à meridie, in veſperum.

Iſacium Halmalum infeſtabat, ſub æſtatis initium, acerbiſſimus capitis dolor; invadens, ac diſcedens cottidie, ſtatis horis, revolutione tam moleſtâ: ut multoties mihi aſſeveraverit, ſe vix fore ferendo cruciatum illum, niſi brevi deficeret. Raro enim excurrebat, ultra horam ſecundam. At reliquum diei erat ſine febre, ſine lotii intemperie, ullove, pulſantis arteriæ, vitio.

Durabat autem periodicus hic dolor, ad diem quartum decimum: quamvis interim, nequaquam omitterentur, requiſita remedia: uti neque cucurbitulæ ſcarificatæ; vel veſica-

veſicatoria occipiti admota: à quibus poſtremis auxiliis, vidimus non tantùm hunc ægrum, ſed etiam alios, plurimum emolumenti percepiſſe: ſed præcipuè mercatorem quendam Brabantinum, quolibet vere, à periodico hoc dolore, tam acriter excruciatum: ut vix palpebras attolleret; nedum verbum ullum proferret, vir alioquin ſatis verboſus, & minimè tranquillus.

CAPUT XIV.

Convulſio ſedentaria.

VIrgini quindecim annorum, divexatæ frequenter, à vulva, intervênit tandem, admirabilis quædam nervorum contractio: invadens ipſam, non niſi ſedentem. Stanti quippe, & ambulanti nihil peperit unquam negotii: quo circa libuit, illam vocare, convulſionem ſedentariam: non ſecùs ac Plautus ſedentarios appellavit, calceolarios, ſutores, ac ſartores; & Titus Livius ſellularios, qui in ſellulis opera ſua peragunt.

Cauſſa, inuſitati hujus morbi, inſedit, procul dubio, cùm lumbis, tum ligamentis, vulvam ilei oſſibus, utrimque adnectentibus. Motis enim lumbis, & femore, verſus ſedile inclinato, movebatur evidenter, noxia materia, illic loci ſtabulans: ex cuius acri vapore, veriſimile eſt, laceſſitos fuiſſe nervos,

vos, à ſpinali medullâ, lumbis conceſſos: & ex eorum, cum cerebro, conſortio, expreſſam ſedentariam hanc convulſionem.

Quam conjecturam confirmavit deinceps curatio. Suſtulit namque hanc nervorum diſtentionem, vehemens exercitium: inducens pernici ſuo inceſſu, tantum caloris, exagitatis lumbis: ut diſcuſsâ lentâ pituitâ, illic hærente, licuerit virgini domum reverſæ, non modò ſedere ſecurè; verùm etiam molliter decumbere; ſine ullâ noxâ, ullâve nervorum contractione, à quâ in poſterum, integrè quoque ipſam aſſeruit, defatigans hæc laſſitudo.

CAPVT XV.

Præſagium convulſionis periodicæ.

IUvenis melancholicus, adſumpto, ex conſilio cujuſdam chirurgi, euphorbio, corripiebatur primùm horrore inordinato, ſed mox gravi nervorum contractione. Cujus periodicas revolutiones, licèt admodùm tardas, præſagiit ipſus adeò infallibiliter: ut vix ulla ipſum occupaverit, quam non prædixerat adventuram, ante octiduum. Quam præſagæ mentis certitudinem, & vidit, & nobiſcum admiratus fuit, non ſemel, vir erectioris ingenii, Ioannes vander Linden.

Imputabat autem æger, præſagium hoc,

deſtillationi, à capite in pectus, & inde, in ventriculum deciduæ: ex cujus adventu, judicabat adventuros, convulſionum circuitus. Sed concitabatur hic deſtillationum curſus, ex motu atræ bilis, (quâ redundabat) & ex ejus vaporibus, à frigido cerebro, in aquam converſis, veriſimile eſt; jacta fuiſſe, inuſitati hujus præſagii, fundamenta: innixa fortè iiſdem fulcris, quibus innitebatur centurio ille marinus, quem dixi, libro ſecundo, prædixiſſe cordis palpitationem, ex tenui urinâ, aliquot diebus ante, excretâ.

Convulſionum verò harum, ea fuit vehementia: ut concuterent non tantum corpus, ſed perturbarent quoque, uſque eò mentem: ut ſuppreſsâ voce, cogeretur calamo ſententiam ſuam exprimere: ubi paullum remitteret morbi vis. Quam quo impenſiùs infringeret ars, ſategit quidem, noxiam cauſam educere, per medicamenta cathartica: ſed morbo inde ſemper exaſperato, confugiendum fuit ad antidota: & imprimis, ad tincturam corallorum, cofectionem hyacintorum, & tandem ad aquam cæleſtem Matthioli.

Argumento certè evidenti, convulſionem hanc, originem traxiſſe à vapore, ex liene, ad cor; & à corde, in cerebrum, elato: cujus vim ubi infregiſſent antidota; evanuêre utique, convulſiones inde ortæ. Sed manente

manente interim cauſsâ, atrâ videlicet bile, ob faſtidita cathartica, licuit quidem morbum, hac ratione, aliquatenùs lenire, ſed nequaquam finire. Iuxta nobile Hippocratis effatum, Aph. XII. l. II. relicta in morbis, poſt iudicium ſolent recidivas facere.

CAPVT XVI.

Viti ſaltus.

TArantulæ ictus, ut inquietudinẽ, & canis rabidi venenũ, aquæ metum: ſic inducit, vel perpetuas choreas, vel indefatigabilem curſum, illa inſaniæ ſpecies, quam Felix Platerus: viti ſaltum nuncupat. Cujus miſerrimi morbi ſpecimen, licuit nobis aliquando videre, prope Cortracum, modicum Flandriæ oppidulum, in homine verè miſero.

Qui dies ac noctes curſitabat, ſubſultu tam pernici, & agitatione tam perenni, ut præ defatigatione deflueret undiquaque ſudoribus: neque tamen propterea, vel tantulum quieſceret, homo volaticus, & irrequietæ huic revolutioni, tam ſtrictè addictus, ut nunquam ſe dederit ulli quieti, niſi quam invito extorqueret, inevitabilis dormiendi neceſſitas.

CAPVT XVII.

Malleatio.

A Quâ inſaniâ, haud multùm certè abluſit, illa, læſæ imaginationis, ſpecies: quam à mallei ſimilitudine, lubuit malleationem vocare. Nam velut fabri ferrarii, iteratis ictibus, incudem ſuam tundunt: ſic vidimus mulierem Campenſem, inſaniâ hac percitam, percuſſiſſe indeſinenter genu ſuum; modò dextro, modò verò brachio ſiniſtro: ſed ictu tam vehementi, ut quilibet ipſam maximoperè læſiſſet: niſi verberantis manus impetum fregiſſent domeſtici, interpoſito molliori pulvinari.

Brachium quidem elevabat, ac deprimebat ſatis diſtinctè: ſed motum eius inchoatum, vel incitare, vel retardare, non videbatur, in manu ipſius eſſe, multo minùs integrè ceſſare, ab hoc feriendi ſtudio. quod ſanè lubens intermiſiſſet (iam enim, quinque menſes, incudem hanc tutuderat), niſi ipſam potenter eò pertraxiſſet, falſa imaginatio: vitiata, procul dubio, à fuliginibus, atræ bilis, per lienis conſortium, uberiùs in cerebrum tranſlatis.

Cuius cauſſæ naturam, equidem dum ſatagerem penitiùs excutere, cum Egberto Bodæo, & Gerardo Rychio, viris, in artis

arcanis,

arcanis, abundè exercitatis, ſubduxit ſe clanculum ægra: impediens hac ratione, ne mentis acies profundiùs dirigeretur in inſanam hanc feriendi libidinem: cujus abſconditam naturam, niſi nobis invidiſſet, fugitiva hæc ægra, neque nos ſanè invidiſſemus poſteritati.

CAPVT XVIII.

Imaginaria oſsium mollities.

VElut non cujuſvis eſt, melancholicis mederi, ſic difficulter quoque eradicantur clanculum, ex ipſorum animis imagines, ab atrâ bile, falsò impreſſæ: cujus tamen ingenioſi inventi, nobile ſpecimen, olim editurus, Philodotus medicus, reſtituit, plumbeo pileo, cuidam melancholico caput, quod putaverat ſibi, jam diu, amputatum. Quo reſpiciens Cornelius Celſus, ſuadet lib. III. cap. XVIII. inſaniæ huic ſæpiùs aſſentiendum, quàm repugnandum: & non evidenter, ab his, quæ ſtultè dicuntur, ad meliora, mentem ipſorum abducendam.

Inſignis Pictor, infeſtatus aliquandiu, ab atrâ bile, imaginabatur ſibi falſò, cuncta corporis oſſa, adeò mollia, ac flexibilia ſibi eſſe, ut inſtar ſequacis ceræ, facillimè in ſe complicarentur; ſi vel minimùm illis inniteretur. Quâ opinione menti penitiùs impreſ-

ſâ, continuit ſe integram hiemem in lecto: veritus inde ſi ſurgeret, aliquid ſiniſtri. & certò certiùs eventuram, quam hactenùs metuerat, deformem oſſium ſuorum, vel potiùs totius corporis conglobationem.

Quo metu intellecto, nolui ipſi adverſari: neque palàm, ſed clam ſurreptum ire, quam conceperat imaginationem. Aſſerens propterea, mollitiem hanc non latere medicos: quin potiùs iam diu animadverſam ab Inclyto Fernelio lib. 11. de abd. rer. cauſſ. & ſicuti cera emollitur, ac induratur: ſic plurimùm in oſſibus etiam poſſe artem medicam, modò morigeros ſe præbeant ægri. Ipſius autem oſſibus, intra triduum, reſtitutum iri priſtinum ſtabilimentum. Et ante diem ſextum, potentiam quocunque ambulandi; dummodò fuerit dicto audiens.

Quæ promiſſa, dici vix poteſt, quantam excitaverint ſpem recuperandæ ſanitatis: & quam morigerum reddiderint ipſum, in admittendis remediis, atræ bili deſtinatis. Quâ convenienter ex corpore depulsâ, exſolvimus & nos facilè fidem noſtram: jubentes ipſum ſurgere, ex cubili: in quo integram hiemem decubuerat. Verùm cum eâ lege, ut duntaxat inſiſteret pedibus; neque procederet vel latum unguem. Secùs ſi faceret, penes ſe culpam futuram. Sexto verò die, me veniam ipſi daturum, quocunque deambulandi,

bulandi. Modò ritè obtemperaret arti.

Quæ certè monita eò fuêre rigidiora, quò minùs expediit ipſi dolum hunc reſciſcere. Qui quò magis lateret, continuavimus te-ctè, in medicamentis catharticis. Sed appropinquante jam ſecundo triduo; oſtendimus coram promiſſi veritatem. Factâ non tantùm veniâ, ambulandi per conclave, ſed etiam in publicum prodeundi, & obeundi jugiter, qualiacunque, ſani hominis, munia.

Quâ libertate tantoperè gaviſus fuit; ut ignoraverit quibus encomiis extolleret ſanitatis ſuæ Præſidem. Admiratus hinc artis potentiam; illinc deteſtatus ſuam diffidentiam. Quod tam diu denegaſſet fidem: à quâ tam ſalutare recepiſſet conſilium.

Vidit quidem hic æger robur oſſibus ſuis reſtitutum: vidit rediviva cruruum officia: vidit expeditum inceſſum: vidit alia: ſed ſtultam hanc, totius hiemis imaginationem clanculùm ſibi eripi, nec vidit, nec ſenſit, homo cæteroquin minimè ſtupidus, ſed in arte ſuâ abundè ſagax, & vix ulli ſecundus.

CAPVT XIX.

Mola imaginaria.

QUod ipſum inventum, non minùs feliciter quoque ceſſit uxori Salomonis Galeni. Quæ credebat, in vulvâ ſuâ, conti-

neri molam vivam, interimendam à medico. Quam operam ſiquidem ipſi denegaſſes, ſatagens rationibus potiùs, quàm ſagaci aliquo ſtratagemate, ſententiam illam evellere, operam perdidiſſes, neque vel tantulum profuiſſes ægræ. Quam præſtitit clam circumvenire, quàm palàm convincere.

Monita itaque fuit, haberet exactam excretorum rationem: & ſi quæ conſpiceret atra: vel nigræ fuligini ſimillima; crederet firmiter, jam tum expelli molam ſibi ingratiſſimam. Quibus verbis fidem habens, admiſit haud gravatè, modò veratrum nigrum; modò confectionem hamech, aliave expellendæ eiuſcemodi inſaniæ apta. Quorum ope, atrâ bile excretâ, non dubitavit ampliùs de molæ ſuæ internecione: certa (uti credebat) ex ejus occiſæ colliquatione, ſequi nigram illam dejectionem: in quam prædixeram diſſolutum iri, vivum illud monſtrum; quod imaginabatur vulvæ ſuæ incluſum.

A quo licet id temporis feliciter evaſerit: incidit tamen haud diu poſt, in ſimillimam inſaniam, ſed priore multo graviorem, credens firmiter, ſe fato functam, eâ conditione, à Deo in mundum remiſſam, ut viveret deinceps excors. Corde enim ſuo, à Deo, retento, doluit impensè, aliam eſſe ſibi, quàm aliorum mortalium vitam; quam tamen imagi-

imaginationem, nulla cùm auferrent ſtratagemata; afflixit quidem ipſam aliquandiu, hæc triſtitia: ſed tandem quoque, licèt tardiùs diſceſſit: juxta illud elegantiſſimi Iuſti Lipſii. Illos ab atrâ bile, curat dies, & quies. «

CAPVT XX.

Aquæ metus.

EX venenato canis rabidi morſu oritur terribilis, ac exitialis ille aquæ metus; quem ὑδροφοβίαν appellant Græci. In quo ſiti enecantur, nec tamen bibunt ægri. Cujus miſeriæ unicum remedium eſt, (ſiquidem credimus Celſo, lib. v. cap. XXVII.) nec opinantem in piſcinam projicere. Præſertim eò ii deveniant, antequam aquam metuant: aliâs foret ſpes in anguſto, ex eodem Celſo, Avicennâ, ac Cælio Aureliano: imò ipſo uſu, efficaciſſimo, omnium rerum, magiſtro.

Quod ipſum auxilium, tanti, in hoc morbo, fit noſtratibus, ut eo ſolo fermè contenti, vix expetant aliud. Neque ſanè injuriâ. Sanat quippe mare quoſcunque. Neque vidi hactenùs quenquam (licet viderim plurimos) cui tempeſtivè in mare projecto, quicquam ſiniſtri, poſtmodum evenerit. Sed ſalutari hoc remedio, vel flocci facto, vel tardè, ac timidè adhibito: dedêre multi, irreparabiles, ſupinæ ſuæ incuriæ pœnas: obſeſſi

jam tum penitiùs, ob longiorem moram, quàm ut ullâ arte diſpelleretur inevitabile ſtrangulationis periculum.

Viro æſtuanti, ac ſummè irrequieto, incenſum cùm foret guttur, utique impedita deglutitio; intenta præcordia; ſpiritus difficilis; ſitis inexhauſta; & vibrans arteriæ pulſus: imperabatur confeſtim ſanguinis detractio: præter clyſterem, & potiones frigidas; quæ duo poſtrema auxilia, ceu humida, expaveſcebat tam evidenter, ut moverit ſuſpicionem hydrophobiæ, quam deinceps confirmavit certò adeſſe, exile aliquod vulnuſculum: quod ante quintum menſem, inflixerat rabida canicula.

Quo neglectui habito, neque tanti facto, ut vel convenienter inde extraheretur conceptum virus, vel propterea proficiſceretur maturè ad mare: proſerpſit ſanè hæc labes tam altè, ut infectis viſceribus, degeneraverit in efferam rabiem, & furorem adeò indomitum, ac belluinum, ut nullis coërceretur repagulis: quin potiùs miſerabiliter peſſundaret hominem, cùm per terribiles nervorum contractiones, tum per incendium, ne toto quidem mari, extinguendum.

Adeò ut opus non fuerit, nec huic, nec aliis ægris, (quos equidem vidi ſatis frequentes) mortem maturare, ſive per ſtragula, ſive per culcitram (uti loquitur vulgus) ori impoſitam.

poſitam. Pereunt quippe, per ſe, ſatis celeriter: utpote rarò ſuperſtites, cũ aquæ formidine, in diem, vel tertium, vel quartum. Quibus addo, quod equidem neminem hactenùs, vel audiverim latrare, vel viderim mordere; nedum cuiquam detrimento fuiſſe rabidorum ſputa: quæ tamen, ne fortè nocerent, juſſi nihil ominùs, curiosè mari ſemper abluere: territus exemplo illius ſartricis, quam Cælius Aurelianus l. I I I. acut. morb. cap. IX. ſcribit tertio die, in rabiem converſam: quòd linguâ tetigiſſet, pannorum ſuturas, à rabido morſu conſpurcatas.

CAPVT XXI.

Senex rabioſus.

NAuta ſeptuagenarius, demorſus à cane rabido, elicuit minùs maturè virus, brachio ſuo impreſſum: neque demiſit ſe ita in aquam: ut invitus eâ ſatiaretur: in quo tamen Cornelio Celſo, hujus auxilii ſumma. Sed blandiùs, propter ætatem, à liberis habitus, perfundebatur Tyâ fluvio, non minùs leniter, ac ſi ſolius cutis immunditiem deterſum veniſſent. Quum tamen expediiſſet, & penitùs ſubmergere, & inopinatò illo terrore, integrè expellere, aquæ metum; ipſum aliâs certò occiſurum.

Vti etiam, haud diu poſt, contigit; pro-

ſerpente

ſerpente paullatim veneno:& infeſtante eius acrimoniâ, primùm quidem brachium læſum : ſed mox etiam alas, illi adpoſitas;. à quarum æſtu ubi accenderetur cor, occupavit ipſum ilicò, non tantùm febris, ſed tam vehemens faucium ſiccitas: ut immenſùm ſitiret: neque tamen vel tantulum biberet, ob formidinem, conceptam non tantùm ex aquæ intuitu, ſed ex qualicunque ejus mentione.

Hinc torreri viſcera, & præ fervido ardore, tantas intùs excitari auguſtias, ut demorſus ſenex reiiceret modò ſtragula ſibi impoſita, modò vero exſiliret nudus, ex lecto: exclamans ſtentoreâ voce, ardentius ſibi eſſe incendium, & urgentiorem ſitim: quàm ut poſſet ab homine tolerari.

Quem tamen fervorem, ſiquidem ſatageret bibendo compeſcere, contremiſcebant protinùs omnia membra: & ſentiens brachii nervos minùs firmos, ad retinendum poculum, ratiocinabatur ſecum, adinſtar illius Philoſophi, qui apud Ætium, tet. II. ſerm. II. cap XXIV. deſcribitur ſe ipſum rogare; quid Cani cum balneo. Quod ſi verò, tantulum liquoris ſorberet, decidere ilicò poculum à manibus, & exhorreſcere uſque adeò corpus univerſum, ut exclamarit non ſemel, ô homines quid me cogitis, ad ea, quæ naturæ meæ tantopere adverſa.

Tantum

Tantum itaque profuit huic ſeni blandior hæc aquæ ablutio: ut potuerit interdum, licèt moleſtè, bibere: Præſertim circa poſtremos vitæ dies, in quibus licèt biberit affatim, nequit tamen extinguere incendium, nimis diu inveteratum: multò minùs ſupprimere convulſiones, quæ haud diu poſt ipſum iugularunt.

CAPVT XXII.

Catalepſis ex amore.

IUvenis Britannus, impenſiùs (ut ſolet illa ætas) amori indulgens, perculſus fuit adeò vehementer ex inopinatâ matrimonii repulſa: ut obriguerit inſtar ſtipitis; ſedens in ſedili ſuo κάτοχος, ſive detentus, ſive congelatus, per integrum diem: retinenſque continenter eundem ſitum, & oculos non minùs apertos; atque olim ſimillimum adfectum delineavit Galenus, comm II. in prorh. cap. LV.

A quâ figurâ, ne latum quidem cùm recederet unguem: iuraſſes certò, te ſtatuam potiùs, quàm hominem videre. Adeò quippe fuêre omnia non modò rigida, ſed planè immobilia. Verùm ubi exclamaretur, altâ voce; rem ipſius meliori eſſe loco, & cupitam habiturum amicam: modò ad ſe reverteretur, proſiliit confeſtim ex ſedili, & quaſi excitatus ex profundiore ſomno, rediit

actutum

actutum ad ſe, diſruptis protinùs illis vinculis, quibus ipſum arctè illigaverat, tenaciſſima hæc catoche.

CAPVT XXIII.

Pollicis Tremor, à detractione ſanguinis.

Fabro cuidam ferrario, nunquàm feriebatur brachii vena, quin contremiſceret protinùs, vel manus integra; vel ſaltem pollex ejus lateris, è quo ſanguis fuit emiſſus. Cujus tremoris cauſſa, procul dubio fuit, cùm à ſpiritibus evanidis, tum ab innatâ, humidioris cerebri, imbecillitate: quæ duo in hoc ægro fuêre tam magna, ut ipſum tandem præcipitaverint in lethalem apoplexiam. Cujus indicium, uti hîc fecit pollicis tremor, ita alibi deſignat eandem, vel palpebræ, vel labii palpitatio. Verè itaque, vir ingenioſus Actuarius: Tremor fit à naturâ,
« partim victrice, partim verò victâ. Lib. 1.
« meth. cap. XVI.

Cognoſcenda itaque medicis, non tantum, communis, ſed præcipuè, propria cujuſque natura: ἰδιοσυγκρασίαν vocant Græci: quam qui perſpectam habet, is demùm verè medetur. Penetravit quippe ad naturæ penetralia: & edoctus, ex ſimili ſcintillâ, ingens incendium in iiſdem ædibus, aliquando excitatum: contemnit haud facilè parva initia:

tia: ſed metuit inde magnos progreſſus: & conſpicit providè, quaſi ex altiori ſpeculâ, ex tremulo pollice, exitiale, morbi attoniti, periculum.

CAPVT XXIV.

Hydiocephalus.

HUmor capitis hydropem inducturus, inflat, & extendit interdum tam latè nobile hoc mentis palatium: ut in ætate tenellâ, nonnunquam excedat magnitudinem virilem. Deliteſcente aquâ, non minus extra, quàm intra calvariam: & utrobique, modò ſupra, modò infra membranas: obvolventes, vel cerebrum, vel calvariam ipſi circumpoſitam.

Puer quinquennis, diſſectus in valetudinario publico, congeſſerat in capite tantum liquoris, ut vitiatâ naturali figurâ, tantoperè inter ſe deſciſcerent diſſoluta oſſa: ut dilatata ipſorum compages, haud parùm diſcreparet, à virili magnitudine. Cui oneri impar cùm foret, exile corpuſculum, cogebatur, vel perpetuò deſidere; vel aſſiduò incumbere cubili: ſaltem eò uſque, dum finem miſeriæ imponeret mors.

Quâ defunctus, oſtendit, in capite ſuo detineri, quinque aquæ libras: quibus effuſis, fuêre omnia adeò vacua, ac inania: ut plerique

que medicorum præſentium, ſed præpropere, judicaverint hîc conſpici, caput ſine cerebro. At oculi acie, illuc penitiùs directâ, vidimus ſatis perſpicùe, cerebrum non defuiſſe: ſed amiſsâ figurâ globosâ, induiſſe formam convexi fornicis: & ab exuberante aquâ, ſequacem ipſius medullam adeò fuiſſe diſtentam: ut inſtar alicujus craſſioris membranæ, adhæreſceret undique, arcuatæ, diſſolutorum oſſium, circumferentiæ.

Mirabantur autem ſummoperè, qui ſectioni intererant, Medici, quî, ex tam deformi cerebro, & medullâ adeò extentâ, ac irriguâ, prodierint (quod tamen ſanctè adſeverabat pueri pater) integra mentis munia. Quum in aliis, vel ſolius figuræ vitium, inducat, ſive morbum attonitum, ſive lethargum, vel fatuitatem, vel inſanabilem aliquam amentiam.

Aliis verò ſuggeſſit, confuſa hæc, intricati cerebri, congeries, inexpugnabile argumentum, adverſus diſtincta illa loca: quæ nonnulli adſignant, cuilibet animæ facultati. Alii viciſſim credebant, hîc confirmari, dogma Ariſtotelis: aſſerentis cerebrum, non mentis ergò, ſed refrigerandi cordis cauſâ, conſtructum. Et prout quiſque, vel amore, vel ſtudio fuit, in hanc, illamve partem; pro eo, etiam extulit, reiecitve, vel huius, vel illus ſententiam.

Sed

Sed exercitatiores, confugiebant, ad ingenuum illud: Quantum eſt, quod neſcimus! velut namque in aliis, ſic certè credibile eſt, potiſſimùm nos cæcutire, in genuino cerebri regimine: cujus opera multò fortaſſis ſunt diviniora: quàm quiſpiam hactenus, ſuo comprehendit captu.

CAPVT XXV.

Hydrocephalus dimidiati capitis.

SIcuti autem priori puero, totum caput: ita protuberat aliis, duntaxat media ipſius pars: hærente liquore, vel in dextro; vel ſiniſtro cerebri ventriculo. In quorum alterutro, memini me bis vidiſſe, ultra duas aquæ libras: incluſas tam ſtrictè uni iſti, parti; ut altera foret, planè illæſa, ac integra.

Inuſſerat quidem hiſce capitibus, ulcera chirurgus; & diſſecuerat non uno loco, cutem: ſed utrumque, æquè improſperè; exſtillante humore, magis guttatim: quàm tam effusè; ut levaret cerebrum: & exhauriret fontem, vitalem calorem, aliâs certò, extincturum.

CAPVT XXVI.

Polypus nariûm.

POſt frequentes deſtillationes, occupavit uxorem æditui, divi Adolphi, inſignis polypus: colore albus, & ſubſtantiâ pituitoſus; ſed obturans narem utramque, at imprimis ſiniſtram: cum ſpiritu difficili, & continuo ſuffocationis metu. Conſpiciebatur quippe, non tantùm in naribus; verùm etiam in gutture; cum duplici carunculâ: alterâ albâ, ac leni; alterâ verò lividâ, ac durâ, imò parùm diſtante, à naturâ carcinomatis. Sed in eo diſcrepabant evidenter: quod diſparem, præ ſe, ferrent figuram: quæ enim in illâ humanum ventriculum; illa expreſſit non malè in hac, formam ovi columbini.

Suadentibus itaque, celerem remediorum uſum, hinc præcipiti carcinomatis metu; illinc verò æſtuantium faucium fervore; & humoribus acriùs nares iam erodentibus: tentatum fuit impedimentum hoc inde extrahere. Sed fractis magis, quàm eductis illinc carunculis, arrepta fuit deinde forcipe, illa pars; quam diximus in faucibus carcinoma minari. Quâ potentiùs vellicatâ, ſequebatur protinùs integer polypus: cum omnibus ſuis pediculis, tam in naribus, quàm gutture conſpicuis.

Tab, I.

Polÿpus

123.45678. pedes
a. incipiens carcinoma
b.c.d. venę

Quem inopinatum eventum, quantùm mirarentur amici: tantùm invicem exhorruit ipſa ægra. Verita hoc improviſo raptu, totum palatum ſibi eripi. Sed reverſa, paulò poſt, ad ſe, gaviſa fuit impensè, quod careret jam illo impedimento: quò conjecta fuerat, non modò in urgentem ſpiritus difficultatem: verùm in perniciſſimum, præſentis ſtrangulationis, periculum.

Erant autem huic polypo (cui vel à piſce marino; vel à pedum frequentia nomen) octoni pedes, incipientes ſinguli, inſtar pyrorum, à tereti pediculo: orto ab excreſcentiæ hujus centro. Unde quoque prodiêre venæ: per ipſam diſperſæ. Pedes autem, quos carunculas vocant medici, plurimum inter ſe diſcrepabant. Qui enim in naribus erant oblongi: illi ipſi fuêre in faucibus rotundi. Sed omnes erant tecti membraneo velamento, ſub quo continebatur concreta pituita. In pleriſque mollis, ac pellucida, inſtar pulpæ pruni albi: in aliis verò dura, ac opaca adinſtar cornu aduſti.

Argumento certè evidenti, metuendum non tantum, à lividis, ac melancholicis: ſed etiam à polypis albis, ac pituitoſis. Præcipuè ſi vel à fervido ſanguine; vel ab æſtu, intùs concluſo, degenerent in naturam carcinomatis: uti hìc evidenter factum. Errant itaque non leviter, qui judicant polypum pituitoſum,

carere

carere omni periculo. Quod plerumque quidem verum; ſed nec promiſcuè, nec indifferenter.

Sed dicat quis? annon fortuitum hocce tentamentum? & inopinata hæc polypi, per fauces eductio? imò ita, ut etiam alios noverim, quos hoc exemplum docuit, idem in aliis quoque experiri. Neque ſanê minore cum felicitate. Iuxta illud Poëtæ Manilii:

Per varios uſus artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante viam.

Quod ſi verò lubeat medicamentis rem tentare, confugiendum erit ad pulverem vitrioli calcinati, colcothar vocant Chymici: vel ad radicem hermodactyli albi, exceptam aut melle roſato, aut aquâ ſabinæ. Quibus remediis corrugatur magis, quàm aperitur polypi tunica. Nec penetrat hic pulvis per anguſtiam, prope naſi finem, ab excreſcentiâ hac, obturatam.

Unde tamen, niſi eduxeris caruncula, illic ſtabulantes: luxuriabit continenter eadem hæc ſeges. Et ex affluxu novi humoris, intumeſcet aſſiduò, quæ in exſiccatâ tunicâ remanſerat, pulpa. Niſi fortè involucrum ipſius, ſit adeò teres, ac molle: ut à pulvere hoc, abſumatur non minus pulpa, quàm tunica illam ſuccingens. Quem ipſius ſucceſſum, alicubi, aliqui experti, credidêre proptereà, ſed ſatis temerè, pulverem comme-

moratum, ubique locorum idem pollere: & infallibiliter ſanare, quemcunque polypum.

CAPUT XXVII.

Polypus Cordis.

CRedidit Galenus, interiora cordis nullum pati tumorem, quin protinùs fatiſceret homo. Sed indefeſſa, inſequentis ætatis, indagatio, invênit tamen non ſemel, in ipſius ventriculis, non unum tumoris genus. Imò glandulas, carnem, oſſa, pinguedinem, & interdùm ulcera. Ut ſileam nunc aliorum experimenta, confirmabit id abundè, mirabilis illa excreſcentia: quam juxta mecum, in ſiniſtro cordis ſinu, invenêre præcipui, noſtræ civitatis, medici: indigitantes eam uno ore, polypum cordis. Surgente vocis etymo, aliquatenùs quidem à pedum frequentiâ: ſed potiſſimùm, à formæ, ac materiæ ſimilitudine.

Momma Baxius, homo torpidus, ac hebes, occiſus repentè, à morbo attonito, obtulit ſecanti chirurgo, cerebrum adeò flaccidum; & membranas ipſius, tam frequenti pituitâ perfuſas: ut opus fuerit, eam ſpongiâ detergere. Quâ eâdem pituitâ, replebantur utique & venæ, per cerebrum diſperſæ; nec minùs, ſinus falciformis: & quidem utrobique, tantâ copiâ, ac lentore: ut inde potuerit

Tab. II.

Polypus cordis

aa Rami polypi.
bb polypus.
ccc pedes polypi.
dddd cordis ſibræ.
e mucro cordis.

fff Arteria aorta dilatata.
ggg latus cordis.
hhh Arteria venoſa.
expanſa.
iii tres valuulæ.

tuerit extrahi, inſtar longioris alicujus fili.

Movente hac concretâ pituitâ, non levem polypi ſuſpicionem: ſed quem, id temporis fruſtrà quæſitum ivimus in naribus: illum offendimus deinceps inſcii, in ſiniſtro cordis ventriculo: in quo ſimile quid etiam, animadvertit vir diligens, Caſparus Bauhinus: ſed ex materiâ adiposâ; cùm noſter polypus fuerit, à concretâ pituitâ. Uti videre eſt, in appendice operis anatomici.

Sed antequam hunc polypum pleniùs deſcripſerim: ſatiùs erit tantiſper adhuc immorari, in pituitoſo hoc cerebro: in cujus ventriculis invenimus, non tantùm plurimum aquæ (quod attonitis familiare) ſed ſpinalem medullam ita humidam, imò udam: ut neceſſe fuerit, exuberantes liquores, priùs ſpongiâ abſorbere: antequam licuit inquirere, in naturam nobiliſſimæ hujus partis.

Quam medius fidius, longè invenimus aliam, quàm hactenùs expreſsêre ſpecioſæ, anatomicorum tabulæ. Involvebatur autem, hæc medulla, ſacrę fiſtulę incluſa, tribus tunicis: quarum cuilibet ſuæ inerant venæ: ſed in duabus propinquioribus, tam eleganti ordine diſperſæ: ut ad amuſſim exprimerent, variegatum marmor.

Nervorum autem paria, prodibant ex cervice, non diſtincta, ac ſejugata: uti quidem delineantur: ſed tranſibant plerumque per

idem

idem foramen, modò quini, vel ſeni; modò verò deni nervi. At in thorace diſpar fuit ratio: prodeuntibus illic nervis ſæparatim, quorum principium etiam tantùm diſcrepabat ab exitu: ut nervus, tranſiturus, per foramen quintæ vertebræ, inciperet plerumque circa primam, aut ſecundam. Quem ordinem etiam in aliis paſſim vidimus obſervatum.

Sed prope os ſacrum, quæſivimus quidem curiosè, ſed non invenimus, piloſa illa filamenta; quæ depingit Andræas Laurentius, ſcriptor alioqui minimè infidus. Occurrêre quidem nobis nervi, illic magis, quàm alibi diſſoluti: ſed interim compacti, & tam preſsè uniti: ut ab aquâ tepidâ, (licèt aliquandiu, in illâ detinerentur) nequaquam ita difflueret, conglomerata ipſorum compages: uti idem aſſerit auctor. Niſi fortè intellexerit, per filamenta ſua, teretes illos nervos: in quos diſpeſcitur evidenter, extrema ſpinalis hujus medullæ pars.

Sed ad polypum ut revertar, conſtabat is, ex albâ, ac concretâ pituitâ, incluſâ membraneo involucro: & inhærens ſuis radicibus, carneis cordis fibris, aſſurgebat bifido trunco, obturatum non minùs arteriam aörtam, qùam venoſam. Quarum nobiliſſimarum viarum obſtacula, impedimento fuêre: ne deinceps vel äerem liberè attraheret; vel fuligines debitè expelleret cor. Nedum exactè ſe clau-

derent valvulæ, poſtlegreſſum ſpiritus vitalis. Cuitamen uſui, illas ibidem loci deſtinavit ſollicita natura.

Unde factum, ut partim, ob excluſum aërem; partim verô ob retentas fuligines; & ſpiritus, plus æquo, diſſipatos: infirmaretur, uſque èo, cordisrobur: ut nequiverit ampliùs ſuum officium facere: multò minùs ſpiritus vitales (ut par erat) quibuſcunque partibus impartiri. Quorum calore ac fotu ubi carendum fuit: refrixit inde confeſtim corpus: emarcuit animus: & torpuit tam vehementer cerebrum: ut tandem perierit, à graviſſimâ apoplexiâ.

CAPVT XXVIII.

Oculi procidentia.

MAlè vocant nonnulli, quamlibet oculi procidentiam, ſive *πρόπτωσιν*, ſive *σαφύλωμα* Pauli Æginetæ lib. III. cap. XXII. & lib. VI. cap. XIX. Loquitur quippe illic, de illâ procidentiæ ſpecie, quam produxit, vel rupta, vel elevata oculi tunica: cujus etiam meminit Cornelius Celſus, lib. VII. cap. VII. "in ipſo (inquit) oculo, attollitur nonnun-"quam ſumma tunica: ſive ruptis, intus, ali-"quibus membranis, ſive laxatis, & ſimilis "figura fit acino: unde id *σαφύλωμα* Græci vo-"cant.

At

At longè aliud procidentiæ genus, contigit nobis ſubinde videre, poſt Victorem Trincavellium; ac Fabricium Hildanum: qui idem quoque memoriæ conſecrarunt. Protuberantiam videlicet, non membranæ uveæ; elevatæ, vel inſtar acini, vel capitis muſci: ſed tumorem totius oculi; effundentem ſe tam latè, ex ſede ſuâ, ut deturpet faciem univerſam.

Quem deformem, excidentis oculi, prolapſum, ſiquidem lubet reducere ad nomen aliquod antiquitati uſitatum: videbis eum Paulo Æginetę ἐκπιεσμὸν vocari; l. III. c. XXII. „ Exprimuntur (inquit) oculi, & exerti perma- „ nent: cauſa eſt, vel ſtrangulatus, vel dolores, „ qui frequenter accidunt, ex partu: quos „ ſolvunt uteri purgationes.

Sed Aëtio, ac Cornelio Celſo, vocatur idem vitium πρόπτωσις, tumor videlicet, ob magnum inflammationis metum, oculos ſede ſuâ propellens. Celſus lib. VI. cap. VI. verùm addit Aëtius, procidere uſque eò oculum; ut à palpebris contegi haud poſſit: imò vergere interdum ad malas, & ipſa ſupercilia. Lib. VII. cap. XXIV.

Ex ſuppreſſis menſtruis, inciderat filia cujuſdam vitrarii, in immodicum narium profluvium: quo intempeſtivè, ab iracundiâ, ſuppreſſo; convertebatur protinùs, omnis, impediti ſanguinis, impetus, in oculum dextrum;

dextrum; qui inde uſque adeò intumuit: ut ſede ſuâ propulſus, deformaverit, mirum in modum, totam faciem. Cujus vitium uti auferret, nihil non nobiſcum molitus fuit, vir jure magni nominis, Vopiſcus Plempius; ſed ſucceſſu minùs proſpero.

Induerat quippe jam tum naturam carcinomatis, cum cute lividâ, tubere inæquali, & pure tam acri: ut vitiata forent inde narium oſſa; & vires præterea, adeò fractæ: ut nihil profuerint etiam ſaluberrima conſilia: niſi fortè lubuiſſet oculum excidere: quod tamen crudele auxilium, licèt ſuccedat nonnunquam feliciter: equidem haud facilè ſuaſerim: niſi conſtent vires.

At enim, ſublatâ è vivis ægrâ, vidimus evidenter procidentiam hanc originem traxiſſe, ex tumore ponè oculum deliteſcente: quo adaperto, occurrebant paſſim venæ laceræ; membranæ diſtentæ; oſſa carie infecta; & tantum ſanguinis cum extra, tum intra cerebrum, effuſum: ut nulli mirum videretur, periiſſe virginẽ, tot hoſtibus circumventam.

Inconſideratè itaque agit, quiſquis ſatagit coërcere, qualecunque ſanguinis profluvium: diſtinguenda ſunt cautè loca: & vitanda obnixè, quæ hîc ſignantur, brevia: ſatiùs enim naturam liberare, quàm onerare: & præſtat interdum, ſanguinem aliquamdiu fluere: quàm indiſcriminatim inhibere.

CAP.

CAPVT XXIX.

Encanthis cancroſa.

Ἐγκανθὶς eſt Cornelio Celſo, ac Paulo Æginetæ, tuberculum, enaſcens, in oculi angulo: quem κανθὸν nominat, Ruffus Epheſius lib. II. cap. V. dividitur autem in benignam, ac cancroſam. Illa ut occurrit frequenter, ſic hæc non niſi rariſſimè.

Vidimus tamen eam, luce clarius, in naupego Hornano: cui, ex fluxu lachrymali per oleum vitrioli, intempeſtivè ſuppreſſo, uſque eò luxuriavit glandula, à narium parte, oculis adpoſita: ut ejus excreſcentia cöoperirit, non tantùm malam: ſed degeneraverit quoque in pernicioſiſſimum carcinoma. Quod tentavit quidem filo comprehendere, & convenienter ferro exſcindere Cornelius Sasboutius, lithotomus, ac chirurgus ſatis felix: ſed acquiſiverat jam tum, eam malignitatem hic tumor: ut vix potuerit attingi, quin protinùs, profunderet plurimum ſanguinis: ac proinde neceſſe fuit, ſolis lenientibus uti: quibus exitium ægri magis fuit dilatum, quàm ablatum. Viderint itaque illi, quibus acria medicamenta in frequenti uſu: quam facilè committatur error: nullâ arte deinceps emendabilis.

CAPVT XXX.

Vulnus pupillæ ſanatum.

QUantumvis rarò, vidit tamen indefeſſus naturæ perſcrutator Galenus, renaſci homini, aqueum humorem: ex oculo, per vulnus effuſum: lib. 1. ſymp. cauſ. c. 11. vidêre id ipſum deinceps & alii: ſed feliciores utriſque ſunt illi, id in ſe, qui vident ipſi.

Sagitta decidens ex altiori loco, diſcidit cujuſdam equitis filio, tam latè pupillam: ut effunderetur non tantùm aqua, oculo incluſa: ſed concideret quoque membrana uvea: hebeſcente inde uſque eò viſus acie, ut ne admotum quidem candelæ conſpiceret lumen.

Unde plurimùm conſternari parentes; & frequentiùs ingemiſcere familiares: ſed proſtratos haud parum ereximus, eorum exemplo: quibus regenerata aqua, reſtituiſſet, amiſſi luminis, uſurã, ac proinde non abiciendum animum: ſed ex aliis exemplum capiendum, nobis quod ex uſu fiet. Non minùs virium eſſe naturæ nunc, quàm olim. Eandem manere rerum faciem; ſecula quidem, & perſonas interire; ſed cauſas, & eventus identidem recurrere.

Quæ profectò monita, tantùm valuêre, apud ægrum: ut nihil non admiſerit remediorum:

diorum: inter quæ primas facile tenuêre, collyria, cùm anodyna, tum exſiccantia: quibus ſimiliter uſque adeò benedixit Deus: ut inductâ vulneri cicatrice, brevi ſuccreverit iterùm oculo, aqua deperdita: & pulsâ caligine, redierit rurſus, gratiſſimum viſus, officium: verùm naturali imbecillius: ob cicatricem, uveæ, à vulnere, relictum.

CAPVT XXXI.

Cæcitas à veneno.

INter cæcitatis genera; eminet evidenter ἀμαύρωσις, ſive obſcuratio viſus. Quæ duplex eſt; altera cerebro propria; altera verò, à conſortio aliarum partium: prior ſpecies, ut eſt planè immedicabilis; ſic contrà curatur interdum poſterior. Potiſſima autem, hujus cæcitatis, cauſſa ſtatuitur, humor turgens: vel à bile flavâ, aut atrâ; vel à veneno potui dato. Manente in hac cæcitate, pupillâ ſemper clarâ, ac pellucidâ: licèt interim nihil cernat oculus: ob vitium, nervo viſorio, intrinſecus objectum: vel ab humore eò uberiùs affluente; vel à cerebro, plus æquo, agitato.

Non temerè ergò Dictator noſter, Hippocrates, lib. 1. præd. ὄμματος κατάκλεισις, ἐν ὀξέσι, κακόν. Oculi occluſio, in acutis, mala. Siquidem enim à bile flavâ, verâ, plerorumque

acutorum

acutorum morborum, cauſsâ, lædatur cerebrum, non modò, quâ ſimilare: verùm obturentur, quoque organa, viſui deſtinata: videbis ejuſcemodi ægro, aut raró, aut nunquam reſtitui, ademptum viſus lumen.

Vultis hanc rem clariùs? legite, ſed non perfunctoriè, aph. III. lib. II. coac. c. XXIV.
“ἐν τοῖσι μανιώδεσι, σπασμὸς ἐπιγινόμενος ἀμαύρωσιν ἔχει.
Quaſi diceret, convulſionem, quam maniæ induxit bilis atra, privare hominem, omni, lucis, uſurâ. Quippe ἀμαυρὸν ipſi appellatur, non quodlibet obſcurum: ſed, quod vel extinctioni eſt proximum; vel quod caret omni lumine. Non ſecùs ac Lucianus, ἀμαυρὸν λυχνίδιον, deficientem lucernam: & ipſe Hippocrates, πνεῦμα ἀμαυρὸν, ſpiritum ita obſcurum, & evanidum; ut ſit verus, mortis, index.

Vir olim ſplendidus, ſed, id temporis, inops, exceptus hilariore convivio, incaluit uſque adeò, à vino: ut inſtar muſti, dolia ſua rumpentis, quoquo verſus exitum molirentur humores, plus nimio, in ipſo concitati. Quærentes exitum, modò per vomitum, modò per dejectionem alvi; modò verò per nares; è quibus ut effusè profluxit ſanguis: ſic doluit impensè caput: cum febre intensâ; præcordiis æſtuantibus; ſpiritu gravi; oculis flammeis; & mente tam vehementer perturbatâ: ut vel cæcus vidiſſet, bilem ipſi ſummoperè turgere.

Cujus

Cujus impetuoſum, quò infringeremus, raptum, infudimus ilicò Clyſterem; & exſolutâ priùs brachii venâ, propinauimus medicamenta, cùm cathartica, tum intemperiem corrigentia. Quorum ope, inhibita quidem fuit, ſed non tam ſtrictè, effera hæc vis; quin converterit ſe nihilòminùs, in nervum opticum: inducendo illi peſſimam illam cæcitatis ſpeciem: quam ἀμαύρωσιν nominant Græci. In quâ, licèt omnia oculo ſint pura, nihil tamen vident ægri. Vide Galenum comm. II. in prorh. cap. II. & Ætium tetr. II. ſerm. III. cap. XLVIII.

Cui pertinaciſſimo vitio, quamtumvis protinùs, animoſè, cum Roberto Verhoevio, ac Nicolao Fontano, obviam itum: cùm per ferrum candens; tum per ſtybium potui datum; utique per cucurbitulas ſcarificatas; ſternutamenta valida; filum, per cervicem, trajectum; & ſanguiſugas; affixas non minùs temporum, quam oculorum venis. Nequiit tamen redintegrari viſus: ſive ob morbum penitiùs jam impreſſum: ſive ob vehementiam alicujus veneni: quod æger adſeverabat medicis, à ſe adſumptum. Cujus, licèt voluerit, exactam haberi rationem: nequiit tamen eò unquam perduci, ut ejus exprimeret naturam; nedum à quo datum: ſatagens clam potius muſſitare, quàm palam detegere, iniuriam ſibi illatam.

CAPVT. XXXII.

Dolor capitis, à naturâ devictus.

CORnelius Tector, vir pleni habitus, excarnificatus aliquandiu, ab intolerabili capitis dolore: contorquebatur tandem, tam vehementer, à contactione nervorum: ut nihil proficiente arte medicâ, neceſſe fuerit implorare naturæ opem: quæ etiam tam ſedulas tulit ſuppetias; ut pulſo, per nares, plurimo pure, brevi liberaverit hominem, non tantùm à dolore; verùm etiam à pertinaci, horribilis illius convulſionis, causâ.
"Iuxta illud Hippocratis: Capite dolenti, &
"vehementer laboranti, pus, vel aqua, vel
"ſanguis, per nares, aut aures, aut os effluens,
"morbum ſolvit. lib. VI. aph. X.

Quod ipſum, benignæ naturæ, auxilium, etiam aliis vidimus adlatum: cùm per porriginem; tum per vermes, à naribus, excretos. Quos hîc licèt ſilentio præterierim, non poſſum tamen non meminiſſe, ſalutaris illius porriginis, quæ affinem Caſparis Barlæi, ſummi, noſtri ſeculi, cùm Oratoris, tum Pöetæ, liberavit officiosè, ab inveteratâ cephalæâ: expulsâ, per inſenſibilia cutis foramina, viſcidâ pituitâ: adhæreſcente, inſtar glutinis, capillorum radicibus: & producente paullatim, veram porriginem: defædantem quidem caput; ſed vindicantem

tem interim ipſum, à dolore, aliâs invincibili.

Diſcant hinc medici, naturam imitari; & obſervare, cum judicio; quantoperè, in capitis dolore, ex uſu ſint, cùm ſternutamenta, in tempore mota: tum ulcera capiti, maturè, inuſta: natura quippe dux optima: nec facilè errat, ipſius qui inſiſtit, veſtigiis. Illâ flante, proſperè navigat æger: & interdum, ipsâ duce, incredibilia peragit medicus. Uti ſcitè Seneca. " Naturam ſequentibus omnia " facilia, & expedita ſunt: contra illam viventi- " bus, non alia vita eſt, quàm contra aquam " navigantibus.

CAPVT XXXIII.

Dolor, inter caput, ac pedem, reciprocus.

VApores à pede, ad cerebrum adſcendere, ibidemq; morbum comitialem producere, novum non eſt. Sed eundem dolorem, à pede, in caput, & à capite, identidem in pedem, reciproco curſu, revolvi: id certè, non niſi pauciſſimis obſervatum.

Uxorem fabri lignarii, excruciavit aliquandiu acerbiſſimus dolor: proſerpens, cum manifeſto caloris ſenſu, modò à pede, in caput; modò verò, à capite, in pedis pollicem: in quem ubi deſcendiſſet, juſſimus ilicò, cucurbitulam illic imponi: ad eliciendum volaticum illum ſpiritum: qui tam per-

nici curſu, permeaverat cottidie corpus univerſum: eoque extracto, vidimus ilicò ceſſare reciprocos illos circuitus: & ægram multò convenientiùs liberatam, quàm ruſticos illos, quos Galenus, lib. III. de loc. aff. cap. VII. teſtatur evaſiſſe mortem: amputato illo, quem vipera momorderat, digito.

CAPVT XXXIV.

Pedes Talpini, Capiti humano, innati.

INeffabilem, diſſimilium, ſimilitudinem; & uniformem, diverſorum formam, offert quidem nobis aliquatenùs, mundus univerſus: Sed multò evidentiùs, incomprehenſibilis conſenſus; & admirabilis, ſingularum partium, inter ſe, harmonia. Cujus ea vis eſt: ut terreſtria aquatilium; & volatica terreſtrium imitentur naturam. Neque quicquam ſit uni elemento ita proprium: quin id ipſum, communicet utique cum aliis obſequioſa natura.

Sic exhibet mare coralli arborem; avium pedes ornuthopodium; earundem roſtrum geranium; pulmonem, pulmonaria; teſtes, Satyrium; & colem, phallus. At homo, animal perfectiſſimum, licèt contineat in ſe, omnium animantium, formas: raró tamen fert, præ ſe, aliorum figuras. Niſi fortè, vel errante naturâ, in primâ conformatione:

unde

unde fiunt monſtra: vel eâdem irritatâ, à diutinis abſceſſibus: quorum putredo offert nonnunquam medicorum oculis, mirificas, imò prodigioſas rerum figuras. Velut videre eſt, apud Galenum, lib. XIV. meth. c. XII.

Pauperculæ, ab eccleſiâ, enutritæ, obſidebatur caput undiquaque, à manantibus, ac ſordidis illis ulceribus: quę ἀχῶρες Græcis vocantur. Quibus ſummam cutem diſrumpentibus, conſpurcantur omnia ſanie. Sed quod ſummè admirabile, excrevit hic, ex quolibet ejuſcemodi ulcere, neſcio quæ durior cartilago: figurâ, ac colore, talpæ pedi, ad amuſſim, ſimilis: coöperiens capitis cutem, inſtar porriginis.

Quam deformitatem, quò auferret ars, uſa fuit præter cathartica, ac fomenta, partim exſiccantia, partim detergentia, ipſo ferro candente: cujus beneficio, demetebat, inſtar falcis, luxuriantem hanc meſſem. Quæ tamen paulò poſt, iterùm repullulavit: ſed ea fuit inopis hujus mulieris ſordities: ut maluerit retinere deforme hoc vitium, egeſtati ſuæ fortè non inutile: quam convenienter iterùm ab eo liberari.

CAPUT XXXV.

Reſpiratio per aures.

LAtitant in ore humano, duo anguſti ductus; adſcendentes utrimque, ad latera maxillæ verſus aures; quarum ingenito aëri ut advehunt pabulum: ſic concedunt interdum exitum per aures, ſpiritui; ob gutturis anguſtiam, aliâs hominem certò ſuffocaturo. Uti id bis à nobis obſervatum, in illâ reſpiratione, quæ non trahitur, niſi rectâ cervice: ὀρθόπνοιαν vocant Græci; à cujus periculoſiſſimi morbi, ſuffocatione, equidem vidi duos ægros liberatos: effuſo ſpiritu, per vias jam commemoratas.

Quod auxilii genus, fortè quoque animadvertit olim Alcmæon Crotoniates: aſſerens propterea, capras auribus ſpirare. Non quod crederet, illis omne ſpirandi officium, eſſe ab auribus: ſed quod notaverit nonnunquam, hac viâ, non leve levamentum accedere pulmonibus, à ſpiritus difficultate oppreſſis.

Docet utique hæc ipſa via: cur ſurdi acutiùs audiant, aperto, quàm occluſo ore. Adſcendit quippe per illam, cum aëre, etiam ſonus: inveniens interdum aurem, intus non tantùm læſam; quantùm videtur indicare externa ſurditas. Quibus addo, per hos ipſos ductus,

ductus, offendi interdum, non parùm illorum aures: quos plus æquo infirmavit lues venerea: quibus aures ſubinde adeò ſunt teneræ: ut eas lædat non tantùm aër frigidus: ſed etiam qualiſcunque ſtrepitus, inæqualiùs per os, ad aures tranſiens.

CAPVT XXXVI.

Mors à dente genuino.

DOlor dentium, quàm parvi inexpertis; tam magni fit expertis: idemque & ridetur, & defletur. Quin imò, ſunt qui credant, maximum hoc tormentum, ſemper eſſe innoxium. Sed crede ô medice eventibus: & videbis inde, non ſemel produci: vel inemendabilem faciei deformitatem; vel certam mortem.

Goſvino Hallio, medico Amſtelredamenſi, erupêre tam moleſtè, dentes genuini: ut opus fuerit illorum eruptionem accelerare, inciſis, ſcalpello, gingivis. Sed tantùm abfuit, ut inde vel citiùs emerſerint dentes; vel placatus ſit dolor: ut potiùs cuncta inde ruerint in pejus: excitatis, ab inciſione, non modò febribus, ac vigiliis: ſed etiam deliriis adeò efferis; ut dies noctesque præ furore, diſcurrerit per conclave: antequam miſerrimo dolori finem impoſuerit mors.

CAPVT XXXVII.

Vlcera palati.

VLcera palati occupant, vel os, vel carnem: priora ut ſunt inſanabilia; ſic curantur ægerrimè poſteriora. Vidimus id evidentiſſimè; in Piſtore Alberto: cui ampliſſimum carnis ulcus, in palato, ubi ſanaſſet chirurgus: credidit ilicò, homo glorioſus, quæcunque palati ulcera, etiam cum oſſis carie, feliciter ſibi ceſſura. Sed obſervatâ, minùs diſtinctè, diſpari, horum ulcerum, naturâ; excidit non ſemel ſpe ſuâ: neque tetigit perpetuò, ad quem collimabat, ſcopum.

Quod enim ulcus, in muſculis palati ſanatur: id manèt immedicabile, in oſſe. Ac proinde haud mirum, ſi in parte declivi, ac ſemper madidâ operam luſerit: licèt uteretur remediis, aliâs ſatis ingenioſis: aquâ videlicet ſublimati: infractâ cum ſyrupo roſaceo. Quâ, vitiatis oſſibus, admotâ, erupit ilicò ex illis albicans quædam ſpuma; quâ aliquoties detersâ, ſeparavit deinde partes carioſas; per oleum cinamomi, mixtum cum oleo ſublimati. Quo remedio equidem, in ſegregandis celeriter oſſibus, nec vidi, nec legi, quicquam convenientius.

Nequiit tamen, vel carnem inducere, diſſitis, ulceris, oris; vel ex vitiato oſſe, tantum

calli, elicere: ut obturaret commodè amplum foraminis hiatum. Sed neceſſe habuit, tandem confugere, ad argenteam illam laminam; quam ejuſcemodi ulceribus, cum adnexâ ſpongiâ, jubent imponi, quotquot de re chirurgicâ, ſcripsêre, auctores.

CAPVT XXXVIII.

Prolapſus palati.

HActenus quidem, vel omninò præteritus, vel levi ſaltem brachio, percurſus fuit, à medicis, prolapſus palati. Vitium tamen non minus grave, quàm rarum. Cujus origo eſt, à deſtillatione humoris, deprimente uſque eò, muſculos ſub finem palati ſitos: ut, præ pondere, prolapſi, præcludant viam ſpiritui, cùm per os, tum per nares erupturo.

Quæ anguſtia, neceſſario peſſundant hominem: niſi dictum, ac factum ſcalpello tumorem pertuderis: evacuatoque humore illic concluſo, aperueris confeſtim viam, accedenti, ac recedenti ſpiritui neceſſariam. Vidi equidem tumorem hunc, in palato, adeò celeri, ac pernici curſu, aliquandò exortum: ut vix licuerit cogitare, de gargariſmate: nedum de aliis auxiliis; præterquam de ſolâ ſcalpelli inciſione: quâ dextrè, & feſtinanter, id temporis, inſtitutâ, vidimus non modò effluxiſſe inde, plurimum aquæ: ſed

detumeſcente palato, protinùs ad ſe rediiſſe, hominem extinctioni jam proximum.

CAPUT XXXIX.

Vox à febre, intercepta.

MAlum Hippocrati eſt, in febribus, obmuteſcere. Sed ſilentium hoc vocat, vel ἀφωνίαν, vel ἀναυδίαν: poſteriore autem verbo, intelligit, impedimentum ſermonis, ortum: cùm à reſolutione, inſtrumentorum voci inſervientium; tum ab eorundem exſiccatione. Reſolutio verò, ut fit, à deſtillante pituitâ: ſic exſiccatio, à calore febrili: arefaciente interiorem laringis rimam. Quod vitium judicatur quidem grave; ſed non certò exitiale.

At ἀφωνία ſignificat ipſi, privationem vocis, inductam: vel à graviore cerebri morbo; vel ab omnimodâ ſpirituum diſſipatione. Quam ſpeciem propterea, pluris faciunt medici: utpote cum majore periculo conjunctam. Vultis utriuſque diſcrimen? ἀφωνίας exemplum dabunt, graviſſima apoplexia; & funcſta illa virium reſolutio: quæ in febribus continuis, privat hominem, non minùs vita, quàm voce. At ἀναυδίαν proponet perſpicuè, quæ hîc intexitur, hiſtoria.

Puerulus biennis, obſeſſus à febre continuâ, incidit repente in ἀναυδίαν, ſive eam vocis

cis interceptionem: quam infert, partim humor à cerebro uberiùs deſtillans; partim verò, calor febrilis; exſiccans tantoperè, interiorem laringis rimam, verum vocis organum: ut nequiverit ampliùs voces formare. Muſculos autem laringis, utique nervos vocales, ſic fuiſſe affectos; docebant evidenter, hinc febres intenſæ: illinc verò, præter ſputa frequentia, tuſſis permanens; & aſſidua faucium irritatio. Quibus ab arte debellatis, ceſſit actutum, pertinax hoc ſilentium: quod ultra diem quartum decimum, vocem ipſi integrè ſuppreſſerat.

CAPVT XL.

Idem ſilentium, à pituitâ.

ELiſę Germanę, deſtillabat quotannis, tam frequens humor, à capite, in nervos voci deſtinatos: ut propter eorum impedimentum, obmuteſceret ſubinde, non aliquot dies, verùm integros interdum menſes. Non quidem ſemper, ſine aliquo vulvæ vitio: ſed inhærente plerumque, potiſſimâ ſilentii causâ, in humore, muſculos laringis, plus æquo, reſolvente.

Fuit quippe is, huic puellæ, adeò frequens: ut ſputa inde prodeuntia, replerent cottidię, aliquot pelves. Quo curſu, deinceps, vel ſpontè, vel arte impedito, contra-

hebantur

hebantur ilicò, non tantùm omnes nervi: ſed ſuppreſsâ voce, obmurmurantibus inteſtinis, & interruptâ ſpiritus libertate, ſequebatur protinùs, tam vehemens cordis palpitatio: ac ſi ipſa actutum, peſſum iviſſet.

Cujus anguſtiæ evitandæ ergò, monebatur ſemper, ſeriò abſtinere ab omni ſermone, licet interdum forte potuiſſet eloqui. Siquidem enim, vel minimum ſatageret proferre verbum; contremiſcere ilicò omnes artus; concitari abdomen; perturbari ſpiritus; imò trahi in conſenſum, pleraque omnia membra, quibus ſurculos ſuos impertiunt nervi, ſexti paris. Qui ſe diſpergunt latiſsimè, non tantùm per pectus: verùm per omnia abdominis viſcera.

Habuit quidem, interea temporis, hæc ægra, ſatis exactam ſui rationem: neque intermiſit unquam, vel decoctum ſarſæpariliæ, vel pulveres capiti impoſitos; vel ulcera artubus inuſta; nedum catapotia, dejectionis causâ, data. Sed ea fuit cùm viſcerum imbecillitas; tum nervorum laxitas: ut facilè iterum impegerit, in eundem lapidem: raróque tranſegerit integrum annum: quin inciderit aliquoties, vel in graves nervorum contractiones; vel in commemoratam vocis ſuppreſsionem.

CAP.

CAPVT XLI.

Mutus loquens.

IOannes (cui muti cognomen impoſuit infortunium) petiturus Italiam, incidit in pyratas Turcicos: quorum religioni nomen dare, quum renueret; adnixi fuêre homines feroces, linguam, propterea radicitùs ipſi evellere: ſed per plagam, ex vulgi ſententiâ, ſub mento inflictam. Verùm eâ crudelitate, minùs ex voto, ipſis ſuccedente, detruncarunt ipſi deinceps, totam illam partem, quâ lingua homini volubilis eſt; eâque ademptâ, privarunt Iuvenem omni voce.

Quâ tres ampliùs annos ubi caruiſſet; evenit fortè, ut intempeſtâ nocte, admodùm percelleretur, ab inopinato fulgure: cujus perniciſsimum lumen, cælitus immiſſum, perſtrinxit uſque eò, pavidum ipſius animum: ut inde ipſi, non ſecùs ac olim Cræſi filio, diſſolveretur violenter, tenax illud vinculum, quod ipſum ſermonis uſu, hactenus privaverat.

Quem tamen, ubi vidit ſibi reſtitutum, vix credidit ſibi ipſe loquenti; nedum ipſi alii. Commovit quippe hæc inexſpectata ipſius vox, uſque eò totam familiam: ut inde protinus abortierit, juvencula, ipſi cohabitans. Quo rumore latius, deinceps ſeſe diffundente,

fundente, ivimus & nos tandem Weſopum, modicum Hollandiæ oppidum: ſpectatum coram, inſolitæ hujus rei novitatem: famâ certè ſuâ, nequaquam inferiorem.

Qui enim integrum triennium obmutuerat, ob mutilatam mediam linguæ partem; eum audivimus, cum eodem vitio, non tantùm diſtinctè loquentem: ſed etiam accuratè pronunciantem, quaſcunque literas conſonantes: quarum tamen enunciationem, ſolius linguæ apici, attribuunt ſagaciores naturæ indagatores.

Sermo quippe non formatur ſine motu: nec conſonantes literæ ſine linguæ apice. Quatenùs enim lingua volubilis, eatenus diſtinguit vocem, in verba: & prout allidit, vel ad dentes, vel ad palatum, aut labia: pro eo, creditur etiam eruditis, diſcernere vocabula; & modulari concinnè ſermonis ſonum.

Ac proinde haud mirum, læsâ tam evidenter linguâ, genuino, dearticulatæ vocis, inſtrumento, læſam utique fuiſſe, & ipſam vocem: ſed eandem, poſt triennii obmuteſcentiam, manente linguâ, perinde mutilatâ, integrè ipſi nihilominùs rediiſſe: id ſanè excedit omnium eruditorum captum: potuit quippe non modò, expeditè clamare, (id enim & aliis integrum fuit, poſt abſciſſam, reſolutam, vel ligatam linguam) ſed diſtinxit quoque perſpicuè, vocem in vocabula: &

elo-

eloquutus fuit omnia admodum articulatè.

Sed ut explicem me clariùs, quoad repagulum, à fulgure diſruptum: aſſeveravit mihi candidè, ſe protinus à fulgure, percepiſſe majorem motum, in muſculis linguæ. Quaſi ſublato jam, inæquali illo cöalitu, quem ſub mento reliquerat, vulnus ibidem à pyratis ruditer ſanatum. Verùm deglutitio (cui non minùs, quàm elocutioni inſeruit lingua) manſit ipſi perinde impedita: adeò ut ingenuè conqueſtus ſit, ne tantulum, quidem alimenti, etiam tum temporis, tranſmittere gulam: niſi id in eam intruderet, violento, digitorum ſuorum, adminiculo.

CAPVT XLII.

Gula reſoluta.

POſt vomitum, vertiginem, ac ſpaſmum cynicum, reſolvebantur, ſub autumni finem, mulieri quinquagenariæ, tam pertinaciter muſculi deglutitionis: ut gulâ propterea flacceſcente, ne guttulam quidem deinceps potuerit tranſmittere: licet nec dolor, nec tumor, nedum ulla ipſam urgeret anguſtia.

Quod reſolutæ gulæ impedimentum, ablaturi medici, intrusêre faucibus, plumam acribus medicamentis imbutam, ex ſententiâ Aëtii. Sed illa non elicuit adeò pituitam muſculis

ſculis impactam, ut potiùs conjecerit ægram, in præſens ſuffocationis periculum. Integra enim deglutitio, quantum deprimit gulam, tantum elevat invicem caput aſperæ arteriæ: & dilatando ipſius rimam, efficit, ut ob adſumptum cibum, non anguſtiùs, ſed liberiùs trahatur ſpiritus. In reſolutâ autem gulâ, contrà quum fiat, mirum profectò non eſt, ægram hanc propemodum fuiſſe ſuffocatam: à plumâ, obturante, non minùs laringem, quam gulam.

Quarum profectò partium anguſtia, in cauſsâ fuit, quò minùs deinceps voluerit admittere, ſalutarem illum tubulum, quem in ſimili neceſſitate, deſcribit Hieronymus Capovaccius, lib. I. cap. LIV. Cujus ope, licuiſſet fortaſſis, per os, jurulenta ventriculo infundere: eâque ratione, vitam, ſi non integrè, aliquandiu ſaltem ipſi prorogare.

Quo auxilio obſtinatè repudiato, ſategimus tamen, quâ licuit, vires ipſius tueri: & cùm non poſſet id, convenienter fieri per os: infudimus tandem idem illud jus, per alvum, beneficio clyſteris. Quod remèdii genus, quantumvis plurimi fiat, Abenzoari, Oribaſio, imò ipſi Celſo: tantum tamen haud profuit huic mulieri: ut propterea, licet infunderetur inteſtinis ſatis deterſis, extenderit vitam, ultra diem ſeptimum: in quo diem ſuum obiit.

CAP.

CAPVT XLIII.

Inedia undecim dierum.

HOmini (inquit Plinius) non ante ſepti-" mum lethalis inedia: duraſſe, & ultra" undecimum, pleroſque certum eſt. Brevioris temporis ſpecimen, ut edidit ægra commemorata: ſic exhibet longioris, horribilis illa tragœdia: quam non ita pridem, conſpexit India Occidentalis, in ſeptem Britannis: quibus neceſſitas famem fecit, undecim dierum. Velut nobis ſincerè relatum, à teſtibus oculatis: qui hæc ipſa ventorum ludibria, & humaniter navibus ſuis excepêre: & officiosè, ad ſuos reduxêre.

Septem Britanni accinxerant ſe, in inſulâ Chriſtophorianâ, unius ſolummodò noctis itineri: ultra quam etiam non extenderant commeatum. At interveniens tempeſtas abripuit imparatos, longiùs in mare: quàm ut potuerint reverti, ad portum deſtinatum, ante diem ſeptimum decimum.

Quo tempore pepercêre quidem, tam impenſè, cibo uni nocti duntaxat deſtinato: ut ſuffecerit ipſis in diem quintum: verùm eo utique tranſacto, luctandum fuit reliquos undecim dies, cum omnimodâ inediâ: quæ eò ipſis fuit gravior; quò ardentiùs, id temporis æſtuarit ſol: & vehementiùs exucca

F ipſo-

ipſorum guttura, exareſecerit, exhalans, incaleſcentis maris, ſalſedo.

Cujus intricati erroris, nullum finem promittente ſpatioſo mari, adigebantur tandem (ô durum neceſſitatis telum) ancipiti ſorti committere; cujus carne urgentem famem; & quo ſanguine compeſcerent inexplebilem ſitim. Sed jacta alea, quis eventum hunc non miretur? deſtinavit primæ cædi, primum, hujus lanienæ, auctorem. Non ſecùs, ac olim Phalaris, teſte ipſius epiſtolâ, æneo tauro incluſit Perilaum, primum crudeliſſimi illius inventi fabricatorem.

Sed, quod ſummè mireris, fuit hic vir, non magis promptus in dando, quàm imperterritus, in ſuſtinendo, ferocis ſui conſilii, eventu. Addens confidenter meticuloſis animum; & obteſtans, non ſemel, perterritos: præſidium ab audaciâ mutuandum. Audaces fortunam juvare. Neque ullum ipſis, deinceps reſtare effugium: niſi dictum ac factum, fugientem vitam ſtiterint humanâ carne. Se lubenter fortunæ ceſſurum: imò beneficii loco accepturum; ſiquidem vel mortuus amicis proſit.

Idem olim, etiam ab aliis, in ſimili infortunio, nonnunquam factitatum: ſic matres devoraſſe ſuos fœtus; uxores maritos; liberos, parentes; imò alibi, alios ſe ipſos; alios verò filios ſuos, ob hanc ipſam cauſſam, præcipitaſſe

taſſe in ardentem rogum. Ac proinde nullam legem neceſſitati hactenùs poſitam: quin cuique liberum eſſe, quod invito extorquet inevitabile infortunium.

Quâ oratione, ut non parum lenivit horrendi facinoris atrocitatem: ſic erexit utique, uſque eò flaccidos ipſorum animos: ut tandem reperiretur aliquis, ſorte tamen priùs ductus, qui petierit animosè perorantis jugulum: & intulerit vim volenti. Cujus cadaveris (horreſco referens) expetiit quilibet illorum, tam præproperè, fruſtum: ut vix potuerit, tam feſtinanter dividi. Reſpuentibus interim, nec carnem famelicis dentibus; nec ſanguinem ſitibundo ventriculo; nedum inexpiabile hocce facinus animo; à neceſſitate jam planè devicto: juxta illud Satyrici,

Membra aliena fame lacerabant, eſſe parati
Et ſua.

Reperiebatur tamen inter ipſos aliquis, qui ob arctiorem, cum occiſo familiaritatem, averſatus Thyeſtéam hanc cænam, noluit fieri tanti facinoris reus: certus, quidvis potiùs perpeti, quàm ſe polluere, tam amico ſanguine. Quæ ſententia obſtinatè retenta, conjecit ipſum, poſtridie ejus diei, in rabiem tam ſævam: ut eâ percitus, ſe ipſum præcipitem dederit in mare.

Sed qui aderant ſocii, non patiebantur, tam inopportuno tempore, famelicis ſuis

dentibus, tam deſideratum eripi bolum. At concepta rabies, vitiaverat jam tum, ita ipſius ſanguinem: utique carnes venis circumpoſitas: ut in univerſo corpore, vix quicquam foret eſui aptum, præter exta: quibus ſolis videbatur id relictum, quod faceret, ad avida ipſorum palata.

At tandem miſertus, miſerrimi hujus erroris Deus, deduxit ipſorum naviculam, ad inſulam Martiniam: in quâ à præſidio Belgico, & humaniter excepti; & benignè ad ſuos reducti fuêre. Sed vix attigerant terram, quin accuſarentur protinùs, à prætore, homicidii: ſed diluente crimen inevitabili neceſſitate, dedit ipſis brevi veniam ipſorum judex: (Ut cum Iuvenale loquar,)

dira, atque immania paſsis;
Et quibus ipſorum poterant ignoſcere manes,
Quorum corporibus veſcebantur.

CAPVT XLIV.

Lethalis gulæ tumor.

INter æſophagum, ac aſperam arteriam, inſinuat ſe nonnunquam durus, & exitialis quidam tumor: modò foris conſpicuus; modò verò intus deliteſcens. Primùm autem coarctat, ſed mox occludit gulam: & quidem tam ſtrictè; ut denegato alimentis omni tranſitu, certò peſſundet hominem.

Cauſam

Cauſam autem agnoſcit, vel pituitam, vel ſuccum melancholicum: & prout, ſive hic, ſive ille humor uberiùs redundet; pro eo etiam augetur, imminuiturve diſcrimen, in quod præcipitat ægros. Pituitoſum tumorem ut interdum; ſic nunquam domabis illum ab atrâ bile. Præſertim ſi occupet mollem, aſperæ arteriæ, partem. Cujus flexiles membranæ, ut ponè facilè deprimuntur: ſic antè reſiſtunt potenter, huic tumori, cartilaginei illi annuli: quos inſtar ſcuti, nobiliſſimæ huic fiſtulæ, præpoſuit ſollicita natura.

Signa ejus ſunt, gulæ anguſtia; ſpiritus difficilis; gutturis fervor; ſputa ſalſa; ac perennis ſalivæ ſcreatus. Ipſa autem pars affecta, digito depreſſa, oſtendit tumorem magis latum, quàm elatum: qui quantò deliteſcit penitiùs, tantò magis coarctat, cùm gulam, tum aſperam arteriam: adeò, ut interdum, nec detur ſpiritui exitus; nec alimentis, conveniens in ventriculum, ingreſſus.

Viduæ, cujuſdam naupegi, ſuccrevit paullatim, ex deſtillatione; humilis, ac latus tumor: inſidens firmiter lateri, aſperæ arteriæ, paulum ſupra jugulum. Hinc impediri evidenter ſpiritus, & tandem tanto pere deglutitiones: ut circa ſummum tumoris incrementum, vix quicquam ampliùs tranſmiſerit gula: niſi fortè exiguas aliquas, lactis vaccini, guttulas: quarum ope nequaquam ubi

reſtaurarentur debitè, vires majoris opis indigæ: emarcuit neceſſariò corpus; & exceſſit ipſa, non invita, è vitâ.

Diſſecto autem cadavere, & denudatâ convenienter cute, offendimus hunc tumorem, adinſtar carcinomatis, colore lividum, & radicibus diffuſum, per quamcunque colli partem. Potiſſimùm verò circa gulam: premendo eam tam arctè, ut ex complicatis ipſius tunicis, excreſcerent intus, varia filamenta: obturantia, intricatâ ſuâ texturâ, uſque eò, perviam hanc fiſtulam: ut ne ferreum quidem ſpecillum, per eam, nobis licuerit, tranſmittere.

Intumuerant adhæc, à perenni pituitæ curſu, tam vehementer glandulæ, in medio thorace, gulæ extrinſecùs adpoſitæ: ut nemo miraretur ampliùs, mulierem hanc incidiſſe non modò in ſummas anguſtias, verùm in famem inexpugnabilem, & noviſſimè in ineluctabilem mortem.

Sed exceſſit omnem admirationem, arteria cervicalis; tam ampla, ac lata; ut in ſe facillimè recepiſſet duos digitos: ſed interim planè vacua, & omni humore deſtituta. Calor quippe arteriæ, à carcinomate impreſſus, attraxerat eò plus ſanguinis, quàm ipſa fuit recipiendo. Unde veriſimile eſt, tunicas ipſius, præter conſuetudinem, fuiſſe diſtentas.

At humorem attractum, abſorpſit deinde

tam

tam validè, idem incendium indies increſcens: ut arteriâ integrè inanitâ, induceretur inde inevitabilis illa moriendi neceſſitas: quam tectiùs videtur innuere, Auctor libri de corde, aſſerens non inconſideratè. Vaſa cordis eſſe fontes humanæ naturæ: & flumina, quibus totum corpus irrigatur: hæc vitam conferre: ſed ſi exſiccentur, hominem perire.

Quam eandem exſiccationis ſpeciem, contigit mihi deinceps, non minùs evidenter quoque videre, in emaciato exſucci eunuchi cadavere: cujus arteriam cruralem offendimus, ut extrinſecus ſummè duram: ſic intùs aſperam, inæqualem, & omni ſanguine deſtitutam. Sed prioris ægræ arteriam, ut exhauſerat incendium, à carcinomate ipſi penitiùs impreſſum: ſic inaniverat eunuchum hunc ſeptuagenaria ſenectus. Cujus tamen inanitionis, lubuit eò longiorem hîc facere mentionem: quo deinceps deligentiùs penſicularetur, ab illis, qui cæteris, ut otio, ſic eruditione præpollent.

CAPVT XLV.

Idem tumor à pituitâ.

VIdua locupletis alicujus mercatoris, obſeſſa ab eodem hoc tumore, ſed à pituitâ, curabatur deinceps admodùm proſperè;

cùm per catapotia, tum decocta chinæ: ſed potiſſimùm per continuam gargariſationem: elicientem non tantum, pituitam faucibus impactam: ſed compeſcentem præterea, fervorem gutturis, tumori huic ſummè noxium.

℞. Maſſæ pilularum agarici. Extracti catholici, ſingularum ſcrupulum. Guttæ gambæ ſcrupulum medium. Croci, maſticis, ſingulorum grana quinque. Fiant pilulæ XII. dentur III.

℞. Florum roſarum rubrarum, ſambuci, nymphææ albæ, ſingulorum manipulum. Decoquantur ex aquâ plantaginis, & adde colaturæ libræ uni, cum dimidiâ, aceti ſambucini uncias tres, fiat gargariſatio.

CAPVT XLVI.

Strumarum anatome.

VAriæ ſunt ſtrumarum ſpecies; ſive à loco, ſive à materiâ. Externæ diu ſunt innoxiæ: ſed internæ brevi periculoſæ. Fiunt autem vel ex pituitâ ſolâ; vel permixtâ, cum ſanguine, ac atrâ bile. Quorum humorum concurſus, ſiquidem exſiccetur, à præaſſante æſtu, producitur nonnunquam in ſtrumis, vel gypſum: vel verus calculus.

Struma à ſanguine, ac pituitâ, vertitur facile in pus; ſed eò quæ non tendit, elice illam,

lam, cum involucro, cui includitur: ſed potiùs conjunctim, quàm ſegregatim. Cavendo obnixè, ne quæ remaneant reliquiæ: quas tamen tolles deinceps, pulvere mercurii præcipitati, cautè illis inſperſo. Sed maxima moleſtia erit, à ſeminibus, ſub qualibet ſtrumâ, clanculum deliteſcentibus: quæ licèt mole ſint exilia; neque multum diſcrepantia, à formâ ſeminum lupinorum: producunt tamen pernicioſiſſimam, inexpugnabilium ſtrumarum, ſegetem.

Semina autem hæc, obtulit nobis aliquando, orphanotrophium publicum, in collo puellæ, ab hoc morbo ſuffocatæ. Erant verò hæc adeò frequentia: ut non quina, aut ſena; ſed interdum dena, vel vicena occurrerent, in eodem loco. Sed eo ſemper ordine: ut majora incumberent minoribus: declinante ſenſim, uſque eò: ipſorum magnitudine; ut tandem vix æquarent ſemen ſeſaminum: incluſa nihilominùs quælibet ſuâ tunicâ: & apta producere majorem ſtrumam. Manentibus itaque hiſce ſeminibus, repullulant continenter eadem ſtrumarum germina.

CAPVT. XLVII.

Cancer quinquaginta annos innoxius.

CAncer occultus, latet ſæpè diu, ſine offenſâ: ſed irritatus exedit cutem: eaq; ſive ſpontè, ſive curantis imperitiâ, adapertâ, coërce-

tur deinceps nullis repagulis: ſed inſtar ſævientis feræ, depaſcitur quicquid obvium. Et quò liberiùs exhalet vapor, illi incluſus: eò impenſius quoque affluit humor, tumorem adaucturus. Ad cujus intima, ſiquidem penetret, circumfluus aër, à tunicis antea excluſus: inſequitur ilicò, & major putredo; & uberior, partis affectæ, luxuries. Quam ſi ſatagas, vel ferro, vel acribus inhibere medicamentis, idem facis, ac ſi primo vere, coneris rurſus in gyrum redigere, quem ſemel diſſolveris, conglomeratarum areneolarum, globum.

Blanda quippe remedia, ut nihil proſunt, ſic nocent ſummè acria: & quò plus puris, eò penitius deſcendit virus; ſeca itaque maturè: vel blandire prudenter. Et ſi lubet, audi Cornelium Celſum, expolientem ſuâ
« dolabra, aphoriſmum. XXVIII. lib. VI. Ple-
« rique (inquit) nullam vim adhibendo, quâ
« tollere id malum tentent; ſed imponendo,
« tantum, lenia medicamenta: quæ quaſi blan-
« diuntur; quò minùs ad ultimam ſenectutem
« perveniant, non prohibentur. l. v. c. XXVIII.

Filia Geropii Becani, medici olim Antverpienſis, tulit in ſiniſtris temporibus, quinquaginta ampliùs annos, durum, ac inæquale carcinoma: ſed ſine ulcere, ullâve gravi noxa. Verùm increſcente paullatim, poſt tot annos, cùm dolore, tum pruritu, ſive ex ad-

versâ,

verſâ, mariti ſui Caſparis Conjetti, fortunâ; ſive ab atrâ bile eò uberiùs effusâ: impoſuit tumori improvidè, ex conſilio empyrici, neſcio quæ adurentia medicamenta.

Quibus cutem erodentibus, concitabatur non modò malum hactenus quietum: ſed degenerabat brevi, in carcinoma ulceratum; cum labiis inverſis, cruſtâ cinereâ, ſinu deformi, tubere inæquali, colore livido, ſanie cadaveroſa, dolore, vigiliis, animi deliquiis, ardore, pruritu, aliisque conclamati cancri notis. Quibus nulla cùm prodeſſet medicina: applicuit tandem blandiens hoc ceratum: quod uſus comprobavit, qualicunque carcinomati, ſummè utile.

℞. Olei roſati uncias duas, ceræ albæ dragmas ſex, plumbi uſti, ac loti, unciam mediam, oleum cum cerâ liquefiat; & addito plumbo, agitentur ſex horas, in mortario plumbeo, ut fiat ceratum.

Præter quod, vidimus ulceratis cancris, utique ab aliis feliciter admoveri, pulverem concinnatum, ex plumbo liquefacto, cum mercurio vivo: cui ſiquidem tantillum mercurii vitæ inſperſeris, rediges omnia in pulverem friabilem; ulcerato cancro adprimè utilem.

CAPUT XLVIII.

Arteriotomia.

SApientiæ profeſſor, dolens graviter, ex capite, ob impetum ſanguinis vitalis eò converſum, adhibuit quidem plurima remedia, ſed fermè incaſſùm. Sed emiſſo tandem ſanguine ex temporibus, convaluit ex toto. Erat autem is colore floridus; ſed ſubſtantiâ adeò tenuis, ac levis; ut inſtar ſpongiæ, ſero ſuo innataret: ſuperficies verò illius, non minùs glabra, ac ſplendicans, ac ſi tecta fuiſſet, à telâ pingui: reliqua autem textura tam erat rara: ut vix attingeretur à cultri acie, quin protinùs diſciſceret in varias partes.

Inciditur autem arteria, unico ictu, non ſecùs ac vena: ſed cavendum obnixè, ne vel nimis effusè proſiliat ſanguis: vel minùs ſtrictè occludatur vulnus. Cui propterea imponendum, linamentum, expreſſum ex aquâ frigidâ; cum albo ovi, bolo armeniæ, ac mannâ thuris. Quæ ne decidant, urgendum impoſitum linamentum, laminâ plumbeâ, panno lineo involutâ. Eaque ratione, & brevi coit, & ſolidè glutinatur diducta arteriæ pars, licèt id, ob perennem arteriæ motum, vix viriſimile ſit Cornelio Celſo, operum chirurgicorum aliâs non imperito.

CAPVT XLIX.

Sanguis ex dente.

VT moleſtum, ſic quoque periculoſum, ſanguinem profluere, ex oculis, auribus, ac dentibus, ſive quoad ipſas venas, arteriaſve; è quibus facilè plus effluit, quam partes, quibus deſtinantur, ſint ferendo: ſive quod remedia, profluvio huic neceſſaria, ægerrimè perducantur, ad loca diviſorum vaſorum.

Mulier locuples, dedita, plus æquo, poculis, concitavit ſibi inde, tantum ſanguinis impetum, verſus caput: ut reſeratæ dentium venæ, effuderint cottidiè, plurimum ſanguinis. Licèt illis, non ſemel cruſtam inuſſerit chirurgus: per calcinatum vitrioli pulverem, quem colcothar vocant Chimici.

Cujus vi parùm, aut nihil proficiente; ivimus ad pulverem illum adſtringentem: quem ſummoperè commendant Chirurgi noſtri: ſive in membris amputatis; ſive in ſupprimendo, qualicunque ſanguinis fluxu. Præſertim ſi imponatur laceris venis, arteriiſve, cum exſiccato illo majore fungo, quem boviſt vocant aromatarii.

℞. Boli armeniæ, uncias quatuor, calcis vivæ, vitrioli uſti, aluminis uſti, ſingulorum ſeſquiunciam, lapidis hæmatitidis, aloes lucidæ,

cidæ, ſanguinis draconis, terræ lemniæ, croci martis, mumiæ ſingulorum unciam mediam, maſticis, thuris, olibani ſingulorum dragmam. Fiat pulvis.

Cujus uſu, licèt convenienter ſatis ſupprimeretur ſanguis, ex dente proruens: exaſperabatur tamen inde tantoperè guttur: ut neceſſe fuerit, eo omiſſo, ſolum fungum denti intrudere: cujus beneficio, etiam feliciſſimè vidimus coërcitum, impetuoſum hoc ſanguinis profluvium.

CAPVT L.

Vulnus aſperæ arteriæ.

IUvenem, ab atrâ bile, aliquandiu adflictum, offendit tam vehementer, inopinata, quarundam nuptiarum, repulſa; ut vitæ pertæſus, violentas ſibi ipſe intulerit manus: præciſis ferro obviis, aſperæ arteriæ, cartilaginibus, ſed intactis, mollibus illis tunicis, quæ fiſtulam hanc ponè alligant ſubjectæ gulæ: illæſis utique venis jugularibus; & arteriis carotidibus, lateri, aſperæ arteriæ, utrimque adpoſitis.

Quæ plaga, licèt non vitâ, privavit ſaltem ipſum voce: quod ſpiritus denegaretur (ut loquitur Galenus. lib. 1. de loc. aff.) proprio vocis inſtrumento. Cui incommodo feſtinanter, opem uti ferret chirurgus, conſuit dexterrimè filo diductas vulneris oras: ſatagens

gens hac ratione inhibere evanidum ſpiritum. Sed ea fuit impotentis hujus juvenis temeritas: ut diſruperit iterùm ſuturam: & reſerato vulnere, præcipitaverit ſe ſatis improvidè, in idem; modò non in majus vitæ periculum.

Quippe tam inæqualiter dilaceraverat diſruptas oras: ut vix licuerit eas denuò conſuere: ſed neceſſe fuerit, illis imponere utrimque emplaſtrum fabrili glutine illitum: & filo per illud adacto, conjungere hians vulnus, & ex mutuo illo attactu, tandem producere ſolidam cicatricem. Ad quam etiam pervenit grave hoc vulnus, intra primum menſem, licet interea loci, aliquoties rurſus adnixus ſit, diſſolvere conſuta hæc fila: & quâ potuit, remorari vulneris cöalitum: ſed emplaſtra hæc ſemel debitè accreta, inhæsêre firmiùs: quàm ut avellerentur deinceps, ſine ipsâ cute.

Quo ingenioſo invento, ſanatum quidem fuit vulnus; ſed nequaquam furor, menti, ab iracundiâ, penitiùs impreſſus. Qui tamen tandem degeneravit, in eam, læſæ imaginationis labem: ut crederet, crura ſua deſtitui ſuris: ac proinde facilè quid ſiniſtri, ſibi eventurum: ſiquidem iis innixus, conaretur per conclave ambulare. Quippe carere ſe illo adminiculo, (ſuras intelligebat) quod hominem detineret, in æquilibrio.

Quam

Quam falſam imaginationem, induſtrio ſtratagemate, quò eriperem: juſſi ſuras percuti, inopinato ictu; quarum dolorem evidenter ubi percepit; vidit, luce clariùs, ſe illis minimè carere: quin potiùs convaluit, ab eo tempore: neque remanſit ipſi deinceps, ex periculoſo hoc, aſperæ arteriæ, vulnere, quicquam vitii: præterquam quod in concentu muſico, cogeretur ſubmiſſiùs paullò canere, qùam ante plagam inflictam.

CAPVT LI.

Angina interna.

VAria ſunt anginæ genera, ſed nullum pernicioſius illo; quod produxit, vel vertebra introrsùm luxata; vel inflammatio muſculorum interioris laringis. Quorum profundus tumor, ſiquidem cöarctet anguſtum, aſperæ arteriæ, caput; & ligulam illi inſculptam (quæ ſunt proxima vocis inſtrumenta) ſupprimitur non tantùm vox: ſed præcluditur quoque via ſpiritui; vel potiùs ipſi vitæ. Quæ ſine ſpiritu nulli diu, durabilis. Ac proinde non inconſideratè, Hippo-
«crates lib. III. prog. latens angina, vel pri-
«mo, vel ſecundo die, lethalis.

Nauta pleni habitus, correptus intempeſtâ nocte, ab urgente faucium anguſtiâ, traxit ilicò ſpiritum adeò difficulter: ut excitatâ

tatâ febre, & accenſo gutture, inciderit protinùs in grave ſuſpirium, ſpiritum turbidum, imò ipſam mortem. Cujus periculo, quò ſubtraheretur, nihil non molitum: ſed urgentior fuit neceſſitas; & vehementior, ab incluſo ſpiritu, ſtrangulatus: quàm ut juverint ipſum, vel ſanguis maturè ex utroque brachio detractus: vel inciſa ranula: vel cucurbitulæ, gargariſationes, clyſteres, cataplaſmata, aliaque ſatis celeriter adhibita.

Anginam autem hanc, ſine ullo tumore, in ore, conſpicuo, tam parùm, cum juverint ſalubria hæc remedia: ecquid igitur ſperandum? ſi quis, præteritis improvidè, remediis univerſalibus, ferierit confeſtim ranulas. Quibus præproperè exſolutis, elicitur quidem frequens ſanguis, ſed non tam ex parte affectâ, quàm à corpore univerſo. Per truncum videlicet venæ jugularis, cujus ſanguis, attractus uberiùs, verſus locum, per ſe, ſatis anguſtum, ſuffocat facilè hominem. Uti, ejus infortunii, exempla aliquando nobis viſa.

Sed ne quem lateat diutiùs, natura ſpiritus turbidi, ſeu πνεύματος θολεροῦ, conſpecti evidenter in hoc ægro. Sciendum Hippocrati nihil familiarius eſſe, quàm certam, alicujus morbi, deſperationem deſignare, cùm per πνεῦμα ἀμαυρόν, id eſt, obſcurum; tum per πνεῦμα θολερόν, ſive ſpiritum turbidum.

 Obſcu-

Obſcurum autem ut vocat ſpiritum, extinctioni proximum: ſic turbidum, qui ab admixtis, vel vaporibus, vel etiam humoribus, adeò craſſus, ac tenebricoſus evaſit; ut amiſsâ verâ ſpiritus naturâ, quæ conſiſtit in æthereo ſplendore, ac inviſibili halitu; non exhilaret ampliùs cor; multò minus digerat convenienter aërem inſpiratum; vel ſegreget debitè fuligines: ſed conſpiciatur efferri turbulento impetu; & foras prodire, adinſtar alicujus fumi, elati vehementiore turbine, ſive ab udis, atriſque ceſpitibus, ſive à ſuffocatis carbonibus.

Fatiſcit quippe ſub tali ſpiritu cor: & debilitatur eatenùs calor vitalis: ut fuligines ſive retentę, ſive ſpiritui perperam permixtę, vel opprimant, vel interimant hominem. Quo adſpectu dixit fortè Hippocrates. lib. 1. prædict.

„ In acutis, tenues ſudores, circa caput, ma-
„ lum: ſed præcipuè, cum urinis nigris, ac ſpi-
„ ritu turbido.

Qua ſi diceret, ſiquidem vires ita ſint debiles; ut non moveant ſudores, præter quam in capite; & accedat præterea urina, quæ nigredinem contraxit, vel ab extinctione calidi innati: vel ab atrâ bile illi uberiùs immixtâ: periculum eſt, ne pereat æger. Sed ſi præter commemorata, adverſæ valitudinis, vitia, videris utique, in ipſo, ſpiritum turbi-

dum: actum eſt, & ne ſalus quidem ipſa, talem ſervaverit hominem. Fit enim ſpiritus turbidus, non niſi in extremâ luctâ, in quâ dum ſatagit anima impedire, quâ poteſt, ſui diſſolutionem, concitat violento impetu, quicquid in corpore, mobile eſt.

Et permixtis limpido ſpiritui, vel craſſis fuliginibus, vel atrâ bile, aut ſanguine qualicunque, reddit eum ſummè turbidum; excitando, præter craſſiorem aliquem halitum, inæqualem, ac ſonoram illam, agitati ſpiritus, difficultatem: quam in moribundis, interdum confundit cum ſtertore, medicorum vulgus.

A quo tamen ſiquidem lubet, diſtinguere turbidum hunc ſpiritum: obſerva cum judicio, ſonitum vel hominis, ab apoplexiâ; vel bovis, à lanione morientis. Quorum pectora poſt obitum ſi reſeres, videbis aſperam arteriam, ſpumoſo ſanguine, ubique obſitam. Ceu veras, turbati ſpiritus, reliquias. Quas, procul dubio, quoque intellexit Poëta, ubi cecinit,

Ecce autem duro, fumans, ſub vomere taurus,
Concidit, & miſtum ſpumis, vomit ore cruorem.

CAPVT LII.

Ranula.

RAnula ſub linguâ excreſcens, peperit juveni Gallo, tantum negotii, ut vix potuerit eloqui, nedum deglutire, vel ſpiritum commodè ducere. Cujus anguſtiæ ergò, decreverat chirurgus ſcalpello elicere pituitam illic concluſam: ſed induruerat jam firmiùs, quàm ut inde effluxiſſet. Ac proinde mutatâ ſententiâ, conſumpſit eandem deinceps, ferramento candente; impediendo ſimul, ne identidem reverteretur.

At verò, ſi mollis, ac ſequax ſit ranulæ materia (quod facilè attactu dignoſcitur) noli de exuſtione cogitare; ſed excîde duntaxat ſummam ipſius tunicam; & effluet ſpontè, vel exprimetur ſaltem digito, lympida, ac viſcida quædam pituita; ſimillima albo ovi, recens, ex effractâ, teſtâ excidenti.

CAPVT LIII.

Cancer mammarum.

MObilis cancri, ut unicum remedium eſt, tempeſtiva ſectio; ſic citra illam, inextricabilis error. Niſi enim præcidatur, præcidit vitæ filum. Sed vitandæ ſunt curioſè, alæ, aurium glandulæ, & venæ majores: in quarum confragoſis locis, ſæpè plus nocet, quàm prodeſt inciſio.

Ancillæ Coymanni, increvit, ex ictu, in mammâ ſiniſtrâ, ingens tumor: inclinans quaſi in naturam carcinomatis: cum dolore, æſtu, livore, ac pruritu. Sed ne eo malignitatis deveniret, decrevimus eum potiùs ſcalpello exſcindere. Quod etiam dexterrimè curatum, à Chirurgo Lugdunenſi, qui incisâ duntaxat cute, tuberculum hoc, involucro ſuo incluſum, tam dexterè digito ſuo, ſegregauit à circumpoſitâ pinguedine: ut nihil detraxerit muſculis ſubjectis: & nihil ominus integrè exſtirpaverit malum.

Quam curandi viam, etiam ab aliis, aliâs vidimus ſatis feliciter decurſam: ſed ſi contigerit aliquas reliquias intus manſiſſe, expedit quidem illas radicitùs deinceps evellere: per pulverem mercurii præcipitati: ſed videndum attentè, ne æger inducatur in periculoſam ſalivationem: & ars, in indelebilem ignominiam.

CAPVT LIV.

Evanidæ mammarum puſtulæ.

MEnſtruis minùs convenienter fluentibus, expullularunt mulieri obeſæ, ac pingui, in mammis, quoties ſugeret, plurimæ puſtulæ: ita evanidæ, ut ablactato infante, identidem protinùs diſſiparentur. Planè eâdem ratione, quâ ſimillimam efflореſcen-

tiam, olim deſcripſit, vir oculatiſſimus Hippocrates, lib. 11. epid. ſect. 11. Aſſerens, lactanti apparuiſſe puſtulas, in corporis habitu: ſed ſub æſtatem, ubi lactare deſiit, denuò ſubsêdiſſe.

CAPVT LV.

Livor ex tuſsi.

FIlius ſenatoris, Henrici Hudde, tuſſiit aliquandò, tam vehementer: ut retracto ſpiritu, & excluſo aëre incideret in præſentiſſimum ſuffocationis periculum. Diſperſis jam tum, per habitum corporis, lividis quibuſdam maculis: ſimillimis exanthemati peſtilentiali.

Sed momentanea ipſarum eruptio, utique præcedens tuſſis, docuêre ſatis luculenter, colorem illum proveniſſe, non tam à contagio; quàm ab imminente, ſpiritus vitalis, extinctione. Quò intereunte, mirum non eſt, perire utique partibus vividum colorem: & illi è veſtigio, ſuccedere luridum, ac emortuum livorem. Eſt enim ſpiritus vitalis (ſiquidem credimus Franciſco Verulamio) aura compoſita ex flammâ, & aëre. Ac proinde, eo ſuffocato, ſive ob motus, ſive refrigerii, aut alimenti defectum, videre eſt, cutem ilicò nigreſcere, aut lividis maculis perfundi: non ſecùs, ac carbones, ab excluſo aëre, violenter extinctos.

NICO-

NICOLAI TVLPII OBSERVATIONVM MEDICARUM

LIBRI SECVNDI

CAPVT I.

Dolor pleuriticus à bile.

DOLOR pleuriticus, alius audit ſpurius, alius legitimus: exſurgente utriuſque diſcrimine, vel à materiâ, vel à loco diſpari. Legitimum (qui occurrit omnium rariſſimè) excitat pleura; ut accenſa, ſic diſtenta, ab uberiore, calidi ſanguinis, affluxu. Sed ſpurius occupat varia loca, & agnoſcit varias ſui cauſas: fitque non tantùm à bile, ac pituitâ; verùm etiam à ſpiritu, membranam diſtendente.

Licet verò ſanguis, hunc dolorem producturus, plerumque ſeſe effundat in pectus; per venam thoracicam, prope papillam, introrſum vergentem: quò loci etiam frequentiſſimè obſervatur acutus hic lateris morbus. Contingit tamen non raro, eundem dolorem occupare, vel humerum, vel

jugulum, vel dorſum, vel alia thoracis loca: quæ non minùs cinguntur à membranâ pleurâ; quàm coſtæ, pectoris latera tegentes.

Ut ut autem diſcrepent, diſparia hæc loca, manet tamen unicùm, qualiſcunque doloris, remedium: ſanguis maturè miſſus. Et quidem toties, quoties extorſerit inevitabilis neceſſitas. Quæ ſæpè adeò præceps eſt, in pernici hoc morbo: ut grande ſit paucarum horarum momentum. Et quod veſperi facilè curaſſes; id in crepuſculo, plerumque videas immedicabile, & cum certâ deſperatione conjunctum.

Ac proinde ſi ullibi, hîc ſaltem acri circumſpectione opus eſt. Ne præpoſtera, emittendi ſanguinis, formido inducat prægnantes, puerperas, ac pueros, in periculoſum pectoris ſuppuratum: à quo certè liberantur pauciſſimi. Quæ enim hæc dementia eſt? Primùm metuis exile brachii vulnuſculum, & leve alicujus ſanguinis diſpendium: deinde verò incîdis ſecurè ipſum thoracem: & elicis inde, non aliquot ſanguinis uncias: verùm integras pelves pure refertas: interdum per aliquot menſes, ſed ſæpius, per plures annos.

Vita hæc vada ô Medice. Satius quippe eſt, prudenter vitam prorogare quàm timide mortem maturare. Improvida namque ſolicitudo, ſævitia adeò eſt, non lenitas: nedum

dum ſecuritas, ſed ſpecioſa temeritas. Secanda itaque vena, cuicunque ætati, ac ſexui: maxime ſi conſtent vires, & auxilium hoc expoſcat imperiosè, inevitabilis neceſſitas. Iuxta illud Celſi. In præcipiti periculo, fiunt " multa, aliâs omittenda. "

Filiam Tabellarii colonienſis corripuit, circa veris initium, acutus lateris dolor, prope papillam ſiniſtram; ex impetu ſanguinis, illuc confertim converſo. Aderant autem ilicò febris intenſa, ſpiritus gravis, & urgens pectoris fervor: at die ſecundo frequens ſanguinis ſputum: & eo poſtridie præpropere ſuppreſſo, tanta, oppreſſi pulmonis, anguſtia: ut ex ore ipſius elideretur non tantùm evidens ſibilus; ſed contremiſceret inſuper totum corpus, ad quemlibet, attracti, aut emiſſi ſpiritus, motum.

At die quarto efferbuit febris, & prodière ſputa non minùs cruenta, quàm flava: quinto verò, nihil à pectore, ſed plurima, ab alvo. quâ ſexto iterùm ſupreſſâ, exſcreavit rurſus frequenter, ſudavit largiter, & evaſit omnem dolorem. At ſeptimo continuabat ſudor, utique ſcreatus, cum ſomno blandiſſimo, uſque in undecimum: in quo integrè diſceſſit acerbiſſimus hic morbus.

In quo, ter venam ferierat Chirurgus: licet aliis idem auxilium, modò quinquies, modò adhibeatur octies. Neq; tantùm cor-

poribus valentibus; verùm interdum quoque, prægnantibus, puerperis, ac pueris, ſive trimis, ſive quadrimis. Quorum certè intolerabilem lateris dolorem, niſi tolleret interdum ſanguis, ex brachio, emiſſus: quî evaderent thoracis ſuppuratum? imò perforationem muſculorum intercoſtalium, & ipſius pleuræ? quæ neceſſariò requiritur; ubi pus in thorace collectum, minùs convenienter expellit pulmo. Animosè itaque, ex Hippocrate, Cornelius Celſus. Vehe-
«menti morbo, non ſuccurrit, niſi remedium
«æquè vehemens.

CAPVT II.

Sanguis, octies puerperæ, miſſus.

VXori Caſparis Walendalii, inſurrexit, octavo, à partu, die, acerbiſſimus lateris dolor: repetens identidem, tot inſultibus; ut neceſſe fuerit, ter pedis, & quinquies brachii exſolvere venas: antequam compeſceretur iterum, ſanguis, à ſuppreſſis menſtruis, ſurſum raptus. Sed ea fuit ipſi, virium conſtantia: ut, præter ſanguinem toties detractum, ſuſtinuerit etiam inſuper ingens alvi profluvium, antequam integrè, evicerit hunc morbum.

CAPVT III.

Pleuritis, ſanguinem venis, ſubtrahens.

VXor Martini Collenſis, mulier macra, ac ſummè bilioſa, obſeſſa à lateris morbo, expetiit ſummopere detractionem ſanguinis: ſed eâ maturè ſatis inſtitutâ, retrahebatur tam potenter ſanguis, verſus thoracem, ab acerrimo ipſius dolore: ut vix quicquam illius erumperet, ex venâ incisâ. Sed ubi imperatum fuit ægræ, per validiorem tuſſim, reciproco curſu, ſanguinem à thorace iterùm, verſus brachium propellere: vidimus eum liberaliùs proſiliiſſe, & ægram brevi, à dolore liberatam.

Siquidem itaque ſimili quis involvatur procellâ, confugiendum protinùs ad hoc ipſum aſylum: excitanda ilicò tuſſis, & repellendus eâ ratione ſanguis, ad brachium. Quod inventum equidem vidi, multis deinceps, admodum feliciter ſucceſſiſſe: tollit quippe, quod aliâs tolleret hominem.

CAPVT IV.

Pleuritis ſuppurata.

VIduæ ſexagenariæ, in lateris morbo, minùs maturè, cùm exſolveretur brachium: collegit inde plurimum puris, in thorace:

thorace: cujus onus, quò expelleret officioſa natura, demonſtravit tandem quaſi digito, locum; inter coſtas, evidenter protuberantem: quem ubi perforavit Chirurgus, manſit ægra exitio ſuo ſuperſtes: & eiecit cottidiè, per inflictum vulnus, fœtidum, ac ſordidum pus.

Quam, lateris ſuppurati, inciſionem, equidem frequenter vidi inſtitutam: interdum quidem proſperè, ſed pluries infeliciter. Sive quod adimat pulmoni motum: ſive quod tam diu plerumque continuet: ut vix id ſufferant vires; vel corporis totius; vel pectoris ſolius: cujus viſcera uſque eò infirmat frigidus, ac indigeſtus aër: ut rarò evadant mortem, quibus hac viâ pus elicitur.

CAPVT V.

Legitima thoracis ſectio.

QUod ſi tamen pus, incumbens ſepto transverſo, reddiderit ſpiritum admodùm difficilem, jubent medici latus incidi; ſed de ſectionis loco, magnus ſententiarum conflictus eſt. Eligentibus aliis interſtitium quartæ, ac quintæ: aliis verò, tertiæ, ac quartæ coſtæ. Sed poſterior ſententia præponderat evidenter: educendo convenientiſſimè, quicquid diaphragmati negotium parit.

Sed diſpar eſt vivi, ac mortui hominis ratio:

tio: quippe in viventibus, elevatur diaphrama, multo altiùs, quàm in mortuis. Sed in diutinâ ſuppuratione, languet, vel potiùs emoritur tantopere, vis expultrix: ut multo faciliùs expellat onus ſuum, per viam declivem, quàm ſublimem. Vidit id aliquandò valetudinarium publicum, in homine verè infelici; cui viventi, nihil puris ſubduxit ſuperior: ſed plurimum ſectio inferior, poſt mortem inſtituta.

Dirige itaque curſum tuum ô Medice, per lineas hîc ſignatas: & excipe gratè, quod præfertur lumen. Sed ſeça maturè, conſtantibus viribus, & integris viſceribus: aliâs educes quidem pus, vel cruorem: ſed neutiquam ex periculo ægrum. Ac proinde non temerè monuit prudentiæ genius, Hippocrates. Tabeſcentes citò inurendos. aph. VIII. lib. VI. ſect. VII. epid.

CAPVT VI.

Pus thoracis per umbilicum.

MAgni quidem facienda, ſalutaria Medici; ſed non minoris, naturæ auxilia: quibus juvat nonnunquam, humanâ ope deſtitutos. Satagens nihil non tentare, antequam diſſolvatur nobilis humanæ fabricæ compages. Præclusâ viâ ſuperiore, decurrit inferiorem: eâque ſimiliter impeditâ,

deflectit

deflectit altrinſecus. Nihil quippe ipſi eſt invium. Quin potiùs omnia pervadit, dummodò in libertatem aſſerat hominem.

Sponſæ pleuriticæ ſeriùs opem imploranti, ademit quidem ſanguinem deinceps Chirurgus: ſed neutiquam dolorem, nedum tuſſim, & pus: in quod ſe converterat inflammatio pleuræ; minùs maturè, per detractionem ſanguinis, adiuta. In quo urgente vitæ periculo, varia quidem tentavit ars, ſed fermè incaſſum. Tandem verò, manum operi admovit officioſa natura: & excitavit primùm quidem, inſignem abſceſſum in alis: ſed deinde ſimilem, imò majorem prope umbilicum: per quas vias expulit ipſa quidem lentè; attamen adeò ſalubriter, pus in thorace contentum: ut priſtinam ſanitatem, brevi inde, recuperaverit ægra.

CAPVT VII.

Rara, difficilis ſpiritus, cauſſa.

CIvis Amſtelredamenſis, ſeptem ampliùs annos, divexatus ab indefatigabili tuſſi, traxit continenter ſpiritum, adeò difficulter: ut corpus ipſi ſummopere emarcuerit. Sed ejecto tandem, per vehementiſſimam tuſſim, putamine, nucis avellanæ: duxit ilicò ſpiritum commodiùs; & evaſit celerrimè, quod vitæ intentabatur, periculum.

Inhæ-

Inhæſerat autem hoc putamen (quod adæquabat unguem humanum) circa caput aſperæ arteriæ: uti ſatis diſtinctè indicavit æger. Fortè prope illum locum, in quo aureum numum, ſcribit ultra biennium delituiſſe, Philippus hechſteterus, obſ. decad. VI. caſ. X.

CAPVT VIII.

Marcor oſtreis ſanatus.

MEdicus meticuloſus, veritus, ob imbecillitatem, venam ferire Catharinæ Geriæ, acerbiſſimè ex latere dolenti, auxit tantopere, febrem; utique inflammationem, in membranâ coſtas ſuccingente, conceptam: ut ex retorridi ſanguinis æſtu, ipſa non ſecùs emarcuerit; ac ſi laboraſſet, immedicabili tabe. Quam etiam non obſcurè videbantur deſignare, ſputa ita frequentia, ac ſordida: ut copiâ, capacem pelvim; & fœtore, ſpatioſum facilè repleviſſent conclave.

Re autem ipſius, jam planè deſperatâ, & morbo, ultra quartum menſem, in ipſam ſævienti; apparuit ipſi, quaſi ex machinâ Deus. Excitando, neſcio quod, crudorum oſtreorum, deſiderium. Quod eò quoque lubentiùs conceſſimus, quò minùs hactenùs profuiſſent, potiones concinnatæ, ex humidis, ac frigidis herbis.

Quâ

Quâ ſpe etiam minimè excidimus. Vix enim comederat cruda hæc oſtrea, quin protinùs imminuerentur non tantùm calor, ac febris: ſed etiam uſque eò pernicioſiſſimus hic morbus: ut brevi integrè convaluerit. Extincto, ab algido, ac viſcido oſtreorum ſucco, pertinaciſſimo illo incendio: quo, proculdubio, conflagraſſet miſerrimè univerſum ipſius corpus.

" Non temerè itaque Celſus. Quos ratio "non reſtituit, adjuvat temeritas. Neque certè inconſideratè agere videtur, qui circumſpectè cedit naturæ inclinationibus: & obliquat prudenter ſinus, ubi non licet, rectum "tenere curſum. Satiùs quippe eſt, anceps "remedium experiri, quàm nullum. Dubia "namque ſpes, certâ deſperatione potior.

CAPVT IX.

Idem ſucceſſus, à ſolâ naturâ.

IOannes vander Wielen, vir pleni habitus, procidens fortè in terram, licet non videretur, plurimum offendiſſe latus declive; incidit tamen poſt aliquot menſes, in inſignem ejus partis dolorem, cum tuſſi indefatigabili, febre intensâ, & ſputis adeò cruentis, ac fœtidis; ut nonnunquam anima defecerit; & obortum ſit inde, tantum ciborum faſtidium: ut ex-

ut exhauſtis viribus, & emaciato corpore, crederetur certò certiùs peſſum iturus.

Sed eâ fuit fortitudine, ut hæc incommoda fuerit ferendo, ultra quartum menſem: ſub cujus finem, enavigavit feliciter periculoſam hancce charibdim. In quam tamen, haud diu poſt, bis iterum incidit, ob latus, purulentis ſuccis, rurſus repletum. Quibus ſurſum prorumpentibus, dici vix poteſt, quantus fœtor in ore, & quam vehemens anguſtia fuerit, circa præcordia.

A quibus tamen ubi ipſum, poſt aliquot, menſium, curriculum, denuò vidimus, uſque eò aſſertum: ut potuerit iterum in publicum prodire: & liberè obire, quæcunque, ſani hominis, officia: mirati certè, non parùm fuimus, quî prodierint, ex thorace, jam ter, tot cruenta, ac ſordida ſputa, ſine inſequente tabe. Sed judicavimus fortè, non præter rationem: pus illud non delituiſſe in pulmonibus. Sed per eos duntaxat tranſiiſſe. Dolebat enim ſemper in latere ſiniſtro: à quo ubi ſecerneretur pus ſuperfluum: invenit fortè pulmonis viſcus adeò validum; ut potuerit illic tranſire ſine evidente labe, ullove ſanitatis diſpendio.

CAPUT X.

Vomica pulmonis.

VOmicam (teſte Galeno, lib. 1. de locis aff.) ut facilè concipit pulmo: viſcus flaccidum, ac putredini ſummè obnoxium: ſic conſpicitur illa, vix ullibi locorum, frequentiùs, quàm in noſtrâ Bataviâ. Sive ob alimenta humida; ſive ab aërem uliginoſum; vel loca, plerumque pluvia, ac irrigua.

Latet hoc vitium, inter initia, adeò clanculùm; ut vix ulla ſui proferat inditia: præter tuſſiculam, primùm ſiccam, ſed mox humidam. Quâ aliquandiù continuante, trahitur difficulter ſpiritus; deficit anima; & emarceſcit paullatim corpus: licet interim, nec pus, nec ſanguinem præ ſe ferant ſputa. Sed ſi rumpatur, nec opinanti, vomica: occiditur dictum ac factum homo. Vel ſi manſerit, aliquandiu exitio ſuo ſuperſtes: conſumitur tamen lentè, à febriculâ; ſive ob pus; ſive ob ſanguinem, per thoracis interiora, effuſum.

Eliæ Trippio, graviùs reſpiranti, & crebriùs tuſſienti, concidêre tantoperè vires: ſine ullâ, vel ſanguinis, vel puris excretione: ut nequiverit ampliùs in publicum prodire. Quo languore indies increſcente, diſrumpebatur tandem vomica: cujus reſeratio, proſtravit

ſtravit uſque eo, debile ipſius corpus: ut amiſſo omni colore, ac decore, compoſuerit ſe protinùs, ad mortem: quam etiam haud diu poſt oppetiit: cum ſputis, non minùs cruentis, quàm fœtidis.

Quem tragicum eventum, etiam aliis, à ſimili vomicâ, vidimus uſu veniſſe: ſed præcipuè præclaro Senatori, Petro Opmerio: cui adeò exitialis fuit, diſrupta thoracis vomica: ut intra biduum ipſum occiderint, cùm dolor eruptionem præcedens; tum pus eam inſequens. Quæ duo, tam inopinatò intervenêre ipſi, febre continuâ laboranti: ut ſummoperè miraretur, inexſpectatum illum eventum.

Aſſerens religiosè, ſe nullas, inſidiantis vomicæ, animadvertiſſe notas: nedum tuſſiculam, aut ullum, inceſſus ſui, incommodum. Attamen ſe ſatis evidenter nunc videre: inexſpectatum illud pus, non herè atque hodie, ſed diu ante fuiſſe collectum: conſtare ſibi abundè, res, & eventus humanos, ſæpè latere, in altâ nocte. Et ut ferrum rubigo, ita abſconditas cauſſas, tectè nonnunquam conſumere homines, nihil ſequiùs cogitantes.

CAPVT XI.

Sputum ſanguinis, triginta annorum.

SPutum ſanguinis à pulmone, ut non perinde occîdit, ſic neque inducit æquè celeriter tabem. Quæ enim alios decimo, illa ipſa invadit alios, anno demùm trigeſimo. quocirca inconſideratè facit, quiſquis præproperè animum proſternit, ſanguinem exſpuentibus.

Pauci quidem evadunt, impendentem calamitatem: ſed differtur ſæpè tamdiu; ut nihil mortem magis maturet, quàm importunum præſagium. Non inconcinnè itaque
" Aretæus lib. II. cap. II. Sanguinis ἀναγογὴν,
" ſive rejectionem, vel à principe viſcere, vel
" à venis majoribus, valdè lethalem eſſe: at à
" pulmone, non æquè cito interimere. Sed
" tandem deſinere, in ἐμπύημα, ſive veram pthi-
" ſim.

Pictor Rychius, obnoxius à puero, acri, ac ſalſæ deſtillationi; exſpuit plurimùm ſanguinis, annos ampliùs triginta. In quibus tamen licuit ipſi, modò in Britanniam trajicere; modò verò in Hiſpaniam, ac Galliam iter facere. Sed reſerebatur tandem, tam latè, volatico homini dehiſcens vena: ut ne ſalus quidem ipſa, ipſum ſervaſſet.

Quod ipſum, validioris naturæ, robur licuit

cuit etiam videre, in genero ſenioris Berrovici, quem ſanguinis ſputum, utique non præcipitavit in tabem, niſi poſt annum demùm vigeſimum. Sed fuit illa, id temporis, ipſi adeò gravis: ut ſputa ori propinqua, non ſemel iterùm reciderint, in thoracis vacuum: per exeſos, ac conſumptos pulmones.

Proculdubio, in ipſum diaphragma: ubi etiam percepit evidentem ponderis ſenſum. Quod certè grave, conſumpti pulmonis, vitium, equidem lubens coram conſpexiſſem: Sed deterruit, à ſectione, fœtor tabidus: noxius fortè non minus medicis, quâm ipſis conſanguineis.

CAPVT XII.

Surculus, venæ arterioſæ, expectoratus.

FRanciſco Epiſcopio, juveni macro, ac tereti, exeſit acris, ac ferinus humor, à capite deſtillans, non tantum molle pulmonis viſcus: ſed etiam venas illi incluſas: à quibus ubi concitaretur frequens ſanguinis profluvium; erupit tandem, præter omnem ſpem, ingens venæ arterioſæ ſurculus: adæquans longitudine ſuâ, digitum auricularem.

Quâ inopinatâ excretione, adeò perterritus fuit hic Iuvenis: ut metuerit inde mortem repentinam. Quæ tamen ipſi non intervenit niſi poſt anni curriculum. Exſolutâ

enim brachii venâ, ſupprimebatur ilicò ſanguis, ex pectore emanans. Et facto, hac ratione, medicinæ loco, adhibebantur tam feliciter remedia: ut potuerit iterùm in Zelandiam proficiſci; & ubique locorum mercaturam exercere.

Sed exacto hoc anno, revolvebatur identidem, ex iiſdem deſtillationibus, in idem ſanguinis ſputum. Et ex illo infœtidum pus, & tandem inexitiale pulmonis ulcus. A quo qui perit, is verè ſentit ſe perire. Nam ſi quæpiam, tabidorum certè mors, excarnificat homines, & lentè, & miſerandum in modum.

CAPVT XIII.

Integra vena, à pulmone, rejecta.

NAvarchus Amſtelredamenſis, qui diu in mari vixerat, contraxit ætate jam maturus, ex perenni deſtillatione, tuſſim magis terrâ, quàm mari moleſtam. Quâ, per biennium, flaccidos pulmones exagitante, defecit tandem viſcus hoc, plus nimio laceſſitum. Et effudit, ex inopinato, non tantum ſanguinem, ſed præterea duos inſignes venarum ramos; adæquantes ſingulos expanſæ manus magnitudinem. Prodibant autem ſeparati, ab omni parenchymate: oſtendentes non minùs diſtinctè, extrema ſua lineamenta:

Vas pulmonis expectoratum.

Tab. III.

neamenta: ac ſi otioſus anatomicus removiſſet, circumpoſiti viſceris, impedimentum.

Argumento certè evidenti, totum pulmonem fuiſſe vitiatum. Ac proinde haud mirum; excretis hiſce ſurculis, effudiſſe ipſum, ipſam cum ſanguine vitam. At verò mirabantur medici, tantam parenchymatis diſſolutionem, ſine prævio pure. Quod ipſum fortè, non minùs quoque mirabuntur poſteri: licet nec viſuri, nec lecturi ſimile exemplum, in ullis medicorum monumentis. Sed ut altiſſima flumina, minimo labuntur ſono; ſic eveniunt homini ſubinde, maxima infortunia; ſine turbulentis præſagiis.

Divulſas autem haſce venas, ceu miraculum inauditum, equidem coram vidi, publicè examinari, à Præceptore meo Petro Pavvio planè eâdem formâ, quâ illas cœlo ſuo expreſſit ſculptor: in eâ, quam huic operi attexui, tabellâ. Quam mihi dono dedit, vir officioſus Egbertus Bodæus, qui ægro huic medicinam fecit, cum viro, profundæ eruditionis, Sebaſtiano Egberto, Conſule Amſtelredamenſi.

CAP.

vas alterum eiuſdem hominis

Tab. IIII.

CAPVT XIV.

Fruſtum pulmonis fauces occludens.

MEdicus abundè eruditus, divexatus crebriùs, à tuſſi, articulorum dolore, cibi faſtidio, aliiſque, deſtillantis pituitæ, incommodis, confugit tandem, quaſi pertæſus moleſtiarum, ad antimonium, ceu ſacram anchoram. Cujus uſu, elicuit quidem pituitam ex ventriculo: ſed offendit interim uſque eò pulmones: ut diſſolutâ ipſorum compage, eruperit ab ore, non tantum frequens ſanguis: verùm tam ingens pulmonis fruſtum: ut inde dictum, ac factum obierit. Adæquabat quippe longitudine ſeptem: ut latitudine digitos tres.

En ſpecioſam illorum artem, quibus nihil ſtybio familiariùs: quam facilè lædunt acria medicamenta, niſi dentur acri circumſpectione? præſertim ſi viſcera ſint imbecillia: & vires effractæ, ab antecedentium morborum, vehementiâ.

CAPVT XV.

Turunda ore rejecta.

NObilis Danus, vulneratus in bello Germanico, & negligentiùs à chirurgo habitus, attraxit in thoracis vacuum, turundam

pars pulmonis expectorata.

Tab. v.

dam plagæ impoſitam. Sed poſt menſem ſextum excrevit eandem iterùm per os. Sed quâ viâ difficile dictu. Valuit tamen deinceps ſatis pancraticè: & ſuſtinuit ſatis animosè, quibus equidem in ipſo præfui, variolas.

Si ſapis, fuge hunc ſcopulum chirurge. Et conſtringe potiùs filo, linamenta; quæ immittes in lubricum pectoris vulnus. Quò reſiſtant potentiùs thoracis ſuctui: qui interdum tam validus eſt: ut per exilia, diaphragmatis foramina, attraxerit nonnunquam in ſe, non modò ventriculum: verùm etiam non exiguam, inteſtini coli, partem. Teſte Ambroſio Pareo, lib. IX. cap. XXX.

CAPUT XVI.

Hydrops Thoracis.

PUero trimo, ferebatur, ab humido capite, tam frequens deſtillatio in ſubjectos pulmones: ut præter tuſſim, ac febriculam, contraxerit inde ſummam ſpiritus difficultatem, profundum ſoporem, & tam frequens animi deliquium: ut tandem repente, migraverit è vitâ.

Quâ defunctus, obtulit medicorum oculis, pectus aquâ refertum; & pulmones non tantum flaccidos; ſed ſiniſtram cordis auriculam, variis ulceribus exeſam. A quorum

eructante

eructante fœtore, defecit proculdubio; frequentius ipſi animus. cujus deliquium etiam aliis, ex ſimili cauſsâ, vidimus contigiſſe: ſed præcipuè cuidam furi, quem propterea, ceu puſilanimem vituperaverant, qui cum ipſo verſabantur, nebulones.

Sed viderint hîc eruditi. Utrum non oporteat, ad inſenſilem horum ulcerum diſruptionem, referre repentinas illas mortes: de quibus loquitur Hippocrates, inquiens, qui exolvuntur ſæpè, ac vehementer, ſine evidenti causâ; repente moriuntur. Lib. II. aph. XLI.

CAPVT XVII.

Pulmo præciſus.

PEtro Antonio, infligebatur, prope urbem Brielam, ingens vulnus, ſub papillâ ſiniſtrâ. Sed eo, ob temulentiam flocci facto, neque imploratâ, alicujus ope; erupit poſtridie, ex hiante vulnere, non exigua pulmonis pars: adæquans magnitudine ſuâ, tres tranſverſos digitos.

Quod grave infortunium, non permovit tamen hominem temerarium: plagam hanc cum curâ habere. Sed contulit ſe nihil ominùs, ſatis inconſideratè Amſtelredamum: bidui itinere, inde diſtans. Nec coërcens pendulam pulmonis partem faſciis; nec implens

implens vulnus linamentis, uſque dum reficeretur, in noſtro valetudinario.

In quo ilicò imperatum, emortuam pulmonis partem, filo priùs conſtrictam, forfice excidere. Coäleſcente reſiduo lobo, in ipſo vulnere. Cujus oræ coäluerant tam firmiter, intra diem quartum decimum: ut vix quicquam impedimenti manſerit, præter levem tuſſiculam: interpolatis vicibus duntaxat moleſtam. Partem autem hanc lanci impoſitam vidimus pendere, circiter tres uncias. Grande mehercules pondus, in viſcere tam raro, ac levi.

Creditum hactenùs, ut non ſervatur, cui pulmo medius vulneratur: ita utique vix reſtitui, qualemcunque ipſius plagam. Sed uſus, qui omnium magiſtrorum ſuperat præcepta, docet evidenter, nihil hîc trepidandum. Sed cautè decurrendam ſemitam,
" quam nobis præivêre veteres. Præcide (in-
" quit Celſus) quicquid ex Iocinore, liene,
" aut pulmone extremo dependet. l. v. c. xxvi.

Sed quorſum retentus, præciſus pulmo, in coäleſcente vulnere? ne ex laceris, retractæ partis, venis, flueret frequens ſanguis verſus ſeptum tranſverſum: eoque in pus converſo, ſequeretur inde miſera illa mors: quam ſuo more, id eſt, tectè innuit Hippocrates in coäcis prænotionibus, aſſerens.
" Vulneris thoraci inflicti, ſiquidem extima

pars

pars ſanetur; interna verò nequaquam; ſup- "
purationis periculum eſſe. "

At dicat quis? annon vulneris oræ, amplexæ pulmonis extremum impedivêre evidenter liberum ipſius motum? excitaruntque propterea gravem ſpiritus difficultatem? ſed reſpondeo, pulmonem paucis corporibus eſſe omnino liberum: ſed plerumque agglutinari, vel huic, vel illi coſtæ. Neque tamen propterea, evidenter lædi reſpirationem: niſi accreverit ubique locorum. Quod incommodum non ſemel vidêre theatra anatomica.

At huic homini (velut oſtendit ſectio, poſt ſexennium ipſi adhibita) accreverat duntaxat pulmo, in ipsâ plagâ: quocirca etiam nihil percepit inde incommodi; præter levem tuſſiculam. Sed non ita moleſtam: quin potuerit, cum illâ, non tantùm quocunque locorum navigare: verùm etiam continenter popinis, ac commeſſationibus intereſſe, homo diſſolutiſſimæ vitæ.

CAPVT XVIII.

Vulnus Cordis.

SCitè ſedulus quorumcunque eventuum obſervator Galenus, lib. v. de loc. aff. "
cap. 1. Cordis vulnus in aliquem ventricu- "
lorum, jugulat celeriter hominem. Præſer- "
tim

tim ſi lædatur ſiniſter. At vir eximius, ac nobis notiſſimus, Nicolaus Mullerius, vidit cum plagâ ventriculi dextri, vitam cuidam prorogari, ſine internecione: ultra diem quintum decimum.

Quod tamen, miraculo, quàm vero propiùs videretur; niſi viri integerrimi auctoritatem confirmaret teſtimonium publicum: inſertum, operibus chirurgicis, Danielis Sennerti lib. v. part. IV. cap. III. Sed nobis ſuffecerit, in medium, intemeratâ fide, produxiſſe, exemplum, cujuſdam occiſi, qui biduum vixit, poſt evidens vulnus, inflictum, cordi, diaphragmati, ventriculo, ac Iocinori.

Extra portam Antonianam, ivêre nobiſcum, plurimi medici; ſpectatum cadaver cujuſdam hominis, interempti à duobus vulneribus: penetrante altero, per hepar, ac ventriculum in ſeptum tanſverſum. Altero verò per membranas mediaſtinas, & involucrum cordis, in profundiſſimum dextri ventriculi receſſum. Cum tam effusâ ſanguinis copiâ: ut illi undiquaque innataret nobiliſſimum hoc viſcus: quod tamen fuit adeò validum: ut extenderit huic homini vitam, uſque in finem diei ſecundi.

CAPVT XIX.

Cordis palpitatio, à liene.

COrdis palpitatio, non unam ut agnoſcit cauſam: ſic fit quoque vel à vulvæ, vel à lienis vitio. Quarum partium vapores, turbant nonnunquam tam potenter cor: Ut exſuſcitatâ vi ſuâ pulſificâ, nihil non moliatur, quò expellat fuligines ſibi ſummè inimicas. Quam reciprocam, acceleratorum ictuum, frequentiam, palpitationem vocant Medici. Cujus licet variæ ſint cauſſæ; fit tamen illa, quam producit lien, potiſſimùm, ex præaſſatâ atrâ bile: cujus vapor, inducit vehementiſſimum hunc morbum: uti clarè docet, vir jurè magnus, Victor Trincavellius, lib. VI. partic. aff. cap. XII.

Adriano Roeſtio, præfecto marino, excitabat induratus lien, tam aligidum, malæ ſiniſtræ, torporem: ut nullis remediis potuerit calor, iterùm in cutem evocari. Unde paullatim obſideri cor: & à tetro, malignæ bilis, halitu, tam frequentes produci palpitationes: ut æger tandem inciderit, in Lethalem gangrænam.

Sed vix acceſsêre unquam palpitationes; quin triduo ante potuit illas præſagire: ex crudo, ac tenui, quod id temporis, reddebatur, lotio. Non ſecùs, atque Hippocrates,

ex pellucidâ, ac albâ urinâ urgens phreniti-dis periculum: ob bilem, uti interpretatur Galenus, ſurſum raptam. lib. IV. aph. LXXII.

CAPUT XX.

Ira puerperis noxia.

IRa, quæ nonnullis furor brevis eſt; illa præcipitat alios, in pernicioſam paralyſim. Præcipuè verò, puerperas, ac ſenes: è quorum imbecilli cerebro, deſtillat facile humor: ab ebulliente bile, proximâ iracundiæ cauſsâ, non tam diſſolutus, quàm propulſus in principium ſpinalis medullæ. Ex cujus impedimento, vel reſolvuntur omnes; vel ſaltem alterutrius lateris nervi.

Intempeſtiva Iracundia, conjecit uxorem Solimani, protinùs à partu, in paralyſim lateris ſiniſtri. Quâ utcunque devictâ, obſidebatur ilico latus oppoſitum. Sed eo utique convaleſcente, non recuperavit tamen ipſa priſtinam ſanitatem; ſed luctata fuit deinceps, toto vitæ ſuæ tempore, cum adversâ valetudine.

Sed maximè, cùm foret imprægnata. Quo tempore adfligebatur, non modò, à moleſtâ ventriculi anorexiâ: verùm à tam pertinaci ciborum faſtidio: ut nihil omninò, id temporis, comederet. Quæ inuſitata inedia, adeò non conſumpſit, ſed auxit plurimùm

ventri-

ventriculi pituitam: exſuſcitando ex illa, inſignem picam, priori abſtinentiæ planè contrariam.

Cujus aculeo, indigus ventriculus, indeſinenter ſtimulatus, appetiit avidiſſimè, nihil præter acetaria cruda; ac rhombos Rigenſes, ſale; ac fumo induratos. Quod rude, ac indigeſtum cibariorum genus, appetiit utique non minùs inſatiabiliter, quàm concoxit ſalubriter: non aliquot diebus, ſed integris ſex menſibus.

At hujus alimenti, paulo poſt, itidem pertæſa, abſtinuit deinde obſtinatè ab omni cibo. Sed quem reſpuit domi ſuæ faſtidioſè, illum ipſum admiſit, lubentiſſimè apud amicos: quibuſcum, propterea vixit ſatis pancraticè. Sed Domum ubi reverteretur. Revolvebatur ilicò, in eandem, qualiumcunque ciborum, abſtinentiam.

Quâ aliquandiu continuante, acquiſivit ſanguis ipſius, præſertim circa vulvam ſtabulans, tam acrem ſalſedinem: ut inciderit inde in immodicum menſtruorum profluvium. Cum febre, delirio, aphtis, ſingultu, aliiſque aduſti, ac incenſi corporis affectubus. à quibus tandem inſurrexêre terribiles, morbi comitialis, inſultus, ita certè graves: ut brevi amiſerit, vitæ ſuæ, uſuram.

CAPUT XXI.

Vomitus bilis atræ

„ADpoſitè ex Hippocrate, Cornelius Cel-
„ſus. & is conſumitur, cui protinùs in
„recenti morbo, bilis atra, vel infra, vel ſu-
„pra, ſeſe oſtendit. Cujus effati veritatem demonſtrat, non quælibet ſucci melancholici, excretio: utpote quæ interdum ex uſu eſt. Sed potiſſimùm illa bilis atra: quam produxêre, vel lienis atonia, ventriculi intemperies, vel inteſtina, ſive inflammata, ſive ſyderata. Quæ autem à diſſoluto lienis tono, illa præſagit lentam: uti quæ ab inflammato inteſtino, citam mortem.
Aurifabrum brabantinum, diu divexatum, à præcordiorum anguſtiâ, pancreatis obſtructione, liene indurato, & noviſſimè, ab efferâ, atræ bilis, ebullitione; invaſit tandem tam impetuoſa, ejuſdem bilis ſupra, infraque excretio; ut dejectis inde viribus, cogeretur ante menſem ſecundum, vitam cum morte, commutare.

Effluebat autem hæc bilis, per utramque viam, tam effuſè: ut omnes miraremur, hinc ejus copiam: illinc verò vires, tanto profluvio pares. Erant quippe dejectiones hæ, ſine ullâ fermè intermiſſione: & ita nigræ: ut atro ſanguini, ac lutoſo paludis

cæno,

cæno, forent ſimillimæ. Quibus tamen indeſinenter, ut fluctus fluctum, ſeſe trudentibus: exceſſit tandem æger, haud invitus, è vitâ.

CAPVT XXII.

Vomitus octodecim menſium.

VIrgo nubilis, evomuit, ob ſimile ſplenis vitium, ultra decem menſes; non tantùm atra: verùm etiam qualiacunque cibaria. Attamen ſine evidenti virium jacturâ: Cujus rei cauſa, proculdubio, fuit, quod cottidiè aliquid chyli remanſerit in ventriculo: quo deinceps, in ſanguinem, ac alimentalem ſuccum converſo: fovebantur uſque eo corporis vires: ut tamdiu ſuſtinuerint perennem hunc vomitum.

Quam conjecturam confirmarunt perſpicuè, cùm formata alvi excreta, veræ, retenti chyli, reliquiæ: tum chyloſus ille vomitus, qui ante menſem decimum octavum, integrè conſumpſit, quicquid a priore nutricatu, corpori ſupererat. Sicuti enim exſtirpantur olera, ab radice, exciſa: ſic perit homo, genio ſuo defraudatus.

Quod profectò clariſſimè apparuit in hac virgine: cujus corpus nutricatu ſuo deſtitutum, vidimus protinùs incidiſſe, in febrem continuam, morbum comitialem, apho-

niam, profuſa menſtrua, aliaque tot, ac tam vehementia, ſanitatis, turbamenta: ut ne robuſtiſſimus quidem athleta, illis omnibus fuiſſet par.

CAPVT XXIII.

Vomitus pituitæ concretæ.

IUvenis octodecim annorum, conqueſtus aliquandiu, de inſigni ventriculi dolore evomuit tandem ingens concretæ pituitæ fruſtum: longum quatuor, at latum digitos duos, intùs albicans inſtar caſei recentis: at foris obductum tenui involucro. Quâ mole excretâ, rediit ilicò ad ſe, expers non modò doloris, ſed pronus iterum in cibum; quem hactenùs ſummoperè faſtidiverat.

Similes autem maſſas jam tertiùm vidi excretas: & quamvis crediderim conglomerationem hanc vel à caſeo, vel uberiore lactis uſu originem ducere: affirmarunt tamen omnes, ſe ab utroque alimento perinde abhorruiſſe. Ac proinde neceſſe erit, cauſſam ipſius ſtatuere, lentam, ac viſcidam pituitam, ſenſim in ventriculo, concretam. Quam ſiquidem lubet auferre, utendum, vel oxymelite ſcyllitico: vel aquâ deſtillatâ, ex centaurio minore, jam ad putredinem redacto. Quo liquore, non inciditur tantùm: ſed expellitur potenter, quicquid ventriculo negotium parit.

CAPVT XXIV.

Prægnans edens, mille quadringentos haleces.

MUlier Daventrienſis, imprægnata delectabatur tam impensè halecibus ſalitis: ut ante partum, comederit, mille, ac quadringentos. Attamen ſine ventriculi offenſâ, ullove ſanitatis diſpendio. Fuit tamen ipſa bis noxia; in ſe, ac in infantem. In ſe, quod nequiverit refrænare; immodicum hoc ſalſamentorum deſiderium. In infantem verò: quod ipſius appetitum mancipaverit, adeò ſtrictè huic ſervituti: ut cùm nec dum poſſet verbis; expetierit tamen ejulatu, haleces: quibus ſe tam effusè dederat mater: plus æquo, ſibi indulgens.

Eſtur autem hic piſciculus, vel crudus, vel ignem expertus. Si modò crudum ſit, quod ſal ritè coxit. Quippe lege, apud nos, cautum eſt: ne quis ſalſamenta hæc venum exponat, ante decimum à ſalitur â diem. Eatenùs enim creduntur eſui inepta: ſed elapſo hoc circuitu, judicantur ſalubria: utpote adepta jam à ſale, illam, cum coloris mutationem, tum ſaporis maturitatem: quam requirit publica cenſura.

Atqui certè, ſi lubet, halecum naturam propiùs intueri, videbis eos; inducere quidem ſitim, ſed nunquam cruditatem, niſi ul-

tra ſatietatem adſumptos. Debitè namque ſaliti, & opportunè dati, adeo non nocent, ut etiam ſummè proſint ſupino ſtomacho: juvando coctionem, detergendo pituitam, movendo alvum, & reſtituendo homini, amiſſum cibi deſiderium.

Ac proinde non vanè noſtrates, ut à ſole nebulas; ſic ab halecibus diſſipari morbos. Imò nunquam magis ſterilem eſſe medicorum meſſem, quàm ſub horum adventum. Unde fortè obtinuit, inveteratus ille mos, excipiendi hunc annuum ſoſpitatorem, non tam obviis ulnis, quàm coronis viridibus, per compita, in quibus vel eſtur, vel venum exponitur, paſſim ſuſpenſis.

CAPUT XXV.

Calculus Arterialis.

CAlculum, ubivis locorum, in homine reperiri, certum eſt. Vidit eum ex vulvâ erumpere Hippocrates; ex pulmone Galenus; à capite Hollerius; ab inteſtinis Trincavellius; ex liene, ac fellis veſiculâ, ut alii; ſic nos ex linguâ, ac colli glandulis. Sed calculum in arteriis qui invenerit, equidem hactenùs inveni neminem: ac proinde operæ pretium facturus videor, ſiquidem ejus exemplum, ut inauditum, attamen veriſſimum, huic operi inſeruero.

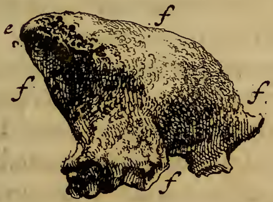
Ioannes

Calculus arteriæ aortæ

Tab. VI.

calculus ureterem obſtruens. in fratre illius. cui arteria fuit calculoſa.

a. a. a. a. caput calculi protuberans extra arteriam
b. b. collum a diviſâ arteriâ cinctum
d d d. pars arteriæ incluſa

e. apex calculi
ffff. corpus calculi.

Ioannes Arminius, Pharmacopolæ miniſter, ob adverſam valetudinem, frequentibus medicamentis, à puero, magis imbutus, quàm adjutus; devênit tandem, in tam vehementem cordis palpitationem: & irrequietum, agitati viſceris, impetum: ut verberantis ictus, deſtinctè nonnunquam audirentur, præ foribus conclavis, in quo, id temporis, decumberet.

Quibus acceſsêre, frequens animi deliquium; præcordiorum anguſtia; ſpiritus difficultas; pulſus intermittens; urina nunc flava, modò nigra, modo cruenta, vel muco, aut arenulis perfuſa. Sed ulteriùs proſerpente morbo, incidit quoque in anorexiam ventriculi; cum crebro vomitu, Iocinore indurato; abdomine intento; cruribus tumidis; & tantâ aquæ copiâ: ut neceſſe habuerit, ultimum obire diem.

Quorum ſymptomatum ergò, ubi diſſecaretur cadaver; interfuêre præter reliquos, Augerius Clutius, inclutus Botanicus: & & Iuſtus Copyrius, tum medicus, ſed poſtmodum ſacerdos. Erat autem omentum putridum, ac cruentum: ſed Iecur magnum: & plurimâ pituitâ refertum. At reliqua viſcera ita parva: ut lien vix dimidiatam manum: ventriculus vix inteſtini jejuni: & veſicula fellis vix articuli digiti adæquaret magnitudinem.

Veſica

Veſica urinaria erat admodum corrugata, & præ torrido æſtu, planè nigra. In pancreate verò omnia dura, at in pulmone nihil non aridum, ac maculoſum: cor contrà magnum, ac amplum; ſed ſine pericardio, ullove, vel minimo ipſius veſtigio. Inteſtina verò innatabant aquis: ut pulmo bili flavæ.

In rene dextro, latitabant plures calculi: partim rubri, partim nigri: quos inter, unus cæteris major, obturabat integrè ureteris principium. At prope renem ſiniſtrum, dedit ſe nobis inconſpectum, inauditum illud calculi genus: quod à loco, cui inhæſit, lubet vocare arteriale.

Inſidebat quippe firmiter, illi, arteriæ aörtæ, ramo, qui vergit ad glandulam Euſtachii, ſiniſtro reni impoſitam. Diſruperat autem caput ipſius (ita appellamus, rotundam illam excreſcentiam: quæ cum anguſtiore collo, haud male refert, caput implumis pipionis) arteriæ tunicam: latitante reliquo corpore, in dilatatâ ipſius, fiſtulâ. Sed ita, ut vulneris oræ minimè hiarent: verùm contraherentur, tam arctè circa ipſius collum: ut vix guttula ſanguinis potuerit illinc effluere.

At verò, protuberans hæc pars, quam caput vocamus, ut reliquo calculi corpore fuit durior: ſic diſcrepavit quoque parùm à ſilice. Sed quod delituit in arteriâ, erat mollius:

foris

foris quidem, ob aduſtam, melancholici ſucci, miſcellam, nigrum: ſed intus, albicans, ac concretæ pituitæ ſimile. At capitis color fuit ex flavo cinereus: adinſtar lapidis bezoar, ex occidentali Indiâ delati. Totus autem lapis referebat ad amuſſim, implumem aviculam: ſed lanci impoſitus ponderabat dragmas duas.

CAPVT XXVI.

Fibræ Iocinoris vulneratæ.

„CRedidit Cornelius Celſus, ſervari non „poſſe, cui Iocinoris portæ percuſſæ: uti„que vix ad ſanitatem pervenire, cui craſſum „ejuſdem viſceris vulneratur: ſed plagam mi„nùs exitialem, ubi mucro non deſcendit ad „grandes venas. Ex minoribus quippe effunditur minùs ſanguinis: attamen licet tardiùs, occîdit tamen ipſarum vulnus hominem.

Facile namque effluit, ex parte declivi, plus ſanguinis: & diſſipatur impenſiùs calor, Iocinori neceſſarius: quam ferendo ſit, ſine evidenti incommodo, calida ſanguinis officina. Ac proinde non de nihilo eſt, quod Galenus (diligens aliâs obſervator) nullibi locorum aſſerat, abſciſſam Iocinoris fibram, fuiſſe ſanatam. Niſi fortè in commentario, in aph. XVIII. lib. VI. Sed refert illic aliorum

duntaxat

duntaxat animadverſiones, quibus etiam manifeſtè fidem derogat.

Lictor Imperterritus, injecturus vincula audaciſſimo cuidam nebuloni, ictus fuit bipenni, in infimâ Iocinoris fibrâ. Cujus exſtillans ſanguis, in pus converſus, conjecit ipſum in lentam febriculam: utique tam vehementem univerſi corporis marcorem; ut conficeretur, ante diem quadrageſimum.

Quo cadavere, juſſu prætoris, deinceps diſſecto, invenimus ſub vulneratâ fibrâ, plurimum graveolentis puris, collectum. Ex cujus fætore, inſurrexit, proculdubio, quæ ipſum conſumpſit, febris. Planè adinſtar eorum, quos peſſundat lenta tabes.

CAPVT XXVII.

Pus Iocinoris, per os, ac alvum.

IUvenis, ductâ recens uxore, doluit acerbè, ex inflammato Iocinore: ſed ignarus malum hoc indigere celeri ſanguinis detractione, diſtulit eam tamdiu, uſque dum inflammatio converteretur in pus: quod primùm quidem excrevit per alvum: ſed ſub finem morbi, æquè liberaliter per os.

A quo, quantumvis licet ſatageret ars, obnixè arcere fædam hanc illuviem, luſit tamen operam: nequivitque ægrum aſſerere, à periculo, quod ipſum haud diu poſt, miſerrimè

rimè peſſundedit. Sed quærat quis, quâ viâ iverit, ab inteſtinis ad os? annon per venam cavam? cujus propagines, ut Iocinoris vitia communicant inteſtinis: ſic veriſimile eſt, eaſdem, ejuſdem viſceris pus, tranſtuliſſe utique in pulmones; & per illos, in ipſum os: meliori certè vſui, à providâ naturâ, deſtinatum. Vide Galenum, lib. VI. loc. aff. cap. IV.

CAPVT XXVIII.

Lien verberans.

NIhil in arte medicâ notius, quàm lienem ſubinde pulſare: ſeu potiùs concitatas ipſius arterias. Sed ipſum hoc viſcus, coſtas tam validè ferire: ut vapulantium ſonitus è longinquo audiatur, id certe novum, & fortè hactenùs inauditum.

Nicolao Fabro, viro induſtrio, ſed ab atrâ bile frequentiùs afflicto, fecit nonnunquam induratus lien, tam vehementem impetum, in coſtas circumpoſitas: ut ex urgentiore illo alliſu, non modò doleret ipſus: verùm verberum ſonitum, perſpicuè exaudirent, etiam longiſſimè, ab ipſo remoti. Et quidem tam diſtinctè: ut numeraverint non ſemel ſingula verbera: & admotâ manu etiam coram tetigerint, quoſcunque, ferientis lienis, ictus.

Quorum

Quorum reciprocum ſonitum, equidem memini, cum Henrico Salio Medico Vltrajectino, ſatis diſtinctè audiviſſe, licet id temporis ab ipſo receſſiſſemus, ultra triginta pedes. Sed prout vel uberiùs, vel parciùs redundaret bilis atra; pro eo etiam, vel intendebatur, vel remittebat horum ictuum vehementia. Adeò ut evacuato convenienter corpore, nonnunquam integrè ceſſarent hæc verbera: ſed eò rurſus impuro, increvêre identidem uſque eò; ut cogeretur aliquoties implorare opem medicam, antequam liberaretur; à vitio aliâs ineluctabili.

In cujus naturam equidem lubenter inquiſiviſſem, niſi cadaver denegaſſet defuncti vidua: cogens, quò non licuit oculi, eò ſaltem ingenii penetrare acie. Excitati itaque fuêre hi ictus, cùm à motu atræ bilis: tum à ſpiritu, ſanguini arterioſo, incluſo. Quæ duo acquiſivêre tantum virium; ob prohibitam tranſpirationem; & adſtrictam, arteriarum ſpleneticarum, obſtructionem: ut potuerint non modò elevare, ſed movere ſatis commodè, grave, ac induratum lienis corpus.

Virtus quippe unita multum poteſt. Exemplo ſint, tonitru, tormenta bellica, caſtaneæ carbonibus impoſitæ. In quibus luce clariùs apparet, quid valeat ſpiritus incluſus. Et quam vim producat materia, à calore ra-

refacta.

refacta. Calor namque generat motum: eumque tantò potentiorem, quantò ipſus coërcetur anguſtiùs. Sicuti id videre eſt, in flammâ, quæ ob calorem perpetim movetur. Neque minùs in liquore fervente arctè alicubi incluſo; à cujus motu contremiſcit evidenter lebes, in quo ebullit.

At verò, ut caloris eſt, materiam in quam agit, ita attenuare; ut requirat ampliorem locum, niſi impediatur. Sic dilatat in nobis omnia ſpiritus; niſi obſtiterit circumpoſiti corporis denſitas. A quâ repercuſſus ſpiritus, ubi ſe non diffundit latiùs, reſilit neceſſariò (uti in prohibitâ flammâ conſpicuum) & excitans motum reciprocum, concutit valido iſto recurſu, quicquid adnititur prohibere naturalem ipſius expanſionem. Quali certè motus genere, credibile eſt, concitatum fuiſſe, hujus ægri lienem. Viſcus aliâs in homine, ſuâpte naturâ, immobile, ac quietum.

Sed unde reciprocus ictuum ordo? annon à motu cordis? cujus ſuſtole, ac diaſtole ut corpori univerſo: ſic communicantur potiſſimùm illis arteriis: quæ circa lienem adeò ſunt frequentes: ut Adrianus Spigelius, diligens Mehercules Anatomicus. Non temerè dixerit, illas illîc quadruplo plures eſſe, quàm venas. Fabric humam. lib. VIII. cap. XIII.

Sed quid produxit ſonum? nonne dura lienis compages? durum namque renititur. Dum mollia, ut duæ ſpongiæ, nullum edant ſonitum. Siquidem itaque ſonorus fuerit lien. Induruit neceſſariò extima ipſius ſuperficies: Ejuſque denſitate coëgit ſpiritum in arctum: & per reciprocum ipſius motum, fuit proculdubio elevatus, ac coſtis alliſus, cartilaginoſus lienis ambitus. Excitans agitatione hac, illum ſonum, quem juxta mecum; audivêre quàm plurimi.

Extimum autem lienis, licet nequaquam licuerit hîc videre induratum. Vidimus tamen id haud diu poſt, in eunucho quodam tam densâ, ac dura cartilagine incruſtatum. Ut inde adimeretur inſtar craſſioris alicujus corticis. Qualem, cartilaginoſi lienis, conditionem utique delineavit nobis vir ſagaciſſimus, Realdus Columbus. lib. xv.

CAPVT XXIX.

Lien diſruptus.

QUam incertus Medicis, verus lienis uſus. Tam certum ipſis vulnerati periculum. Maximè ſi acies penetret ad majores arterias. Sed quis vidit unquam, molle hocce lienis viſcus, Medium diffindi, ab ictu foris illato? Videtur certè ſimile quid literis conſignaſſe Hieronimus ab Aquapendente.

De empyrico quodam, percutiente malleo ſuo, tam vehementer, indurati lienis ſcyrrhum: ut ipſus rimas; & æger vapulans ageret animam. Lib. operat. chirurg. cap. LII.

Sed loquitur Aquapendens, de liene indurato: cùm noſtra exempla in medium adductura ſint lienes verè molles. Quantò autem fragiliùs durum molli: tanto utique rariùs erit, obſervare fiſſuram, in liene leni, quàm duro.

Inter ludicra puerilia, ictus fuit ſcipione, in regione lienis, Iuvenis quatuordecim annorum; cum inſigni dolore, ac tam frequenti animi deliquio: ut poſtridie ejus diei, vitam cum morte commutaverit. Licet foris nullum conſpiceretur vulnus. Quo etiam caruit textor ille, quem à ſimili ictu, inopinatè vidit occiſum Oudekerka; pagus mille paſſuum, ab Amſtelredamo diſtans.

Vidimus autem in utroque cadavere, lienem ut mollem: ſic in gibbâ parte, in quâ tamen ictum exceperat, illæſum: ut in cavâ, contrà evidenter fiſſum: vel potiùs amplâ rimâ tantum dilaceratum: ut in illa, facilè duos occultaſſes digitos. Mirabantur certè quàm plurimi, cur rimas egerit, & non potiùs ceſſerit ictui, molle, ac pendulum hoc viſcus. Sed quid non læderet penetrans baculi vis? imò quid reſiſteret perniciſſimo impetui? quem tam validè adêgit verberans

manus:

manus: ut ne ipſus quidem aër, innoxiè ſuſtinuiſſet, tam ſubitam ipſius vehementiam.

CAPVT XXX.

Magnus lien.

MAgno lieni, os graveolens, putridas gingivas, ſanguinis eruptionem, ac cruris ulcera, attribuit paſſim prior ætas. Ac proinde credidêre nonnulli, hoc nomine aſſiduè ſignari, vel ſtomacacem Plinii: vel ſcorbutum noſtratem. Sed diſtinguunt perperàm, inter morbum auctæ magnitudinis; & ulcus; ſeu partem à putredine vitiatam.

Vtroque enim vitio laborat lien. Sed ſigna à veteribus commemorata indicant magis putredinem; quàm magnitudinem auctam. atrâ quippe bile, circa lienem putreſcente, vitiatur non tantùm os: ſed erumpunt utique varices: & læduntur tantoperè crura: ut meminerim vidiſſe, in anu quartanariâ, à putrida hac bile, ultra viginti ulcera: non minùs profundè cruribus impreſſa, ac ſi candens ea inuſſiſſet ferrum.

Infans concionatoris pagani, malè habitus à nutrice, & loco lactis, altus graviore cibo, quàm tenella ætas fuit ferendo; collegit inde, plurimum lenti, ac viſcidi ſucci; infarcientis uſque eò anguſtas, meſenterii, pancreatis, ac lienis venas: ut inde viſcus illud

ſummoperè intumeſcens, diſtenderit non tantùm abdomen ac lumbos: ſed emaciaverit etiam corpus univerſum; adinſtar rapacis alicujus fiſci, plus nimio ditati, ex immodicis, tributorum, exactionibus.

Verùm ſublatâ obſtructione, & imminutâ uberioris ſucci copia, decrevit tam manifeſtè diſtentum hocce viſcus: ut luce clariùs, apparuerit; tumorem hunc non tam fuiſſe, à malâ conformatione quàm à redundante alimento. Quo proinde ſubducto, renutriebatur iterùm infans. Neque apparuêre interim unquam, illa ſigna, quæ magno lieni attribuit Hippocrates. lib. 11. prædict.

CAPVT XXXI.

Sanguis cutem tranſudans.

VIrgini annoſæ, ſed ſumme melancholicæ, ob induratum lienem, emolliens ceratum impoſitum, elicuit tantum ſanguinis, per exilia cutis foramina: ut neceſſe fuerit, cum viro erudito, Arnoldo Tholingio, impetum ipſius ſeriò compeſcere: cum per ea, quæ extinguunt fervorem atræ bilis: tum per inſpiſſantia cutem. Quibus certè ſubſidiis, niſi maturè obviam itum fuiſſet, currenti ſanguini: miſerè certè peſſum iviſſet, quam jam fermè conſumpſerat carcinoma mammas exulcerans.

CAPVT XXXII.

Steatoma meſenterii.

AQuam intercutem, inprimis quidem Iocinori acceptum ferunt Medici: ſed deinceps non minùs & illis partibus, à quibus tantoperè læditur, nobilis hæc ſanguinis officina: ut loco alimentalis ſucci, nihil proferat, præter iners, ac inutile ſerum. Quam ſanè labem, potiſſimùm illi adſpergunt, pulmo, ſplen, meſenterium, vulva, teſtes muliebres, aliaque viſcera, præſertim ulceribus infecta.

Equidem, ut alia ſilentio nunc involvam, memini à ſolo meſenterii ulcere, jam quinquies hunc morbum, mihi viſum. Sed fit interdum quoque, ab ejuſdem partis ſteatomate, ſine ulcere: ex ſolâ, luxuriantium glandularum, protuberantiâ; plerumque cum aquâ; ſed interdum, quoque, licet rariſſimè ſine illâ.

Filio Calandrini, excrevit abdomen, intra biennium, in eam molẽ: ut crederetur firmitèr laborare aquâ intercutem. Sed ſectio cadaveri deinceps adhibita, invênit tamen illic, Nihil liquoris: verùm ingens ſolummodò ſteatoma: quod ex meſenterii glandulis, excreſcens, devenerat in eam magnitudinem:

ut bilanci impoſitum, ponderaret ultra libras octodecim.

Iocinore interim, liene, ac ventriculo integris, ac illæſis. Sed pancreas erat pingue, ac ponderoſum. Et alterutrum latus, rene ſuo deſtitutum, cujus vicem cum gereret meſenterium: effuſum fuit illuc tantum liquoris: ut glandulæ ipſius, à redundante illo ſero, plus æquo intumeſcentes, repleverint tandem ventrem univerſum; ſed ſine ullis, collectæ aquæ, notis.

CAPVT XXXIII.

Steatoma, cum ulcere, & aquâ.

SImilem propemodùm rerum faciem, exhibuit utique aliquandò nobis, abdomen cujuſdam virginis, diſtentum gemino tumore. Quem rudes, ac inſcitæ obſtetrices, cùm attribuerent vulvæ, accuſarunt inſontem impudicitiæ; confiſæ gemellos ab ipsâ, geſtari. Sed calumniam hanc diſſipavit anatome, poſt obitum inſtituta.

Utpote, quæ nec fœtum, nec gemellos in utero: ſed in meſenterio, duo duntaxat invenerit ſteatomata; quorum alterum erat imputre; alterum verò à pure ita vitiatum, ut effuderit non tantùm, plurimum ſaniei, & aquæ in abdominis vacuum: ſed exeſerit præterea, uſque eò, uteri fundum, ut non fuiſſet recipiendo fœtui.

CAPVT XXXIV.

Hydrops à veſiculis meſenterii.

QUam verò aquam, prioribus ægris induxêre ſteatomata meſenterii: illam ipſam, inſequenti mulieri, excitarunt, innumeræ, ejuſdem partis, aquòſæ puſtulæ. Quas elegantiſſimè licet deſcripſerit, vir ingenioſus Aretæus Cappadox, fatetur tamen ingenuè, ſe ignorare genuinam earundem, vel originem, vel cauſſam. l. 11. deſig. diut. morb. cap. 1.

Filia, celebris cujuſdam pharmacopolæ, diſſecta poſt obitum, ob aquam intercutem, oſtendit in meſenterio ſuo, inſignem tumorem, ponderantem libras viginti. Tectum quidem extrinſecùs membraneo involucro; ſed intus refertum pluribus veſiculis, lympidâ aquâ diſtentis.

Increvit autem hæc moles tam lentè: ut moverit ſuſpicionem prægnationis. Sed elapſo partus tempore, conflixit deinceps integrum triennium, cum miſerrimâ hydropis ſpecie: adeò ut vix unquam ſpiritum liberè traxerit: ſive ob copiam aquæ: ſive ob Iecur diaphragmati, non ſolùm oneroſum; ſed firmiter accretum.

Plurima quidem nobiſcum molitus fuit, in contumaciſſimo hoc morbo, Franciſcus

Vicquius, ob longa itinera, ac diutina ſtudia, in Medicinâ abundè exercitatus. Verùm ut gubernator, non ſemper ſuperat quamcunque tempeſtatis vim: ita neque Medicus, morbum immedicabilem.

Quem in numerum ſanè, aliquis non immeritò retulerit, hanc, de quâ loquimur, aquam intercutem. Ruptis quippe nonnullis hydatidibus, manent tamen plurimæ illæſæ. Quibus utique à ſcalpello, ventrem perforante, pertuſis; latitant nihilominùs & aliæ, foturæ continenter, perennem, inextricabilis hydropis, cauſſam.

CAPVT XXXV.

Tympanites cum aſcite.

CReber ſpiritus, cum aquâ, ubi diſtenderent abdomen Matthæi Antonii; τυμπανίτης vocatur græcis. Satêgit ipſe, pro virili parte, corrigere alliatis, illam intemperiem, vel potiùs imbecillitatem, quæ ponitur mali cauſa. Sed accendit illis uſque eò lienem obſtructum: utique bilem atram (quâ redundabat) per ſe, ſatis turgidam: ut per reſeratas, ventriculi, ac lienis venas, eruperit ipſi, ſupra, infraque, tam frequens cruor: ut dictum, ac factum peſſum iviſſet: niſi impetum illius ilicò frænaſſent, cùm ſanguis maturè

turè miſſus; tum pulvis corallorum, aliaque inſpiſſantia, actutùm potui data.

Quorum ope ſuperavit quidem tempeſtatem, ab allio improvidè excitatam: ſed nequaquam imbecillitatem viſcerum: nedum ſpiritum, vel aquam, cujus tympanites nunquam eſt expers. Factâ autem poſt mortem ſecandi copiâ: vidimus perſpicuè, quàm inconſideratè dentur ſæpenumerò hydropicis alliata, aliave potentiora vina. Intumuerat quippe lien: exaruerat jecur retorridum: inteſtina erant ſyderata; ren putridus; & in ventre, ultra triginta aquæ libræ.

Memini aliquandò in ſimili hydrope, non diſſimilem ſtoliditatem vidiſſe, in quodam empyrico: qui neſcio cujus imbecillitatis ergò, conſuluit, cujuſdam ſenatoris, viduæ, continuum uſum vini malvatici: ſed quò gratior foret mulieri locupleti, aſſidua illius adſumptio: replevit ſcutellam tam frequentibus auri bracteolis: ut judicaſſes te alicujus Midæ videre potum. Sed inflammavit hoc vinum utique, uſque adeò viſcera: ut os, non modò repleretur aphtis; ſed ignoraret ipſa, præ ſiccitate, quo ſe verteret: donec miſeriæ finem invenerit, magis Mors, quam Medicus.

CAPVT XXXVI.

Morbus regius, cum hydrope.

AT mentio, retorridi hujus Iocinoris, ſuggerit exemplum, cujuſdam mulieris, diſſectæ, in valetudinario publico, coram inſigni Poëta, Samuele Coſtero, ejuſdem loci Medico. In cujus cadavere, invenimus Iecur aridum, atrum, exſuccum; & inſtar corrugati corii, ita in ſe contractum: ut vix æquaret geminum pugnum.

Quo Iocinore, novaculâ, incîſo, excernebatur inde aduſta, ac fœculenta amurca: ſimilior atramento nigerrimo, quàm rubicundo ſanguini. At loca citima tingebantur bile flavâ (laboraverat quippe hydrope, cum morbo regio). Sed cutis, & muſculi, imò omnia abdominis viſcera, fuêre uſque eo, à bilis colore, & aquæ madore immutata: ut nihil ſani in ipſis apparuerit.

Quæſivimus quidem in deformi, ac torrefacto hoc Iocinore, ſatis curiosè, rimas illas; quas celeberrimus Medicus, Ioannes Fernelius credidit nonnunquam apparere, in hydropicorum hepate. lib. VI. partic. morb. cap. VIII. Sed quæſitas nequaquam invenimus. Licet viſcus hoc fuerit tam ſiccum: ut ſi ullibi; hîc ſaltem, in conſpectum ſeſe dediſſent.

Sed

Sed quid dicemus de illis? qui omnem aquam intercutem imputant, infrigidato Iocinori. Sive frigus illud (ut cum ſcholis loquar) ſit poſitivum; ſive privativum; ſequens intemperiem calidam: quæ conſumendo neceſſarium calidi innati pabulum, efficit jecur frigidum. Quale certè frigoris genus, difficulter imaginari eſt, in Iocinore, ita exuſto, à retorrido calore: ut etiam poſt mortem, manſerint in ipſo, evidentiſſima, ardentis incendii, veſtigia. Sanguis videlicet ignitus; & ab uſtione ita niger; ut nihil diſcreparet ab atramento. Poſſent hîc fortè plures rationes in medium adferri; ſed quid verbis opus eſt? ubi tam infallibilia ſenſuum teſtimonia. Qui niſi ſint veri, ratio quoque falſa ſit omnis.

CAPVT XXXVII.

Abſceſſus meſenterii, à partu diſruptus.

MUlierem prægnantem, quam, ob continuantem dolorem, crediderat obſtetrix gemellos parituram: vidimus, poſt obitum, in meſenterio, habuiſſe abſceſſum, diſruptum, à violentiâ partus. Et ex ejus effuſo pure, inteſtina fuiſſe non tantùm eroſa, ſed verè ſyderata. Colon autem tam liberè bili flavæ, innatans: ut licuiſſet eam cochleari inde eximere.

Quam

Quam profectò bilis affluentiam, frequentiùs hîc loci, quùm animadvertant anatomici. Veriſimile eſt, eam tranſudare paullatim, per tunicas folliculi fellis: huic inteſtino, quàm aliis viciniores. Quapropter malè ſibi conſulunt illi: qui præ nimio ſtudio, validiùs comprimunt Iecur. Exprimit quippe prona hæc, flexi corporis, incurvatio bilem. Quæ ut interdùm pungit, ac vellicat extimam: ſic inſinuat ſeſe nonnunquam inter utramque ipſius tunicam. Excarnificans tam miſerè, ægrum hac ratione obſeſſum: ut millies exoptet mori antequam eò felicitatis pervenerit. Quam triſtiſſimam cataſtrophen, equidem aliquandò memini uſu veniſſe Iuveni Bredanenſi, miſerandum in modum ab hac lanienâ occiſo.

Noli itaque ô Medice, illorum ſententiæ inconſideratè accedere; qui ſolis calidis medentur cuicunque colico dolori. Neceſſe eſt turpiter interdum ipſos hallucinari. Reſpice attentè ad oblati morbi cauſſam. Et tolle potiùs, quàm augeas inflammationem, ab effusâ bile, inteſtinis communicatam.

CAPVT XXXVIII.

Ventris diſſectio.

DIſſectio ventris hydropici, quam παρακέντεσιν vocant Græci; antiquum quidem eſt remedium, ſed admodùm anceps. Diſpli-

Diſplicuit id olim Eraſiſtrato: neque etiamnum placet omnibus. Utpote rarò utile, & ſæpiùs noxium. Damnum autem ipſius ut irreparabile: ſic auxilium erit infidum. Quippe non tam curat, quàm curationi viam facit. Exhauriendo magis aquam, quàm ipſum fontem.

Quocirca faciliùs invenies manum ſecantis; quàm verum, vel ordinem, vel ſecandi tempus: nedum exactam, educendi humoris, copiam. Quæ tamen niſi convenerit, ad amuſſim, cum viribus, ab infido morbo labefactatis; neceſſe eſt perire, quiſquis vitam ſuam commiſerit tam ancipiti aleæ: in quâ tam fortuitum eſt vincere; quàm neceſſe perdere.

Sed dicat quis? neminem, ex artis lege, ſecari, niſi conſtet priùs de virium robore: ac viſcerum integritate. Sed cui viſcera valida: & vires illæſæ, eum rarò adfligit aqua intercutem. Etſi adfligat, conſumitur plerumque tantum temporis in medicamentis aquam, per alvum, ducentibus: ut vix cogitetur de ſcalpello: niſi ubi viſcera jam ſint, præ morbi longitudine, vitiata.

Quod remedium propterea ſeriùs adhibitum, maturat magis, quàm differt mortem. Effluens namque humor quantum imminuit, debilem, hydropici corporis, calorem; tantum diſſipat quoque ſpiritus, plus nimio

nimio evanidos. Imò quò celeriùs profluat aqua à ſectione: eò citiùs abrumpitur utique filum vitæ, aliâs diutiùs fortaſſis duraturæ.

Paupercula aſcite laborans; judicata plurium Medicorum calculis, ſatis ferendo ſectioni ventris; admiſit chirurgum abundè circumſpectum; à quo licet vitaretur ritè tendinum concurſus; neque emitteretur plus aquæ, quàm par erat; nequiit tamen ipſa ſoſpes evadere. Sed accensâ graviore febre, ſive ex motu; ſive ob aquam eductam; incidit poſtridie ejus diei, in ſudorem primùm quidem calidum, ſed mox frigidum, & ex eo, haud diu poſt, in ipſam mortem.

Quem ſiniſtrum eventum etiam in aliis videre fuit: ſed præcipuè in virgine quadam florentis ætatis: quam aqua aliquotiens ordinatè educta, tam impensè exhilaravit: ut videretur certò certiùs, inde convalitura: niſi nocte tertiâ, vacillante illâ manu, cujus cuſtodiæ vulnus, id temporis, erat commiſſum; tam latè ſeſe reſeraſſet plaga ventri inciſa: ut non fuerit in manu Medici, vel reſarcire vires plus æquo diſſipatas: vel cohibere profluvium; multò minus effugientem vitam.

Sed quid dicendum, de plagis, quas hydropicorum cruribus, circa talum, cum Cornelio Celſo, incîdunt nonnulli? proſunt quidem aliquibus, ſed nocent pluribus. Præſertim ſi jam corrupta ſint viſcera. Ex-

ſtillat

ſtillat quidem per illas aqua; & videtur quidem in ſpeciem abſorberi hydrops: Sed re ipsâ, latitans in ipſis viſceribus, inducit cruri inciſo, vel ulcus inſanabile; vel lethalem gangrænam. Quocirca neque hoc remedio inconſideratè utendum. Niſi enim valida fuerint crura; & probè conſtent corpori vires; non ſuſtinebunt innoxiè, acrem, totiùs ventris, colluviem, in unam derivari partem.

CAPVT XXXIX.

Perforatio ſcroti.

NIcolaus Haſſelarius, ſtrenuus militum præfectus, nullum non movit lapidem, quò liberaretur ab aquâ; tam copioſè, ex Hydropico ventre, in ſcrotum tranſmiſſâ: ut pars illa, accederet propemodum ad virilis capitis, magnitudinem. Tandem verò operi iſti, operam navavit chirurgus Hebræus: qui, vitatis curioſè venarum ſurculis, tam dextrè, argenteâ acu, perforavit utramque ſcroti partem: ut cottidiè, inde fermè exſtillarint octo, vel decem, liquoris, unciæ. Quibus eductis, obturabantur foramina, pulvere florum ſambuci, & chamæmeli, excepto oleo roſato, ac vitello ovi. Quo remedio tollebatur non minùs dolor; quàm calor, ab inflammatione cuti impreſſus.

Quo

Quo certè ſubſtillo, quantumvis plurimum aquæ ſubduceretur ſcroto, nihilo tamen felicior fuit æger. Manente enim Iocinoris vitio: manſit venter æquè diſtentus: ſpiritus non minùs difficilis: & anguſtia utique diaphragmatis tam intolerabilis; ut remedium hoc, quamvis dexterrimè adminiſtratum; parum tamen, aut nihil ipſi profuerit.

Et ſi interim non negem, perforatione hac, ob imbecillitatem, intermiſſâ; non dico ſcrotum, ſed ventrem totum, uſque eò protinùs intumuiſſe: ut non modò non potuerit in cubili decumbere: ſed ne quidem in ſedili deſidere, donec tandem ergaſtulo ſuo cederet, laſſa, ac ærumnarum ſuarum pertæſa anima.

CAPUT XL.

Mors ex depreſſo ventre.

HYdrops dividitur trifariam veteribus, in Tympanitidem, anaſarcam, & aſcitem. Quibus quartam ſpeciem ſatagit addere, vir ingenioſus, Hercules Saxonia. Quam aſſerit oriri, ex ſanguine recens, in ventrem effuſo. Cujus exemplum teſtatur, à ſe, ac Hieronimo Mercuriali, viſum, in quodam hernioſo: qui ex repentino hoc tumore, emortuus, nullam oſtendit ejus cauſſam: præter

decem,

decem, vel quatuordecim ſanguinis Libras, in ventre concluſas; ſine omni omninò aquâ. Pract. medic. lib. III. cap. XXXII.

Quam eandem utique cauſſam, & nos proculdubio vidiſſemus, in duobus ægris, à ſimili tumore interemptis: niſi ipſorum cadavera denegaſſent propinqui. horum alterum compreſſerant duæ naves, inter ſe violenter colliſæ: alterius verò ventrem elevaverat tam impenſè, pronus in terram caſus: ut videretur aſcite correptus. à quo tamen ipſum ſepararunt, cùm tumor ſubitus; tum mors ita repentina: ut uterque animam efflaverit ante diem tertium.

Veriſimile itaque fuit, hos repentinos ventris tumores fuiſſe, vel à ſanguine, ex diſruptis venis effuſo: vel ex ſpiritu diſruptorum inteſtinorum. Quale tumoris genus videtur, in duobus ægris, animadvertiſſe Antonius Benivenius, obſerv. cap. LXXVI. Sed tumores illos, de quibus hîc loquimur, ad aquam referre, haud videtur certè rationi conſonum.

CAPVT XLI.

Volvulus ex ira.

MOrbus tenuioris inteſtini, quem ἔιλεον « nominant, occîdit, niſi reſolutus ſit, « inquit Celſus, ante ſeptimum. Sed ortus, ab « inflam-

inflammatis inteſtinis, conſumit hominem multo celeriùs. Accenſa quippe inteſtina, ut facilè emoriuntur; ſic amittunt victa, facillimè ſenſum doloris: & præcipitant ægrum, non tam in ſudorem frigidum, quàm ipſam mortem.

Vxor Mercatoris, dolens acerbè, circa umbilicum, ob bilem, præ iracundiâ, liberaliùs in tenuia inteſtina effuſam, incidit ilicò in inſignem præcordiorum anguſtiam, ſitim immenſam, alvum tardam, & præter crebrum, ac exilem arteriæ pulſum, in tantum gutturis ardorem; & tam indefatigabilem vigiliam: ut die tertio refrixerit ipſi corpus univerſum: cum viſcido madore, vomitu bilis æruginoſæ, & tandem lethali, omnium nervorum, contractione.

Sed inteſtinis hactenùs acutè dolentibus, perierat priùs omnis doloris ſenſus. Nemo "enim (ut Senecæ verbis id efferam) poteſt "valdè dolere, & diu. Sed indolentia hæc, arguebat, hujus fiſtulæ mortem. Ac proinde, quæ in aliis Ilei ſpeciebus, obſtinatè ſupprimitur, illa ipſa dejectio ſequebatur hîc ſpontè. Sed mali augurii eſt, dolorem hac ratione deliniri; & alvum, ex indolentiâ fieri citam. Niſi enim Victrix natura, in ordinem iterum redegerit, inverſum inteſtinorum motum: qui iliacis familiaris eſt; & nihilominùs plurima vergant deorſum: certum

tum eſt illic aliquid monſtri ali; neque duplici hac viâ, tam auferri, quàm augeri vitæ periculum.

At enim quò conſtet clariùs. Qui ſe habeat Natura inteſtinorum. Sciendum illa, in viventibus, continenter in gyrum redigi. Et inſtar alicujus lumbrici, per indefatigabiles circumvolutiones, ac ſinuoſa volumina, lentè ab illis, deorſum propelli, quicquid in ſe concludunt. Quem motum vocat Galenus periſtalticum, ſive compreſſivum.

Qui manet animalibus, non tantùm quamdiu moventur, vel cor, vel auriculæ ipſi utrimque adpoſitæ. Sed etiam longè poſt. Videlicet, donec ſe movet ſpiritus arteriis incluſus. Cujus motum obſervavimus, in morientibus, longè diutiùs permanere; quàm illum, quem habent auriculæ cordis. Quibus hactenùs, ſed perperam, ultimus fuit attributus motus.

Inſitum autem hunc motum, quo inteſtina naturaliter, quaſi conglobato agmine deorsùm tendunt, lædit evidenter obſtructio. Sive illa ſit à lentâ pituitâ: ſive ab immiſſione, unius inteſtini, in aliud: ſive etiam ab inflammatione: de quâ agit hocce exemplum. Remoraturque non modò naturalem, expulſionis, motum: verùm inducit contrarium. Qui incipiens, à convulſione, muſculi circularis, ano circumpoſiti, trahit

omnia ſurſum; rejiciendo per os, quæ, ex naturæ lege, tenderent deorſum.

|Velut clarè viderè eſt, apud Galenum "comm. XXXIII. l. III. de vict. morb. acut. "Quocirca non temerè Hippocrates. Ab Ileo "vomitus, vel ſingultus, vel convulſio, vel delirium, malum. lib. VII. aph. X. Quibus certè ſiquidem lubet addere, alvum, ſub finem morbi, lubricam, inteſtina indolentia: & ſudorem frigidum: habebis omnes, deſperatæ inflammationis, notas. Emortua namque inteſtina, deſtinant hominem cædi. Et quò minùs doloris, eò plus dejectionis, & maturiùs interemptus homo.

CAPVT XLII.

Caput lati lumbrici.

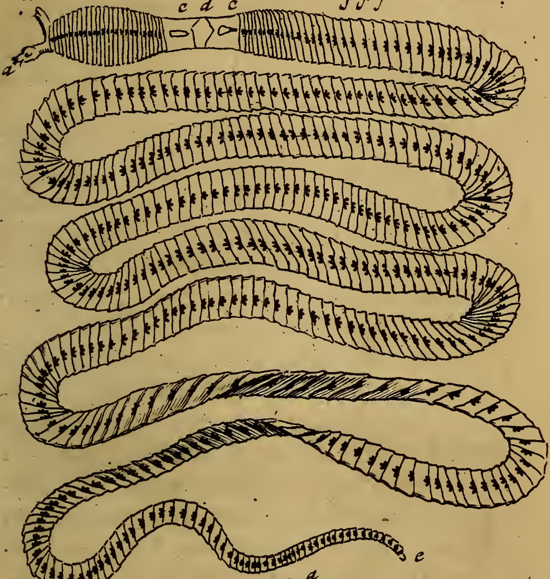
LUmbricum latum deſcripsêre quidem plurimi; ſed ſemper mutilum, & tantum capite tenus. Quod tamen equidem adnitar illi imponere. Verùm eâ fide, quâ ejus Iconem tradidit, qui id ipſe, in Zelandiâ excrevit: & poſtmodùm coram retulit, quæ hîc fideliter inſerta.

Henricus à Ringen, Iuvenis Middelburgenſis, & affinis Augerii Clutii, redactus aliquandò, ad eam potus penuriam: ut cogeretur, præter morem ſuum, gelidam bibere: infregit uſque eò, non modò ventriculi ſui; ſed uniuerſi corporis robur: ut excitato cibi faſti-

Lumbricus latus

Tab. VII.

fig. 1

a. caput integrum.
b. caput alterum ſed fractum.
cc. loca pervia
d. nigra macula.
e. cauda.

fig. 2

vera vermiculi magnitudo

Vermiculꝰ emictus a vitreo perſpicillo auctꝰ.

a. caput
b.b. duo cornicula
c cauda
dd. venter
eeeeee. pedes

fig. 3

alius vermis emictꝰ

faſtidio, inciderit in tam frequentes rugitus: tot tormina: & adeò vehementia animi deliquia; ac tantas ventriculi, ac inteſtinorum eroſiones: ut firmiter crediderit vivum à ſe geſtari animal. Quod etiam eventus oſtendit fuiſſe veriſſimum.

Exacto enim, cum tali miſeriâ, biennio. Incœpit tandem per hieram logadii, excernere varia fruſta lumbrici lati. Et inter alia, alterum ſex, alterum verò trium ulnarum. Cui poſteriori parti, aſſeverabat ipſus ſatis ſanctè, inhæſiſſe illud ipſum caput, quod exprimit figura huic operi, à nobis, inſerta.

Erat autem hoc caput, ut breve: ſicutique planum, ac latum: & ejuſdem, cum reliquo corpore, coloris. Sed inciſuris, quæ inſectum hoc accuratè interſtinguunt, & exilibus; & multo arctiùs, quàm alibi, inter ſe, unitis. Ipſi verò capiti protuberabant, inſtar limacum, duo cornua. Quorum alterum dilaceraverat, uſque eò excernendi difficultas: ut inde exſtillarint, tres quatuorve ſanguinis guttulæ.

Altero interim illæſo, ſed circa apicem ſummè villoſo. Attamen ſine ullo oris hiatu. Quo dum caret, quid veriſimiliùs, quàm ipſum ali, ſolo ſuctu? collum verò, capiti huic ſuppoſitum, ut æquavit longitudine, duos tranſverſos pollices: ſic fuit in medio ſui, tam evidenter diſparatum: ut manifeſtè appa-

appareret, conſpicuus ille hiatus; quem per nigram maculam, ibidem loci, cœlo ſuo adumbravit ſculptor.

Quo certè capite excreto, liberabatur hic Iuvenis ilicò, ab omni moleſtiâ: vivens deinceps feliciter: & trajiciens proſperrimè in Ruſciam. Ubi etiamnum, ductâ uxore, & gnaviter mercaturam exercet: & alit familiam ſatis numeroſam. Extorris quidem patriâ; ſed immunis interim omnibus illis malis, quibus ipſum adflixerat latus hicce lumbricus.

Qui, ſiquidem credimus Galeno, comm. in aph. XXVI lib. III. Extendit ſe nonnunquam per omnia inteſtina. Prodiens rarò integer, ſed plerumque diviſus in fruſta, vel quinque, vel decem, interdum quoque quindecim ulnarum: pro ut alvum exſtimulat, ſive major, ſive minor excernendi conatus. Vide Actuarium. l. II. meth. med. c. XXI.

Equidem oſtendi aliquando, in Theatro anatomico, ulnas quadraginta, bidui curriculo, excretas. Quod ipſum tamen, contingit oppidò perquam paucis. Cotinuante potiùs excretionis hujus ſerie, per annum, vel unum, vel alterum. Quin imò perrarò prodit ſpontè: ſed expellitur frequenter, vel adminiculo hieræ logadii: vel pilulis nitri Tralliani: vel aliis ſummè acribus.

CAPVT XLIII.

Iſchuria lunatica.

HEnrico Ainſvvordo, Theologo britanno, ſupprimebatur urina, quolibet fermè plenilunio: cum inſigni anguſtiâ, & evidenti totius corporis incendio. Neque excernebatur illa iterùm; niſi vel declinante lunâ; vel exſolutâ brachii venâ. Verùm ſanguinem toties mittere, quotiens luna orbem ſuum complens, ſupprimeret ipſi lotium: non videbatur è re ægri. Qui propterea aliquotiens, tulit patienter, quod nequiit altrinſecùs evitari, malum.

Cujus rarus, & inuſitatus rumor, ut excivit varia, cùm noſtratium, tum Britannorum Medicorum ingenia: invenit tamen neminem tam ſagaci judicio: ut potuerit reddere genuinam, reciprocantis hujus periodi, rationem: nedum ſubiti, illius auxilii; quod æger dictum, ac factum percepit, à ſanguine, ex brachio miſſo.

Sola anatome, poſt obitum inſtituta, eruit illic feliciter, veritatem in profundum demerſam: & oſtendit diſtinctè, quî anguſta, renis ſiniſtri, pelvis, excreviſſet in eam amplitudinem: ut ſuppleret commodè vicem, veſicæ urinariæ. Quæ propterea tam fuit vacua, quàm ren repletus.

Quæ

Quæ collectio urinæ, majoribus venis adeò vicina, proculdubio, in cauſsâ fuit, quod tam promptè fluxerit ipſi lotium, ſimul ac feriretur brachii vena. Nam velut œnopolæ, ſpiritu ſupra priùs emiſſo, facilè vinum infra eliciùnt, ex repletis doliis: ſic reſerantur quoque renes, ubi vel minimum, ſpirituoſi ſanguinis, adimitur tumidis brachii venis. Ex quarum inciſione, vident propterea peritiores Medici, non tam ſiſti, quàm promoveri ſæpè mulieribus, ſuppreſſa menſtrua.

Sed quid dicendum, de lunæ conſenſu? quæ uti reliquis dominatur aquis: ſic videtur quoque vim ſuam exſeruiſſe, in lotium hujus venerabilis Theologi. Cujus urinam, in rene detentam, ſuppreſſit intumeſcens hoc ſidus, longè faciliùs; & diſperſit ſuppreſſam fortè multo celeriùs, per vicinas venas; quàm ſi delituiſſet, in remotioris veſicæ, receptaculo.

Aquâ periodicâ, reciprocantis urinæ, revolutione, credibile utique eſt, proveniſſe, quas ſingulis pleniluniis, patiebatur, cùm febres, tum anguſtias. Quibuſcum plerumque conflictabat, ad diem quintum; antequam ex toto liberaretur. Sed ſanguine, ex brachio emiſſo, reſolvebatur ilicò frænum, lotium ſupprimens. Quantumvis veſica præter hoc impedimentum, inſe præterea contineret, duos inſignes calculos. Uti quoque

folliculus fellis, ſed parvos, nigros, teretes, &,inſtar pumicis, raros.

Quantum verò huic Theologo profuit, ſanguis ex brachio detractas, tantum juvêre alios, in ſimili, urinæ, ſuppreſſione, vel ſanguis ubertim è naribus profluens; vel frequens macularum, in habitu corporis, eruptio. Quibus duobus auxiliis ſanitatem ſuam aliquando recuperavit, Iuvenis quidam; cui integros octodecim dies ſtagnaverat urina.

CAPVT XLIV.

Calculus Renum.

PLumarum venditor, emortuus ob renum, ac pectoris vitia, habuit in utroque rene inſignem calculum: diſpergentem ſe, quadruplici ramo, inſtar crucis, per univerſum renem: adeò ut non potuiſſet inde eximi, niſi decerpſiſſes fruſtulatim, totum ipſius parenchyma. Viderint igitur illi, qui ſatis ſpecioſè docent, ex inciſis renibus calculos eximere: quam turpi ignominiæ proſtituerent, & ſe, & artem ſuam; ſiquidem aliquando inciderent in calculum, tam firmiter renibus innatum.

Sed in thorace vidimus, tres aquæ libras. pulmonem coſtis adnatum. & cor, non tantum pericardio ſuo deſtitutum; ſed exprimens præterea, extima ſui parte, natu-

ram

ram palleſcentis ſevi. Quem colorem ipſi, proculdubio, impreſſerat aqua in thorace contenta. uti luce clariùs videre eſt, in eorum muſculis, quos occîdit, vel λευκοφλεγματία, vel ανασάρκη.

CAPVT XLV.

Calculus vreterem obturans.

QUàm utile foret ægris, quemcunque curari: tam glorioſum utique eſſet medicis, ſingula futura prædicere, ſed latent ſæpè penitiùs morbi; & pertinaces ipſorum cauſſæ, adnectuntur nonnunquam arctiùs corpori: quàm ut poſſis ſemper, vel infallibiliter præſagire eventum: vel integrè expellere, qualemcunque morbum.

Margareta nicola, vidua quadraginta annorum, infeſtata aliquandiu, à dolore lumborum, procidit tandem, in crudele, calculi renalis tormentum: cum vomitu, febre, menſtruis inordinatis, urinæ difficultate, & interdum, tantâ ejus ſuppreſſione, ut totos octodecim dies, nihil lotii reddiderit: unde excitabatur ipſi, ex ſero ſursùm recurrente, primum ſopor: ſed mox tam gravis nervorum contractio: ut cogeretur vitam cum morte commutare.

Diſſecto autem cadavere, apparuit ren ſiniſter, ut extrinſecùs lividus, ac tumidus: ſic

ſic intus frequenti aquâ, & pluribus calculis infarctus. Quorum maximus inſinuaverat ſe, acuto ſuo apice, tam longè in ureteris principium: ut id integrè occluderetur; neque permitteretur illac deſcendere quicquam lotii. Licet potui darentur plurima, aquam ducentia.

Baſi enim cùm foret latiore, quàm ut permearet commodè, anguſtum hunc ductum, neceſſe fuit, quò plus urgeretur ab affluente ſero, tanto quoque impenſius intercludere tranſitum urinæ, à renibus deſcendenti. Præſertim cùm oppoſiti renis ureter, non minùs utique occluderetur, à latiore aliquo lapide, inſtar operculi, ipſius principio; impoſito. Quæ duo obſtacula conſpicuè omnibus oſtenſa, vendicarunt artem ab ignominiâ: & inculcarunt efficaciter.

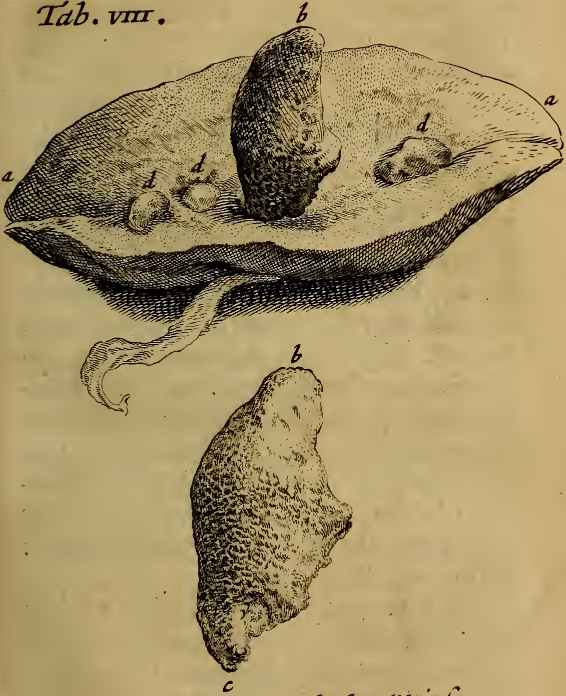
Non eſſe in Medico, ſemper relevetur ut æger.

Sed dicat quis? quem terminum ponunt Medici, morti; exſurgenti à ſuppreſſo lotio? annon alios citiùs, alios verò occîdit tardiùs? Valentia corpora ut interdum excurrunt diem vigeſimum: ſic attingunt infirma, vix ſeptimum, vel octavum. Certum eſt, aliquos duraſſe ad undecimum, & tamen, ex toto, iterùm convaluiſſe. Sed poſt illum diem, equidem certè vidi neminem enavigaſſe, periculoſum hoc ſyrtium æquor.

Quamvis enim cedat dolor, & fluat iterùm lotium:

Calculus renis

Tab. VIII.

a. a. renis forma
b. calculus ureteri infixꝰ
c. apex calculi.
d.d. calculi diſperſi.

lotium: reddidit tamen diuturnior illa mora, urinam, interea loci, uſque adeò acrem: & veſicam ita effætam: ut ne præſtantiſſima quidem medicamenta, poſſint ab interitu vendicare, naturam, hac ratione, non fictè, ac ſimulatè, ſed plenè emortuam.

CAPUT XLVI.

Diabetes.

IUvenis Patritius, ob calculum, in pueritiâ ſibi exciſum, perhorruit uſque adeò, crudelem, hujus tormenti recidivam: ut nulla non admitteret remedia, dummodo cierent lotium. Quo tamen impenſiùs fluente, ob continuum uſum, vini malvatici, cum ſemine urticæ, præparati: contraxêre inde incaleſcentes renes, tantam imbecillitatem: ut diſſoluto ipſorum tono, inciderint in diabetem: ſive tam vehementem, currentis urinæ tranſitum: ut cottidie emingerentur circiter ſex liquoris libræ.

Quo perenni profluvio, ultra tertium menſem continuante, emarcuit ſummoperè corpus. Cum lentâ febriculâ, ſiti inexhauſtâ, vigiliâ indefatigabili, & tandem totius compagis, ac omnium viſcerum diſſolutione tam evidenti: ut verè fuerit in ipſo videre: quid argutus Aretæus intelligat, per colliquationem illam, in quam dicit reſolvi, carnes,

nes, & membra eorum, qui diabetè laborant. lib. 11. diut. aff. cap. 11.

Eſt autem διαβήτης (ut cum Paulo Æginetâ loquar) velox tranſitus eorum quæ bibuntur. Adfectus certè adprimè rarus. Quem Galenus duntaxat bis: & Victor Trincavellius, ſpatio quadraginta annorum, ter ſolummodò vidit. Et nos annis viginti quinque, in frequentibus ægris, bis improſperè; & ſemel feliciter, in anu ſexagenariâ, ante diem quartum decimum, ſanatâ.

Cauſſa ipſius eſt, imbecillitas renum. Sive eam induxerit frigus, poſt potum refrigeratum: uti in Abbatiſsâ venetâ, & Cardinalis Piſani fratre, animadvertit Victor Trincavellius. Sive calor, excitans non modò ſitim, ſed irritans præterea, vim attractricem renum, velut, decrevêre, Paulus Ægineta, Alexander Trallianus, Avicenna, & Aretæus. lib. 1. de ſig. diut. morb. cap. 11.

Ubi expreſsè ſtatuitur, morbum hunc excitari, à dipſace, viperâ venenatâ. Quam Dioſcorides, & Aëtius Cauſum appellant. Sive, quod commorſi ab illâ, infeſtentur febre ardente, ſicuti loquitur Galenus, libro de theriacâ, ad Piſonem. Sive, quod producat, (ut vult Dioſcorides) ſitim adeò inexhauſtam: ut nulla compeſcatur aquâ. Quæ omnia maximum, cùm arguant incendium, mirum certè non eſt: æſtuantem calorem,

poni

poni à Medicis, inter cauſſas diabetis, uti hîc à nobis, quoque factitatum.

CAPVT XLVII.

Mictus Lapidoſus,

ANus ſeptuagenaria, defatigata aliquandiu, à febre, ac dolore lumborum, minxit tandem, unico impetu, quaſi relaxatis renum repagulis, trecentos ampliùs calculos. Quem eundem numerum, licuit quoque videre, in uxore cujuſdam præfecti, ſocietatis Indiæ occidentalis: quæ diſploſis utique tot tormentis, vixit deinceps, expers omnis belli.

CAPVT XLVIII.

Membrana lapideſcens.

GErbreghta Rotaria, credita à calculo obſeſſa, eminxit tandem membranam ſatis amplam: obductam exilibus lapillis: ſed in medio ita perforatam: ut per hiatum illum commodè excerneretur urina. Reliquerat autem hæc membrana varia ſui, in veſicâ urinariâ, fragmenta. A quibus antequam ſe liberaret Natura, peperit ægræ tantum negotii: ut reſolutis veſicæ nervis, inciderit in involuntarium urinæ profluvium. Quod vitium tamen deinceps, evicêre medicamenta roborandis nervis dicata.

CAPVT XLIX.

Mictus, vermis cruenti.

VOlcardus Aita, vir pleni habitus, excrevit utique à veſicâ, ſimillimam membranam: & præter illam, corpore jam plenè emaciato, vermem teretem: colore adeò rubrum: ut videretur, ſolo quaſi ſanguine altus. In quem etiam totus reſolvebatur, poſt mortem flacceſcens.

Momorderat autem hic vermis, tam acriter, quaſi ſanguinem ſitiens, cùm renes, tum membranas, ac venas illis vicinas: ut vix à lachrimis ſibi temperarit, vir cæteroquin durus: & à domeſticis ærumnis abundè exercitatus. Ac proinde haud facilè erraret is, qui inſectum hoc referret, inter illa animalia: quæ veteres θηρία, ſive ferina appellant. Quod inſtar ferarum depaſcantur noſtra viſcera: infeſta non minùs naturæ humanæ, quàm perniciosiſſima venena.

Uti perſpicuè videre fuit in hoc ægro. Cui peſtiferum hoc animal, adeò fuit exitiale: ut etiam, ne mortuo quidem potuerit ſupervivere. Quippe illo excreto, concidêre ilicò vires: & poſt illas, tam celeriter, reſiduum, emaciati corporis, robur: ut vix oſſibus ulteriùs hærens, amiſerit brevi, gratiſſimæ lucis uſuram.

CAPVT L.

Vndeviginti vermiculi emicti.

EXimius, noſtræ Reipublicæ, Medicus, eminxit, poſt febrem tertianam, intra octiduum, undeviginti vermiculos: ſine dolore, ullâve urinæ difficultate. Sed cum lotio, à bile, tincto; & pituitâ in fundo ſubſidente. Erant autem hi vermiculi, inter illos, qui putri caſeo, innaſcuntur; & aſcarides, medii. Ab obtuſo, ac lato capite (cui protuberabant duo cornicula). Senſim deſinentes, in acuminatam caudã. Cujus extremus apex nigricabat, in viventibus admodùm perſpicuè.

At in convexâ parte, ſive dorſo, fuêre rotundi, ac glabri. In ventre verò depreſſi, rugoſi, & inſtar millipedum, innumeris, pedibus donati. Uti verè exprimit figura minor: conveniens ad amuſſim, cum genuinâ ipſorum formâ, ac magnitudine, quæ tamen veritus, ne oculos lectorum facilè fallerent; ſategi ex illis, & alteram, majorem illam figuram elicere, per perſpicillum illud; quod (auctâ inſigniter ſpecierum magnitudine) ſignificantiùs demonſtrat latentia, exilium corpuſculorum, lineamenta; & minutias aliâs inviſibiles. Vide tabulæ ſeptimæ figuram ſecundam.

Quas eò delineavi accuratiùs; quò propiùs

videntur

videntur convenire, cum illo vermiculo, quem vir diligens Ambroſius Pareus, aſſerit olim excretum, à ſolertiſſimo Hippocratis Interprete, Ludovico Dureto, ex difficili morbo, convaleſcente lib. XIX. cap. III.

CAPVT LI.

Cottidianus vermium mictus.

MUlier annorum quinquaginta, infeſtata crebriùs partim à pituitâ, ex capite, deſtillante: partim verò ab indefatigabili lumborum cruciatu; excrevit, ſub finem morbi, ſingulis diebus, vel quinos, vel ſenos vermiculos: colore ut albos, ſic neque formâ diſſimiles illis, quos profert caſeus putris. fuêre tamen duo, inter illos, ita magni: ut æquarint longitudine digiti articulum. Ut eleganter exprimit figura, à Cælatore, æri inciſa.

Ne autem putredo, vera vermiculorum cauſſa, ulteriùs proſerperet, pluresque, quàm renes, aut veſicam, inficeret partes: ſategimus per ſequentia remedia, opem ferre; quibus etiam fontem hunc integrè exhauſimus.

℞. Conſervæ abſinthii romani, uncias, duas, radic. helenii conditarum unciam, corticum citri conditorum unciam mediam, pulveris hieræ picræ ſcrupulum unum, olei vitrioli dragmam mediam. Miſce f conditum.

℞. Maſſæ pilularum nitri Tralliani. Pulveris hieræ picræ ſingularum ſcrupulum medium, olei vitrioli, guttas quatuor. Miſce fiant pilulæ quatuor.

℞. Radicum hellenii unciam mediam, bryoniæ dragmas duas, raphani agreſtis uncias tres, herbarum, abrotani, rutæ, abſinthii, ſingularum manipulum, centaurii minoris, chamædrios ſingularum manipulum medium, ſeminum limonum, & portulacæ ſingulorum unciam mediam, foliorum ſenæ mundatorum à ſtipitibus dragmas tres. Decoquantur ſecundum artem, & adde libris duabus colaturæ, ſyrupi è quinque radicibus, oxymellis ſcyllitici, ſingulorum uncias duas, è limonibus unciam unam, olei vitrioli ſcrupulum, & fiat potio. Vide tabul. VII. fig. III.

CAPVT LII.

Periodicus, capillorum mictus.

MIctum capillorum, ſive τριχίασιν, conſpexêre Medicorum aliqui, ſed admodum pauci. At quis reciprocantem ipſius periodum? quam nobis evidentiſſimè obtulit filius, Conſulis Hornani: afflictus quatuor ampliùs annos, ab hoc inuſitato capillorum mictu, qui ipſi identidem revertebatur, quolibet decimo quarto die, cum inſigni urinæ difficultate, & tantâ, perturbati corporis, inquie-

quietudine, ut vix ſe contineret in cubili.

Æquantibus ſingulis pilis, modò medium, modò verò digitum integrum. Sed muco ita involutis: ut rarò ſæparatim, ſed plerumque prodierint conglobatim. Durante qualibet acceſſione dies fermè quatuor: in quibus licet continenter, & moleſtè redderet urinam: tranſegit tamen reliquos dies, ſine ullo cruciatu, ullove capillorum mictu, uſque dum poſtliminio repeteret, conſueta reciprocandi ratio.

CAPVT LIII.

Vlcus veſicæ ſanatum.

SAra Sadelar, divexata, miſerandum in modum, à ſordido, ac acri veſicæ ulcere, fecit quidem periculum, therebinthinæ cypriæ, ligni nephritici, chalibis, aquæ mulſæ, aliorumque cùm ſiccantium, tum detergentium remediorum, quæ longior uſus comprobaverat eſſe, ſanando ulceri, efficaciſſima. Quibus tamen omnibus, parùm, aut nihil proficientibus, confugit tandem ad aquam, fontis ſpadani: cujus certè continuo uſu, debellavit tam feliciter deploratum illud veſicæ ulcus: ut ſummè obſtupuerint, quibus id videbatur habere certam deſperationem.

NICOLAI TVLPII

OBSERVATIONVN MEDICARUM

LIBRI TERTII

CAPVT I.

Miſera virginis gibboſæ conditio.

DISPAREM humanæ vitæ conditionem, ut paſſim alia; ſic demonſtrat potiſſimùm, inuſitata, quorundam morborum, atrocitas: ſæviens nonnunquam adeò immenſum in nonnullos: ut vix ſuppetent verba, quibus exprimas debitè ineffabilem ipſorum miſeriam. Qualia infortunia equidem vidi plurima. Sed non poſſum hîc, non meminiſſe trium ægrorum; quorum certè ferox calamitas, & formidabile tormentum, excuſſiſſent lachrymas, vel infenſiſſimo hoſti.

Virgo gibboſa redigebatur paullatim, cùm à difficili ſpiritu, tum ab aquâ intercutem, in eas anguſtias: ut nec potuerit ſedere, nec decumbere, nedum (quod tamen moliebatur) corpus ſuum, quaſi in æquilibrio ſuſpendere, ex lineo ſubligaculo. Unde factum,

ctum, ut coacta ſit, ſeſe provolvere in genua, ac cubitos: eoque prono ſitu, integrum ampliùs menſem, ſuſtinere gravem, ponderoſi corporis, molem. Sed non ſine evidenti excoriatione cutis, ob continuum articulorum attritum.

Ex quo, inverſi corporis, poſitu, dici non poteſt, quantum intumuerit facies; quam formam genæ; & quæ non tubera acquiſiverint palpebræ. Ut ſileam nunc, ſummum illud vitæ tædium; quod conceptum, ex intolerabili hac miſeriâ, neſcio quos non gemitus; & quæ non expreſſit lamenta. Adeò ut vocarit, modò illos felices, qui ſemel duntaxat morerentur: modò verò qui mortui placidè quieſcerent. Quùm ſibi, quaſi in pœnam daretur: & continenter mori, & nihilominus nunquam quieſcere.

Exclamans propterea, nullum ſuæ miſeriæ dari finem. Verùm alium, ex alio, necti errorem. Ejuſque perplexo reti, tam ſtrictè vitam ſuam intricatam detineri, ut licet vivendum ſit, ignoret tamen, ulteriùs vivendi rationem. Se non ampliùs libere, ſed precariò vivere. Dummodo vivere ſit, ire cottidie, quaſi ad proprias exſequias. Et accipere à morte, plus detrimenti, quàm ſolatii.

Quæ lamenta ut magna; fuêre tamen neutiquam morbo graviora. Siquidem enim decumberet ſupina, obſtabat ilicò gibbus. Si

prona, urgebat tam vehemens, oppreſſi ſpiritus difficultas: ut videretur dictum, ac factum peſſum ire. At ſi inclinaret in alterutrum latus: profluebat ilicò illuc tantum aquæ, ex hydropico ventre: ut maluerit millies mori; quàm tam acerbam vivere vitam.

CAPVT II.

Veſica, à calculo, conſumpta.

IN quam eandem rerum deſperationem, utique incidit Iuvenis quidam Harlemenſis, miſerandum certè in modum excarnificatus, à duobus calculis, in veſicâ urinariâ clanculùm latitantibus. Quippe ita abſorbſerat illos, frequens veſicæ mucus: ut nequiverint eos digitis explorare, nedum ferro convenienter exſcindere lithotomi.

Vnde factum, ut continuo ſuo attritu, non modò abraſerint; verùm integrè conſumpſerint membraneas veſicæ tunicas. Illæſo ſolummodò, vel potiùs, aliquatenùs adhuc ſuperſtite, muſculoſo ipſius collo. Quod cùm non foret continendo lotio, diffudit ſe illud neceſſariò per vicina inteſtina: excitans illic ut dolorem acrem; ſic continuam meiendi difficultatem; & exitialem nervorum contractionem.

Sive ob exquiſitum inteſtinorum ſenſum: ſive inſignem retentæ urinæ acrimoniam,

quæ

quæ certè tam acerbè pupugit, laceras, ulceratæ veſicæ, oras: & accenſas, vicinarum partium tunicas: uti quoque lumborum nervos: Ut præ inſuperabili doloris cruciatu, contraxerit non tantùm extremam maciem: ſed oppetierit quoque miſerrimam mortem.

Quâ tamen, priuſquam defungeretur, coactus fuit integrum annum ſedendo tranſigere. & non herè, atque hodie, ſed continenter caput ita ſublime habere: ut nunquam id licuerit ipſi, in pulvinar inclinare: quin dictum, ac factum diſtraherentur vel omnes; vel certè illi nervi: qui aut caput verſus ſcapulas trahunt: aut rectam, & immobilem reddunt cervicem. Quam priorem ſpeciem, ut ὀπισθότονον; ſic inſequentem τέτανον, ſive rigorem appellant Medici.

Quorum ſanè ſæviſſimorum tormentorum crudelitatem, tam impenſè perhorruit hic Iuvenis: ut fugerit, cane pejus & angue, qualecunque decumbendi genus. Malueritque perpetim confligere, cum ineluctabili dormiendi neceſſitate: quàm tam acrem perpeti dolorem: & tantis moleſtiis redimere, tam irrequietam, fatiſcentium membrorum, quietem. Quorum tamen ſecuritati, tandem conſuluit mors.

In cujus luctâ, contigit quidem ſuccumbere, ſed non decumbere. Quod tamen bis

fuit

fuit conatus, ſed bis utique repulſus. Cùm ob indefatigabilem dolorem:tum ob atroces nervorum contractiones. Quæ certè intervenêre tam frequenter: ut neceſſe habuerit parêre inevitabili neceſſitati; & inviſam vitam finire, ſi non ſedendo, ſaltem cedendo.

Inſpectis autem poſt obitum, miſerrimi hujus cadaveris extis, vidimus duos inſignes, in veſicâ, calculos: ſed muco, ac puri penitiùs immerſos: quàm ut ipſorum durities potuerit à lithotomi digitis attingi. In quo tamen maximum artis illius momentum. Ipſa verò veſica, adeò à calculis fuit attrita: & à pure tam fœdè conſumpta: ut urina deſtituta proprio receptaculo, fluctuaverit liberè per univerſa inteſtina.

Quorum ſinuoſi anfractus acriùs ubi vellicarentur, communicabant ilicò malum ſuum, nervis à ſpinali medullâ oriundis. & illi viciſſim ipſi cerebro. Cujus præternaturalis contractio, incurvavit non ſemel, tam vehementer hujus juvenis dorſi ſpinam: ut univerſum corpus, videretur, inſtar alicujus globi, retrorſum conglomerari.

Deprimentibus interim duobus hiſce calculis, uſque eò rectum inteſtinum: ut coarctatum produxerit plurima membranoſa filamenta: intertexentia tam arctè interiorem ipſius fiſtulam: ut nihil excretorum potuerit ampliùs tranſmittere. Planè eâdem

ratione,

ratione, quâ ſimilia filamenta vidimus obſtruxiſſe gûlam, à carcinomate cöarctatam.

CAPVT III.

Gangræna umbilici.

MUlier annos nata quinquaginta, contraxit, ex acerbiſſimo ventris dolore, inſignem gangrænam: depaſcentem tam truculenter medium abdomen: ut conſumpto umbilico, & perforato peritonæo, denudaverit non modò meſenterium, ac inteſtina: ſed exeſerit præterea, pleraque ventris exta. Horrendum mehercules ſpectaculum. & teterrimum, deteſtandæ calamitatis, armamentarium.

Cujus abominanda laniena obiiciebat oculis, hinc hiulcum cutis, muſculorum, peritonæi, ac omenti foramen: illinc verò cruentas, exulceratarum partium, oras: lacera, deformis meſenterii, vaſa: & quęcunque ventris viſcera, à pure, ſanie, ac effuſis cibi reliquiis, tam fœdè conſpurcata: ut nihil vel acerbiùs unquam tulerit; vel exſecrabiliùs viderit quiſpiam mortalium.

Equidem certè, ut ingenuè fatear, neſcio quam non potiùs feram admiſiſſet hæc ægra: quàm talem aquilam: quæ non tantùm depaſcebatur cor (ut de Prometheo fabulantur Poëtæ). Sed præterea etiam pleraque ventris

tris exta. Imò quicquid in inferiore hac culinâ, nutriendo corpori, deſtinavit ſagax, ac officioſa natura. Sed complicatis tragicis hiſce aulæis, properemus potiùs ad tempe, minùs ſaltem inamæna.

CAPVT IV.

Lapides bezoartici, in homine.

ADmiranda, ludentis Naturæ, opera, ut paſſim mundus univerſus: ſic oſtendit inprimis homo, animal verè divinum. In quo, uti continentur omnium quaſi animantium formæ: ita vix quicquam complectitur major mundus; cujus figuram non exprimat ad amuſſim, fœcundum hocce, totius univerſi, compendium.

Ioannes de With, Senator Amſtelredamenſis, enecatus à calculo, & ſectus deinde à chirurgo, habuit in veſicâ ſuâ, viginti novem calculos, figurâ, ac magnitudine inter ſe, ut diſpares: ſic formâ, glabritie, ac lævitate adeò invicem ſimiles: & tam propè convenientes cum lapide bezoartico, quem fert India orientalis: ut facilè, vel oculatiſſimo impoſuiſſent, aromatario.

Latitabat autem unuſquiſque, involutus proprio receptaculo; & quidem tam tectè: ut circa initium, crediderit chirurgus, nihil calculorum illîc detineri. Cujuſmodi cavernoſis cu-

ſis cuniculis, teſtantur Brouerdus, & Raphael Thorius, inhæſiſſe utique innumeros calculos, in rugosâ, Iſacii Caſauboni, veſicâ. Sed non in ſacculo illi ſubtus adhærente, quem aſſerunt uno ore, fuiſſe, ſine calculo. Licet ſecus videatur indicare Ioannes Riolanus, antropograph. lib. II. cap. XXVIII. Vide Iohan. Beverovicium in ſpecilegio, de calculo.

Lapides verò hoſce, ceu induſtrium, ſagacis natūræ, opus, ubi intueretur Cornelius Sasboutius; qui omnem ætatem triverat, in exſecandis calculis; aſſeruit ſanctè, inter innumerum illum, quem viderat calculorum numerum, occurriſſe quidem ſubinde, miras, laſcivientis naturæ, figuras. Verùm hactenùs nullam, in quam tantum operæ poſuiſſet, polydædala rerum parens, Natura.

CAPVT V.

Calculus veſicæ adnatus.

VElut calvariæ fractæ nihil perniciosiùs eſt, occultâ, oppoſiti oſſis, rimâ: ſic ſummè nocet veſicæ urinariæ, calculus ipſi adnatus. Quem ſive tollas, ſive relinquas, perinde occîdis ægrum. Cujus periculoſæ accretionis ſpecimen, licuit aliquandò videre, in cadavere cujuſdam viri Brabantini. Cujus

Veſica-

Veſica continuit calculum membranâ involutum; & fibris ſuis tam ſtrictè veſicæ tunicis adligatum: ut vix inde avelleretur ſine manifeſtâ dilaceratione.

Quam eandem calamitatem, ſed eventu triſtiore dicitur quoque vidiſſe Vetus Amſtela, pagus ad mille paſſuum Amſtelredamo diſſidens, in ruſtico verè infelici. Cui lithotomus ademptụrus calculum, extraxit ſimul & ipſam veſicam. Utpote calculo, tot, & tam tenacibus vinculis accretam: ut nequiverit ullâ arte, ab eo ſeparari. Ac proinde conjecit in præſens periculum non minùs vitam ægri: quàm famam curantis.

Viderint itaque hîc Lithotomi, quàm facile decipiat ipſos candela cerea: & quàm parùm fidendum, penicillo ferreo, tentandi gratiâ, in veſicam immiſſo. Quippe renitens durities, eſt ipſis, infallibile, præſentis calculi inditium. At calculus tunicâ ſuâ obductus, nec reluctatur tactui: nec percuſſus edit ſonitum. Quocirca non credendum ſolis hiſce experimentis: ſed vocanda ſunt in ſubſidium etiam alia ſigna: confirmantia vacillantem ipſorum certitudinem.

Sed quid faciet lithotomus, inveniens ejuſcemodi calculos, incisâ jam urethrâ, & dilatato ritè veſicæ collo? tollet, an relinquet? tollet ſequaces, & relinquet reluctantes. Neque enim omnes involucro incluſi adnaſcuntur

ſcuntur veſicæ, ſed quidam illorum fluctuant liberè. Prodeuntque non minùs facilè; ac ſi nullâ tegerentur membranâ. Uti equidem bis vidi, in duabus mulieribus, quæ ejuſcemodi calculos, & ſpontè, & proſperè excrevêre.

Quod ſi verò, veſica ſit malè conformata, ſive ob membraneum ſeptum eam intus dividens. Uti vidêre Caſparus Bauhinus, & Volcherus Cojiter. Sive ob, ἔκφυσιν illi adhærentem, qualem habuit vir inuſitatæ eruditionis, Iſacius Caſaubonus. Sive ob membranas ipſius complicatas; & pubis oſſi arctiùs accretas: quàm ut poſſit ſectio inſtitui; ſine evidenti veſicæ offensâ, Qualem hujus partis poſitum equidem aliquando obſervavi, in filio cujuſdam mercatoris, ſectioni jam deſtinato. Tum certè non minore circumſpectione opus erit; uti videre fuit in exemplo hîc inſerto.

In quo, ingloriam certè operam collocaſſet lithotomus, aliâs minimè in exercitatus. Niſi perterritus, à perverſo hoc veſicæ ſitu, ſuſtuliſſet prudenter manum de tabula. Conſulens utiliter, non minùs pueri ſaluti, quàm ſuo honori. Latitabat namque hic calculus, (uti quidem docuit anatome) tam perplexo errore, contortæ huic veſicæ implicitus: ut ne ipſus quidem Æſculapius eum inde exemiſſet, ſine manifeſto vitæ diſcrimine.

CAPVT VI.

Calculus veſicâ arctè circumdatus.

VIr maturæ ætatis aliquoties ſeriò admonitus, noluit tamen ſibi exſecari calculum. Non quod vereretur (uti quidem præſe ferebat) vitæ jacturam: ſed ne videretur familiam ſuam fraudare neceſſario ſuo fulcro. Quæ ſententia ubi ſtetit. Increſcere interim malum: inſectari acerbiùs tormenta: & vires indies ita fatiſcere: ut obſoleſcente corporis uſu, cogeretur vitam cum morte commutare.

Altero rene, à putredine, jam conſumpto, altero verò, ab aquâ ita diſtento: ut videretur ſupplere vicem veſicæ. Quam etiam vidimus planè vacuam: & omni liquore deſtitutam. At ureteres tam amplos, ob calculos illac crebriùs tranſeuntes: ut in ſe, haud gravatè admiſiſſent digitum humanum.

Ipſa autem veſica continuit duos calculos: à corrugatis ipſius tunicis tam arctè circumdatos: ut præter illos, vix unciam recepiſſet liquoris. Quæ inuſitata ipſius anguſtia peperit, procul dubio, ipſi, non modo crebram urinæ difficultatem: verùm etiam continuum dolorem: ortum ex fervidâ, præ aſſatæ urinæ, acrimoniâ: erodente aſſiduò, intentas veſicæ membranas.

Quas

Quas ſiquidem, præter commemorata incommoda, acriùs etiam urgeret, aſperioris calculi, attritus, excarnificabatur certè uſque eò miſerrimus hicce homo; ut præ tormenti magnitudine, neſciverit multoties quò ſe verteret, non ſatagens ampliùs ſuos demereri: ſed inviſæ vitæ tantoperè jam pertæſus, ut exuto omni illo amore, quem circa mali initium, diximus, inſtar voraginis, abſorpſiſſe qualecunque calculi tormentum, diſceſſerit non invitus, è vita.

CAPVT VII.

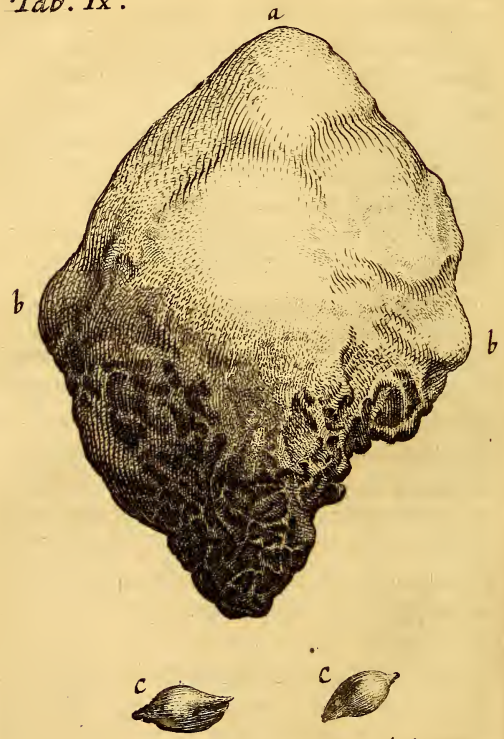
Calculus, trium unciarum, ſponte excretus.

CAthalina Pannemaker, agens annum octuageſimum nonum, ubi integrum triennium tuliſſet animoſè, in veſicâ urinariâ, calculum ponderantem tres uncias, cum duabus dragmis, enixa fuit tandem feliciſſimè lapideum hunc fætum, cum duobus conchiliis, foris itidem lapideâ cruſtâ obductis. Auſa fortaſſis ipſa plusſpontè; quàm in tali ætate aggreſſus fuiſſet, ne exercitatiſſimus quidem lithotomus.

Sed fuit hæc uirago, præter ætatem, vegeta: & tantâ virium conſtantiâ: ut tulerit non tantùm fortiter longum hoc calculi tormentum: ſed ſuſtinuerit etiam deinceps non minùs animoſè, moleſtam illam, effluentis

Calculus veſicæ

Tab. IX.

a. calculus
b. b. prominentia
cc. duo couchilia

entis lotii, incontinentiam, quæ ſolet ſequi veſicam, tanto molimine, diſtentam. Prodiens cottidie in publicum; & frequentans non minùs conciones ſacras, ac ſi nihil vitii fuiſſet perpeſſa. Uti cum ſtupore nobiſcum vidit exercitatiſſimus noſtræ Reipublicæ, Medicus Iacobus barra, quicum vetulæ huic medicinam fecimus.

Capvt VIII.

Modus eximendi calculum, ex urethrâ.

CAlculum verò, quem mulier, ob brevius veſicæ collum, facile; illum excernit mas, propter longiorem colem, difficillimè. Sed ſi contigerit, lapidem aliquem, tam firmiter urethræ inhærere: ut intercludat urinæ tranſitum, confugiunt ilicò Medici ad triplex remediorum genus. Scalpellum, uncum, vel ſuctum. Eorumque ope educuntur nonnunquam, ex anguſtâ hac fiſtulâ calculi; ut magni, ſic interdum maximè obluctantes.

Sed ſuctus cæteris plurimùm præpollet. Utpote tutiſſimè, eliciens calculos etiam aſperrimos. Cùm à ſectione relinquatur plerumque inæqualis cicatrix. Et uncus non parùm exaſperet glabram urethræ tunicam. Verùm ſi calculus immoretur prope glandem, ſeca intrepidè, certus cicatricis aſperitatem non tam reformidandam, in carnoſo

colis fine, quàm in medio membranarum ductu.

At verò, præter triplicem hanc calculos educendi viam, excogitarunt Medici Ægyptii & quartam. Cujus ope eliciunt calculos, ſine inciſione, non tantùm ex urethrâ; verùm etiam ex ipsâ veſicâ; dilatando duntaxat colem per inflatum ſpiritum. Qui ne penetret ad interiora, comprimunt arctâ manu, extremum pudendi. Et propulſo paullatim calculo, per digitum ano immiſſum, ad latiorem urethram; adigunt eum lentè verſus præputium. Quò ubi pervenit, removetur confeſtim cannula, quæ coli ſpiritum inſufflavit. Eaque ratione, educuntur ab illis calculi, magnitudinis nuclei olivæ. Vide Proſperum Alpinum medicinæ Ægyptiæ. lib. III. cap. XIV.

Cujuſmodi certè lapides, etiam ſine tali molimine, cottidie apud nos prodeunt, vel ſponte, vel arte eliciti. Præſertim ſuctu, vel unco. Et nonnunquam ſolius cacheteris beneficio. Cujus periculum, non ita pridem, facturus lithotomus, perduxit ſolo cachetere, lapidem veſicæ, æquantem nucleum olivæ, ultra medium urethræ. Quò loci, ubi inhæreret firmiùs, quàm ut ſequeretur trahentis manum; incîdit ſubtus colem; & educto illic calculo, liberabat ægrum feliciſſimè, ab omni cruciatu.

Siqui-

Siquidem autem incruentum hoc Ægyptiorum experimentum, opitularetur promiſcuè cuicunque calculo, ſive magno, ſive parvo (quod tamen minimè teſtatur Proſper Alpinus) ex uſu certè foret, uſum illius, in uſum trahere. Sed colis virilis ductus anguſtior eſt, quàm ut tranſmittat cujuſmodicunque calculos. Neque enim dilatatur urethra perinde mari, ac vulva mulieri. Ac proinde toto cælo errant: qui Medicinæ candidatis paſſim inculcant, Colem non minùs ampliari poſſe, ab arte: vel ſpiritu illi inflato: quàm vulvam, à naturâ mulieribus prægnantibus, obſtetricante.

CAPVT IX.

Turunda lapideſcens.

Adoleſcens temerarius, fretus Iuvenili robore, ivit in Indiâ occidentali, venatum Urum, ſive taurum ſylveſtrem: ferox profectò, & indomitum animal. Verùm venatione infeliciter ſuccedente, ictus fuit graviter à tauri cornu; tranſeunte vulnere, per peritonæum, uſque in vacuum veſicæ urinariæ.

Cujus dilaceratæ tunicæ, plurimùm ubi colligerent puris; immiſit illis chirurgus, detergendi cauſsâ, ampliorem turundam: concinnatam ex complicatis filis. Quod linamenti genus, creditur eſſe Hippocratis

ἐμμοτον, lib. v. aph. XLVII. Evênit autem, ſive ægri incuriâ; ſive curantis negligentiâ, ut turundam hanc in ſe attraxerit veſica: obducens eam primùm muco, deinde verò concreto calculo.

Unde occludi paullatim vulnus; emingi continenter pus; & collum veſicæ, urgeri tam perenni mejendi difficultate; ut inde moveretur non levis ſuſpicio, latitantis alicujus calculi. Quem etiam tandem ipſi exſcîdit lithotomus, æquantem magnitudine pugnum humanum: & continentem in ſe, turundam illam, quam diximus chirurgo clanculùm fuiſſe ſubductam. Erat autem hic lapis, ut fragilis: ſic accretus duntaxat, ex pure indurato. Attamen liberatus hic Iuvenis à ponderosâ hac mole, evaſit ilicò inextricabile illud periculum, quod ipſum aliâs, miſerandum in modum confeciſſet.

En vada, ac brevia, quæ vites chirurge. Adnecte prudenter faſciam, linamentis: immittendis in plagas, ad interiora penetrantes. Sed præcipua ſit, thoracis, ventris, ac veſicæ, cura. Quæ niſi cordi fuerit, incides, procul dubio, in acutos ignominiæ murices: & præcipitabis ægros, tuæ diligentiæ commiſſos, in inextricabilem errorem.

CAP.

CAPVT X.

Lethalis ani tumor.

PEriculoſa uti ſunt, duriora tubera, inter gulam, ac aſperam arteriam ſeſe inſinuantia: ſic neque ſine evidenti diſcrimine eſt ille tumor: qui hæret maribus inter veſicam, & inteſtinum rectum; & fæminis inter eaſdem partes, ac vulvam intermediam. Præſertim ſi adultus, nec matureſcat maturè; nec effundat tempeſtivè pus in ſe contentum. Intercludit quippe, mole ſuâ, exitum excretis illac erupturis. Impediendo rigidè, ne deſcendat alvus: profluat vulva: vel lotium deponat veſica. Quæ impedimenta occîdunt infallibiliter hominem.

Sutoris uxori, excrevit, ſexageſimo ætatis anno, ingens tumor, inter alvum, ac vulvam. Sed loco penitiore, quàm ut eò vel penetrarent medicamenta pus moventia: vel ferrum, abſceſſum aperiens. Unde factum, ut indies latiùs ſeſe extendens, pervenerit tandem, ad eam magnitudinem: ut ſuppreſſerit ipſi, juxta alvum, ac veſicam. Quarum partium cùm non potuerit carere uſu, carendum fuit dulciſſimæ lucis uſurâ.

CAPUT XI.

Dolor ani, quartâ horâ, à ſolutâ alvo.

QUantum homini prodeſt moderata; tantum nocet invicem immodica ſanguinis profuſio; præcipuè ex ani venis. Quæ diſtentę acri, ac fervido ſanguine, niſi maturè ſeſe exonerent; excitant ſæpenumerò, vel pernicioſa ulcera: vel dolorem ſive continuum ſive periodicum. Sed raròita ordinatum: ut invadat definitâ aliquâ horâ. Quas tamen interpolatas vices, uti contigit nobis videre, in morbis aliis: ſic etiam obſervavimus eaſdem, in reciproco harum venarum dolore.

Iacobus Scipio, vir procerus, ſed ventriculi imbecillioris, & lienis ſummè obſtructi, doluit inſigniter circa anum, quâlibet quartâ horâ, poſt exſolutam alvum. Quùm alios idem dolor ſoleat invadere protinùs à dejectione. Cujus moræ cauſſâ, proculdubio, rejicienda eſt, in lentam illam pituitam, quam frigidus ventriculus continenter immiſcuit atræ bili, venis hæmorrhoidalibus inhærenti.

Sed cur acceſſit hic dolor præcisè horâ quartâ, à dejectione? annon ex naturâ bilis atræ? quæ uti movetur die quarto: ita fortaſſis & horâ quartâ? niſi lubeat forte recurrere;

rere; & reciprocum hunc ordinem referre, ad abſtruſam aliquam cauſſam. Quam equidem in tantis tenebris, lubens diſcutiendam relinquam ſagacioribus ingeniis.

Erat autem hic dolor, adeò acerbus: ut vix fuerit ferendo æger: quo circa nihil non tentatum; quò opitularemur homini. Sed præcipuum auxilium tulêre ſanguiſugæ ano adpoſitæ. Quæ exſugendo ſanguinem, venas diſtendentem, abſorpſêre ſimul malignum virus, anum ſummè excrucians.

CAPVT XII.

Lumbricus ex inguine.

SArtoris vxori, vivus lumbricus, ex inguinis ubi erupit aſceſſu; veritus fuit chirurgus, inde eventurum immedicabile inteſtinorum ulcus. Sed benedixit Deus tam clementer, detergentibus, ac conſolidantibus medicamentis, ſuprà, infraque adhibitis; ut repleto convenienter ulceris vacuo; & glutinatis debitè hiantibus inteſtinorum tunicis, brevi evaſerit, ex periculoſo hoc ſyrtium æquore.

CAPVT XIII.

Periculoſa hernia ſanata.

NIhil herniæ inteſtinali pernicioſius eſt, quàm ſtercus per os reddi. Arguit quippe hæc regurgitatio, manifeſtam motus

periſtaltici offenſam. In quo cùm conſiſtat verum inteſtinorum ſtabilimentum. Mirum non eſt, ſi eo labefactato, peſſum eat homo. Licet interdum reperiantur nonnulli adeò validi: ut devictâ tam exitiali noxâ, adipiſcantur iterùm priſtinam ſanitatem. Quod tamen albo corvo rariùs.

Nautæ, ex hyberno naufragio diù madido, ac frigido, intendebantur tantoperè à ſpiritu, inteſtina, plus æquo refrigerata: ut dilatato peritonæi proceſſu, deſcenderint non modò in inguina, verùm in ipſum ſcrotum. Unde difficulter retro compulſa; ſive ob diſtendentem ſpiritum, ſive induratum ſtercus; læſêre non parùm motum periſtalticum. Et cùm non poſſent ſe infrà exonerare, ejecêre ſupra per os, cum bilem flavam; tum ſordida alvi excrementa.

Quæ præternaturalis excretio, aliquandiu continuans, licet videretur habere certam deſperationem: vidimus tamen die tertio decimo, inteſtina hæc, à Cornelio Sasboutio, ritè in locum ſuum reducta: & ægrum quantumvis ſummè debilem, imò morti jam vicinum, præter omnem ſpem, enavigaſſe feliciter, periculoſam hanc charibdim.

CAP.

CAPVT XIV.

Sapientia Iuvenilis.

QUo proſpero ſucceſſu utique fruitus fuit, locuples quidam ſapientiæ candidatus: qui juveniliter prudens, neſcio quæ non in medium attulerit argumenta: quò evitaret remedia herniæ ſuæ convenientia. Aſſerens propterea, ſe quidem videre diſcrimen neglecti morbi: & poënas, quas daret, ob contempta remedia.

Quin imò ipſam mortem haud improviſò ſibi interventuram. Quippe mortem omnibus promiſcuè proponi. Rem ſibi eſſe ſatis lautam; ac proindè obitum ſuum, nemini detrimento, quin potiùs multis uſui futurum. magnam fortunam, magnum decere animum. Se jam ſatis philoſophiæ ſacris operatum; & abundè ſcire, non perpetuò timendum, quod ſemel faciendum.

Mortem etiam non terrere ſapientem, ſed quâvis vitâ eſſe optabiliorem. Imò ſtultum, ſomno delectari, & mortem perhorreſcere. Se quidem juvenẽ videri; ſed ſenem interim eſſe, quiſquis perveniſſet, ad extremum ſui fati. Iviſſe aliâs alios, quò neceſſitas vocarit. Iturum & ſe, quamcunque viam ingrederetur morbus: à quo id temporis obſidebatur.

Vitam circæis illecebris fucatam, fallere quidem

quidem imperiti vulgi ſenſus: ſed Philoſophi ſupercilio nihil indigniùs. Quocirca ſe beneficii loco accepturum, ſi poſſet maturam oppetere mortem. Et brevitate vitæ ſuperare incommoda: quæ fortè adferret inſequens ætas.

Quæ tamen ſpecioſa fiducia oppido quàm brevi deſtituit hunc philoſophum; ubi vidit, futiles ſuas argutias difflari, à ſtercore per os erumpente. Et glorioſam illam linguam continenter perfundi fædâ alvi illuvie: & cor majoribus infeſtari anguſtiis: quàm unquam conceperat animo.

Quæ certè tam vehementem, in ipſum, fecêre impetum: ut lubens exuerit umbratilem philoſophum. Et obteſtatus ſit obnixè amicos; nullis parcerent ſumptibus: ſed quidvis largirentur Medicis: imò mediam divitiarum ſuarum partem: modò vendicaretur ab anguſtiis, quas intentabat urgens hicce morbus.

Plurima quidem improvida ſibi excidiſſe: ſed nunquam cogitaſſe, tam acerba fore mortis ſpicula. Neque tam imbellia tela, quæ imaginaria Philoſophia opponeret morti. Se quidvis remedii admiſſurum, & nihil non acturum, modò liberaretur à præſentiſſimo hocce vitæ periculo.

Quibus lamentis permoti amici, permovêre tandem, ſed non ſine inſigni mercede, Corne-

Cornelium Sasboutium, ut manum operi admoverit. Et feliciter repoſuerit huic juveni inteſtina. Quibus in ventrem reductis, dici vix poteſt quantâ lætitiâ perfuſus ſit hic Philoſophus: & quâ alacritate numeraverit pretium, quo amiſſam ſanitatem redemerat. Oſtendens verè ſuo exemplo. Vaſa inania maximè tinnire. Et ante victoriam, facile triumphum cani. Sed viros fortes, in ipſo opere, eſſe acres; at ante id placidos.

CAPVT XV.

Præpoſterum ſilentium.

QUàm neceſſe Medicis, inquirere avidè, in naturam, ac morem morbi: tam utile ægris omnia nudè detegere. Nocet quippe ſilentium; ſed magis ſimulata veritas. plures namque curat, cui plures fidunt. Et optimè medetur, cui optima notitia. Ecquis enim telis ſuis attingeret, quem non conſpicit, ſcopum? pugnat certè andabatarum more, quiſquis cum ignoto luctatur morbo. agunt nonnulli ſubdolè cum Medico: ſed ludentes tali ludo, ludunt de proprio corio.

Vidua, Iuveni cuidam deſponſa, ſentiens, ob inteſtinum, in inguina, prolapſum, ventrem nihil ampliùs excernere; ſategit omni ope eum movere. ſed ſpe ſuâ fruſtrata, confugit tandem, ſed ſeriùs ad Medicum. à quo tamen

tamen fortè fuiſſet adiuta, modò candidè revelaſſet, quam ſubdole ſubticuit, naturam ſui morbi.

Sed verita, ne ſponſus fortè reſciſceret, quâ laborabat, herniam: maluit eam clam habere, quàm ſuæ conſulere ſecuritati. Ignara, in medicinâ, maxima eſſe temporum momenta. Et occaſionem ſemel elapſam, difficulter poſtliminio repeti. Quod præpoſterum judicium deploravit quidem ipſa deinceps ſeriò, ſed ſerò.

Iam enim computruerant inteſtina: & reducta in abdominis vacuum; adeò non ſuſtulêre malum: ut potiùs occiderint ipſam ægram. Quale infortunium nimis certè quam familiare eſt, inteſtinis; vel tardè, vel violenter repoſitis.

CAPVT XVI.

Immoderatus Clyſteris uſus.

FIliolæ Guilielmi Evervini, infudit Pharmacopolæ uxor, ob inteſtina à ſpiritu diſtenta, tam frequentes clyſteres: ut in ventre, poſt obitum diſſecto, vix pugillus ſtercoris ſuperfuerit. Argumento certè evidenti, immoderato clyſterum uſu, non ſemper ſubduci ſuperflua: ſed interdùm quoque neceſſaria: quæ tandem cederent indigæ naturæ in utile alimentum. Sine cujus perenni admini-

adminiculo, conſumitur neceſſariò homo. & exhauritur tandem uberrimus, noſtræ vitæ, fons.

CAPVT XVII.

Interior inteſtini tunica, excreta.

Dyſenteria, (quam tormina vocat Celſus,) expellit ab inteſtinis, modò cruorem, cum quibuſdam mucoſis: modò opima, ac pinguia: modò ramenta tunicæ interioris: modò verò quædam carnoſa: qualia vidit vir diligens, hercules Saxonia æquantia ulnæ longitudinem. Uti nos integram, inteſtini recti, membranam.

Helmerus Chriſtianus, excruciatus impenſè, ab acribus inteſtinorum torminibus, ſenſit ex fervidâ illâ bile, adeò exulcerari ſibi inteſtina: ut intra octidui curriculum, excreverit infrà, integram illam tunicam: quæ inteſtinum rectum intùs obvelat. Propellebatur autem illa, non confeſtim in pelvim: ſed adhæreſcens firmiter podici, nequiit inde convenienter ſeparari, ante exactum biduum.

Quod inſolitum, pendulæ tunicæ, ſpectaculum, perterruit uſque eò familiares; ut vererentur, ne utique procideren t& reliqua inteſtina. Sed re accuratius perpensâ, ereximus perperàm proſtratos. & convocatis in auxilium, ob affectus magnitudinem, pluri-
bus

bus Medicis, decrevimus communi conſilio, primùm auferre abraſam inteſtini tunicam: deinde præter cottidianam, aquæ mulſæ, infuſionem, lacera inteſtina frequenter abluere, clyſtere inſequente; cujus ope etiam, ex toto, tandem convaluit.

℞. Herbarum, veronicæ, agrimoniæ, centaurii minoris. Scordii, ſingularum manipulum medium. Mercurialis, parietariæ, ſingularum pugillum. Decoquantur ex aquâ plantaginis, & vino rubro. & admiſce deinde colaturæ unciis ſex. Succi apii paluſtris, mellis mercurialis, ſingulorum unciam. Myrrhæ, aloes pulveratarum ſingularum dragmam. Miſce, fiat clyſter.

CAPVT XVIII.

Adeps cottidie ab alvo prodiens.

ALithæa Erpicomia, mulier gracilis, ac tenera, afflicta frequentiùs, ſive à febre tertianâ, ſive ab obſtructo liene, excrevit tandem ſingulis diebus, quatuordecim ampliùs menſes, plurimùm flaveſcentis adipis: incumbentis ſtercori, inſtar butiri liquefacti. Sed eâ plerumque copiâ: ut potuiſſet, modò quis illum collegiſſet, replere aliquot vaſcula.

Carbonibus injectus edebat flammam ſatis lucidam. & remanens aliquandiu in ex-

cretis refrigeratis, concreſcebat inſtar durioris adipis. Verùm, quod ſummè admirandum, prodibat ſemper, ſine torminibus. Sine macie, nedum febre colliquativâ, quam tamen plerique medicorum, credebant, in primo acceſſu, infallibiliter ſe animadverſuros. Edocti fortaſſis à Galeno, pinguia excrementa fieri, à febre fundente pinguedinem. comm. III. in lib. epid. III. c. LXXII.

Sed ægram coram intuiti, animadvertêre ipſam non modò non emaciatam; Verùm integram à febre; & potiſſimùm illâ ſpecie, quam ſibi fuerant imaginati. Latitante tamen in ventre ipſius occulto aliquo calore, diſſolvente, proculdubio, quem hîc deſcripſimus, adipem. Pinguis quippe excretio producitur ex colliquatione: & illa invicem ex calore immoderato. Vide Galenum lib. VII. comm. in aph. XXXV. ſed diſſolutio carnis, indiget æſtu ferventiſſimo. Iuxta eundem comm. III. in lib. III. epid. cap. LXXII.

At unde quæſo deſcendit hic adeps? non certè ab interiore inteſtinorum membranâ, uti quidam perperàm opinantur. nullus enim illic loci adeps. Sed adhæret duntaxat externæ coli tunicæ. Per cujus adapertos poros, licet credant viri eruditi, in dyſenteriâ tranſudare quædam pinguia: veriſimile tamen propterea non eſt, cottidianam hanc,

tot menſium, adipis excretionem provenifſe, ab externâ coli tunicâ,

Quin deſcendit potiùs, ex ſententia Galeni, vel ex toto corpore, vel meſenterio, omento, pancreate, aliâve opimâ ventris parte. Doluiſſet namque aliâs impenſiùs: laboraſſet utique graviore morbo: neque manſiſſet tam proſperâ, ac illibatâ valetudine etiam poſt ſextum decimum, ab excretione, annum. Uti etiamnum juxta mecum vident Medici, qui illi, id temporis, medicinam fecêre.

CAPVT XIX.

Idem adeps, ab alvo, ac veſicâ

SEd quid dicemus, de margaretâ Appel maniâ, hoſpitâ publicâ? quæ ſeptuageſimo ætatis anno, excrevit ſimillimum adipem: cum per inteſtina, tum per veſicam? itidem ſine febre, macie, aut fluxu colliquativo. Sed non ſine immoderato illo ventris calore, à quo derivavimus, prioris exempli, colliquationem. Acceſſit tamen huic ſub finem morbi evidens febris: cujus æſtu anile hocce corpuſculum adeò emarcuit: ut mors in ipsâ, vix quicquam, repererit, præter exuccum, ac aridum cadaver.

CAPVT XX.

Vulnus, latioris inteſtini, ſanatum.

ORtâ fortè inter ebrios rixâ, vulnerabatur graviter, cùm in pectore, tum in ventre, inſignis decoctor Ioannes ſchram. Penetrante cultri acie, in latius, lateris dextri, inteſtinum. Quod licet ultra triginta horas pependerit, extra corpus, jam abundè refrigeratum: reductum tamen tandem in locum ſuum, rediit nihilominùs ad priſtinam temperiem, ſine ullo corruptionis metu; ſicuti inculcat Galenus, ſatis adpoſitè lib. VI. aph. LVIII.

Profluentibus interim cottidie, per vulneris hiatum, partim fæcibus alvinis, partim crudis, ac indigeſtis cibariis. Quibus quantumvis, pro innatâ ingluvie, nimis qùam frequenter ſe obrueret hic helluo; agglutinabatur tamen non minùs proſperè inteſtini vulnus; ac ſi habuiſſet exactiſſimam vitæ ſuæ rationem.

At verò, ſanato quidem inteſtino, ſed diſiunctis interim, diſciſſi peritonæi, oris, incidit tandem, in plagæ loco, in inſignem, prolabentium inteſtinorum, herniam. Quæ negligentiùs habita, degeneravit ſexto anno, poſt inflictam plagam, in tam vehementem grangrænam: ut brevi occiderit hominem, ſuæ ſanitatis verè ſocordem.

Chirurgus autem, qui vulneri præerat, ſatagens id invenire in ipſis inteſtinis: & deinceps fibulâ, vel potiùs ſuturâ connectere diſiunctas ipſius oras: ampliavit non modò plagam: ſed eduxit ſatis confidenter inteſtina quâ licuit, ex abdomine. Quæ inconſiderata ipſius temeritas, tantum abeſt, ut invenerit plagæ locum: & aſſeruerit ægrum ab herniâ: ut induxerit potiùs inteſtinis cùm dolorem intolerabilem: tum frigus propemodùm inſuperabile.

Sed dicat quis? cur tam difficilis inventu læſus inteſtinorum locus? an quia perpetim moventur, & vix momentum ſervent illum ſitum; quem invênit ingrediens cultri acies? ſive ob naturam motus periſtaltici: ſive ob adſumptum alimentum; vel ſpiritum ipſa inæqualiter intendentem. Quibus accedit, quod in obeſis corporibus, reperiatur interdùm tantum carnis, ac pinguedinis in abdomine: ut chirurgo nec oculis, nec digitis liceat ad inteſtina penetrare, nedum acum eò perducere, vel filum ita circumagere: ut requirit illa ſuendi ratio; quam ſatis ſpecioſè, in inteſtinorum vulnere deſcribit Ambroſius Pareus lib. IX. cap. XXXIV.

Verum enimverò, diſſecto poſt mortem hoc cadavere, vidimus evidenter veram obitus cauſſam fuiſſe, ſyderatam herniam. Sed vulnus, ante annos ſex, inflictum coaluerat

tam

tam denſâ, ac firmâ cicatrice: ut vix guttula liquoris per illud ampliùs tranſudaſſet. Inſidebat autem id, in ſupremâ, inteſtini coli, regione: prope membraneum illud ligamentum, quod per longitudinem ipſius excurrens, quaſi robur, ac ſtabilimentum concedit anfractuoſæ ipſius fiſtulæ.

CAPVT XXI.

Valvula inteſtinalis.

AT crebra hæc inteſtinorum mentio, ſuggêrit hîc mihi valvulam illam inteſtinalem: quam aliquoties in theatro anatomico, propalàm oſtenſam, expedit tandem publici juris facere. Non quò elevem alicujus authoritatem: ſed ut vindicem fideliter, ab oblivionis injuriâ, veritatem; nimis diu, in profundum demerſam.

Eſt itaque hæc valvula, non tantum (ut videtur indicare exterior aparatus) annulus villoſus, abſolvens integrum circulum: qui animatus inſtar orificii ventriculi, urgente neceſſitate, ſeſe vel aperit, vel claudit. Sed talis potiùs circulus: ex quo dependet membrana, lata duos digitos; & ita conformata: ut præter animæ vim, cuicunque viventi parti inſitam; etiam figuræ beneficio, apta ſit occludere Ilei inteſtini egreſſum. Ante quem pendet, inſtar cortinæ; vel veli alicu-

jus laxioris. Cujus ſimilitudinis ergò vocatur propterea, haud inconcinnè, à Conſtantio Varolio Ilei operculum, quaſi tegens, & operiens ipſius orificium. anatom lib. III. cap. III.

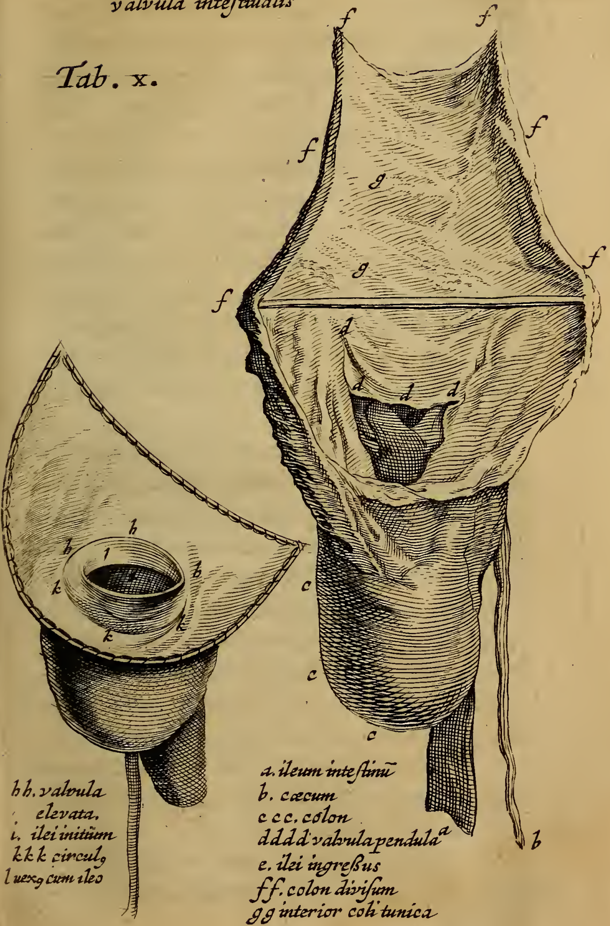
Si quid enim excretorum ab Ileo affluit, attollit ſe; concedens illis liberum tranſitum. at ceſſante affluxu concidit ilicò; impediens expreſſè, ne quid revertatur iterùm, à colo, aut cæco, ad ileum. Planè adinſtar noſtratium cataractarum, quarum repagula ſpontè non minùs aperiuntur, quàm clauduntur. Quarumque bipatentes Ianuæ ita conformantur: ut tantum pateant refluxui, cedendo; quantum renituntur fluxui, obluctando.

Imò, quò quid validiùs hanc valvulam premit, eò reprimit ipſa potentiùs. tam arctè ſubinde occluſa: ut ne tenuiſſimum quidem tranſmiſerit ſpiritum. Niſi fortè robur, ac ſtabilimen ipſius, vel à morbo, vel ab humidâ aliquâ intemperie flacceſcat. Velut id aliquandò perſpicuè à nobis obſervatum, in muliere hydropicâ. Cui, præ nimio madore, uti reliqua exta, ſic quoque acquiſiverat hæc valvula tantam mollitiem: ut vix potuerit manibus tractari: nedum illud officium corpori facere, cui ipſam deſtinaverat ſollicita, ac provida natura.

Pendula autem, hujus valvulæ, membra-

valvula inteſtiualis

Tab. x.

a. ileum inteſtinũ
b. cæcum
c c c. colon
d d d d valvula pendula
e. ilei ingreſsus
ff. colon diviſum
gg interior coli tunica

hh. valvula elevata.
i. ilei initiũ
kkk circulꝰ
l vexꝰ cum ileo

na, ut craſſa, ac duplex eſt: ſic quoque apparet oblonga, lata, & ſi extendatur, ſemicircularis. Sed latitudo ipſi admodum diſpar eſt. Etenim quà ileon reſpicit, diffundit ſe laxè, adæquans fermè duos digitos tranſverſos. Sed quò longior hinc receſſus; eò utique arctatur preſſiùs. Adeò, ut circa inteſtini medium (eò uſque enim excurrit) vel prorſùs obliteretur; & deſinat in membraneum illum ambitum: qui intrinſecùs diſterminat inteſtinum colon, à cæco. Ex quâ inæquali latitudine, ſequitur neceſſariò ſemicircularis illa forma, quam proponit valvula, arte extenta. Uti exprimit fideliter minor figura.

Membrana verò hæc, adnectitur ſuperiùs villoſo illi circulo, qui colon finit. Sed ſubtus firmatur, vel potiùs detinetur validè (quod tamen non patebit niſi ſagaci inveſtigatori) à duabus exilibus membranulis: prodeuntibus utrimque ex latere, illius orificii, per quod tenuia inteſtina ſeſe exonerant in laxiora. Quorum vinculorum uſus eſt, impedire, ne valvula facilè vacillet. Alligant quippe ipſam Ileo. Ne ſejugata, ob multiformes corporis agitationes, vel divellatur continenter: vel diſtracta aliquatenùs, excidat protinùs ſuis ſedibus.

Sed inferior Valvulæ pars fluctuat liberè. Quò ſe expeditiùs, cùm attollat, tum deprimat.

mat. In quo conſiſtit totum officium, quod corpori humano præſtat, volubilis hæc pars. Cujus, adducto fræno, niſi coërceretur cottidiana ſtercoris regurgitatio: erumperet neceſſariò, quolibet momento, per os, abominanda ventris cloaca: conſpurcatâ indeſinenter illâ parte, quâ divinitatis ſuæ ſemina, aliis communicat anima rationalis.

Quippe ita à Naturâ comparatum eſt. Ut licet à ſuperioribus partibus oriantur inteſtina tenuia: deſcendant tamen propterea non rectà deorſum: ſed expellant excrementa ſua ſurſùm: ob ſinuoſa inteſtinorum volumina. Præcipuè verò circa locum hujus valvulæ. Sine cujus impedimento reverteretur ſtercus facilè ad os. Gravia namque naturâ ſuâ feruntur deorſum, maximè in viâ lubricâ, ac declivi: quibus accedit, quod inteſtina tendant continenter deorſum, per motum periſtalticum. Cujus naturam deſcripturus Galenus, aſſerit ſatis diſtinctè, ciborum delationem per inteſtina fieri, inteſtinis circa ipſos, ſeſe contrahentibus. Comment. v. lib. epid. vi. cap. xxvii.

Quem naturalem inteſtinorum motum, promovent tam ſeriò, cùm ſeptum tranſverſum; tum muſculi abdomini incumbentes: ut inclinata coli fiſtula, vix ulla excreta, ab Ileo ſibi tradita, foret retinendo: niſi nutanti, ac pronæ ipſorum revolutioni, providè

obviam iviſſet, interpoſitum hujus valvulæ obſtaculum.

O fortunatos aulicos, ſi tali, contra relapſum, cuſtodiâ, firmaretur fluxa ipſorum potentia. Non deciderent certè tam facile à ſummis ad ima. Neque momentanea intervalla attollerent, dejicerentque, tam frequenter idem, lubricæ dignitatis, faſtigium: fiduciamque alienâ vi innixam.

Sed de his alii, nos in Medicâ maneamus paleſtrâ. Vis itaque invenire inſigne hoc, induſtriæ naturæ, artificium? exſcinde tranſverſè, ex inteſtinis ſtercore etiamnum repletis, utramque cùm Ilei, tum coli extremitatem. Et conſpicies, in ejus medio, valvulam commemoratam. Potiſſimùm verò ſi infuderis aquam, per abſciſſam Ilei partem: quam liberè tranſibit, quicquid liquoris illi obtuleris.

At illam, quam infundes per colon, ſiſtet ilicò valvula. Quam propiùs quò conſpicias, divide ſcalpello coli tunicas, ab aquâ etiamnum diſtentas. Et facto initio, à loco Ileo oppoſito, deducêris paullatim, ad ipſam valvulam. Quâ vel minimùm elevatâ, effluet ilicò, quicquid liquoris fuit remorata. Velut ſategimus adumbrare in majore figurâ. In quâ accuratè delineatur pendula valvulæ membrana.

Cujus craſſitiem; latitudinem; nexum cum

cum inteſtino colo; ac fibroſa vincula; quibus utrimque Ileo ſubtus adligatur, ſiquidem lubet attentè conſiderare: penetrabis, procul dubio, in abſconditam, hujus arcani, naturam. Et non poteris non celebrare divinam providentiam: & eximia illa ſapientiæ monumenta; quæ in nobis profuſiſſimè conſtituit Deus.

CAPVT XXII.

Convulſio abdominis.

RARò contrahuntur homini abdominis nervi. Attamen frequentiùs, quàm animadvertant Medici nonnulli: confiſi, neſcio quâ imprudentiâ, quemcunque ventris dolorem, vel fieri à bile acri; vel ob ſpiritum, intendentem inteſtinum colon. Verùm inæqualis ventris diſtentio, & adſtricta, rigidorum muſculorum, contractio, arguunt ſatis perſpicuè, nervos magis, quàm inteſtina pati. Aliâs non contraheretur venter tam inæqualiter: neque latera apparerent tam obliqua: vel muſculi recti adeò rectâ introrſum incurvati. Uti luce clariùs videre eſt, in hac, de quâ hîc loquimur, convulſione.

Matronæ locupleti coäcervavit frigidus, ac humidus ventriculus, tantum crudioris pituitæ: ut ſaliva ex ore decidua, repleret cottidie pelvem ſatis capacem. Sed eo fluxu ad inteſtina

inteſtina converſo, vidimns illa protinùs adeò flaccida: ut leviſſimo medicamenti ſtimulo irritata, excreverint ſubinde effuſiſſimè. Imò interdum vicies, ex quinis granis radicis mechoacanæ. Quæ tamen, redundantis humoris, copia, (niſi illam interdum exhaurirent medicamenta:) inſinuabat ſeſe ſenſim, in ſenſiles illos nervos, quos ſpinalis medulla diſpergit cùm per membranam ventrem ſuccingentem; tum per muſculos illi proximè incumbentes.

Quibus, à crudâ hac materia, obſeſſis, excarnificabat ipſam ſubinde tanta abdominis convulſio, quanta potuit eſſe maxima. Imò interdùm ita effera, ac ferox: ut venter videretur, præ cruciatu, quaſi diſrumpi. Præſertim ſi foret gravida. Sed noctu ſemper acerbiùs, quàm interdiu. Qui tamen urgens dolor vix unquam ipſam deſeruit, niſi expurgatâ ritè cauſsâ, per radicem mechoacanam: vel diſcuſſo acri ipſius vapore, utique & ſpiritu præcordia diſtendente, ſive per mithridatium, ſub noctem potui datum: ſive per clyſterẽ, ante tormentum hoc, maturè infuſum.

Quæ curandi ratio evincit certè evidentiſſimè, inuſitatam hanc abdominis convulſionem, originem ſumere; ex crudâ, ac flatulentâ pituitâ. Ex quâ eundẽ affectum utiq; derivat Philippus heghſteterus, qui ipſũ latiſſimè deſcripſit obſervatione primâ, decadis quintæ.

CAP.

CAPVT XXIII.

Abſceſſus inguinum à vulvâ

VT mares in inguina deponunt Iocinoris, ac lienis onera: ſic mulieres præterea quicquid redundat circa vulvam. Via autem per quam decurrit immunda hæcce illuvies, ſtatuitur ab Anatomicis, inferius uteri ligamentum. Quod utrimque deſcendit in glandulas inguinales. In quibus uti mulieribus interdum apparent tumores, à lue venereâ: ſic occurrunt quoque in ipſis, ibidem loci, vel omenti, vel inteſtinorum herniæ.

Ac proinde non temerè Cornelius Celſus. lib. IV. cap. IV. Si mulieri, cum menſtrua non feruntur, ſanguis ex ore exit; commodiſſimum eſt, cucurbitulam inciſis inguinibus ejus admovere. Vis cauſſam? vix ullibi locorum, accedes vel propiùs ad vulvam; vel avertes efficacius; efferum illum impetum, quem ſanguis uterinus facit, in partes ſepto tranſverſo ſuperiores. Et præcipuè in caput, quod inſtar cucurbitæ corpori imponitur.

Carbaſia, vidua honeſta, incidit ex pravo corporis habitu, in menſtrua inordinata: & album uteri fluorem. Quæ duo infirmarunt uſque eò vulvam: ut collectâ magna ſorditie, depoſuerit tandem colluviem ſuam, in inguina. Quorum immundus abſceſſus, in pus conver-

converſus, monſtrabat medicis, quaſi digito, fontem harum ſordium eſſe vulvam. Quâ etiam detersâ, fuit ilicò huic ægræ, non tantum meliuſculè: ſed evaſit integrè, ex ſalebris, in quibus hactenùs egerat vitam, longè miſerrimam.

CAPVT XXIIII.

Tabes dorſalis.

TAbes dorſalis, ſeu φθίσις νωτίας, duplex eſt Hippocrati. Altera ab immodicâ Venere: lib. 11. de morbis. Altera verò, à deſtillatione in ſpinam dorſi. Libro de glandulis. Quam utramque ſpeciem lubuit Balduino Ronſæo lumbaginem vocare. Quamquam hæc vox deſignet Feſto, ſolam lumborum imbecillitatem. Præterquam tamen in tabe dorſali videre eſt, cùm dolorem continuum; tum marcorem inſuperabilem. Quorum naturam minùs ſignificanter cùm exprimat lumborum imbecillitas: ſatiùs erit, ſtare ab antiquitatis ſententiâ: quàm temerè ab eâ deſciſcere.

Dolorem autem hîc parit, acida pituita; dilacerans magnoperè, vel membranam, quæ ſpinalem medullam proximè cingit: vel ipſos nervos inde oriundos. Sed ſi obſtruantur venæ, aut arteriæ: ſive à lumbis, ſive à cervice huc delatæ: vel ob conſtringens frigus,

à nimiâ

à nimiâ venere illis impreſſum: ſive ob prolapſum craſſioris pituitæ (cujus maximam copiam equidem aliquandò illîc conſpexi.) Eripitur ægro, non modò conſenſus inter ſuperiores, inferioreſque corporis partes: verùm redditur præterea ſterilis, propter interceptam, decidui ſeminis, materiam.

Neque marceſcit ſolùm ipſa ſpinalis medulla, quæ obſtruitur: ſed contabeſcit utique cum illâ corpus univerſum. Communicato paullatim malo, hinc per nervos cerebro; illinc per arterias cordi; uti per venas Iocinori. Quorum nobiliſſimorum viſcerum functione, evidenter læsâ, torpet neceſſariò corpus; marceſcit animus; & conſumitur miſerabiliter homo.

In quâ tergeminâ, nervorum, venarum, ac arteriarum viâ, invenire quoque eſt viam; inducentem, vel febrem convulſioni; vel convulſionem febri. Siquidem febris ſupervenit convulſioni; diſcutit (ut cum Galeno loquar) æſtuans cordis calor, illud frigus: quod lenta, ac viſcida pituita impreſſerat, nervis ſpinalis medullæ.

Quod ſi verò convulſio ſequatur febrem. Vel exaruit ſpinæ medulla, præ febrili incendio. Vel acris, fervidæ bilis, vapor, ab accenſo corde, per arterias, illûc effuſus, pupugit tam rigidè ſenſiles ipſius membranas: ut indè ſequatur exitialis nervorum contractio. Potiſſimùm

tiſſimùm ſi vires exhauſerit præcedens febris. De quâ propterea ſatis, circumſpectè Hippocrates, lib. II. aph. XXVI. πυρετὸν ἐπὶ σπασμῷ βέλτιον γίνεσθαι; ἢ σπασμὸν ἐπὶ πυρετῷ. Febrem convulſioni ſupervenire, ſatiùs eſt; quàm convulſionem febri.

Samueli verſpretio elevabat impurus lien, tot vapores verſus cerebrum: ut inde deſtillaverit iterùm plurimum acrioris pituitæ, primùm quidem in occipitium, ac cervicem: ſed mox inde, in ſpinæ medullam: & potiſſimùm in lumbos, ilia, ac coxæ articulum. Quarum partium immanis dolor excruciauit ipſum tormento tam indefatigabili: ut amiſſo omni colore, ac decore, inciderit in lentam febriculam: conſumentem ipſum, morte adeò tardâ, ac miſerâ: ut ante ejus acceſſum, non ſemel exoptaverit, languentem emittere animam: & reluctantem exſpuere ſpiritum. Quod ipſum etiam, in hoc morbo obſervavit, auctor libri de glandulis.

Sed ferendum fuit, quod non licuit mutare. Præſertim. Labe hac, jam penitiùs infixâ, quàm ut ceſſerit vel tempori, vel remediis etiam convenientiſſimis. Argumento certè evidenti. Pervicaci, ſacræ hujus fiſtulæ, tabi, auxilia medica eſſe, non ſolùm infirma, ſed auſim dicere, nulla.

CAPVT XXV.

Coxæ dolor abſceſſu ſanatus.

UXor generoſi alicujus equitis, depoſitura à partu, prægnationis reliquias, excrevit duntaxat, purum, putum ſanguinem: eumque tam copioſum: ut infirmatis viribus, & exhauſto impenſè calido innato, tantam inde imbecillitatem contraxerint artus, genio ſuo fraudati: ut nequiverint à ſe depellere deſtillationes, quas nimis quàm frequenter, ipſis tranſmitteret refrigeratum cerebrum.

Sed præ cæteris, infeſtabatur ſummoperè coxa: quam trium menſium curriculo, tam miſerabiliter excarnificavit acerbiſſimus dolor: ut aliquandò coacta ſit, totos quadraginta dies, eidem incumbere loco. Neque vel latum unguem inde recedere: quin protinùs deficeret anima: diſtraherentur nervi: & obrigeret, inſtar alicujus ſtipitis, corpus univerſum.

Ac proinde cubandum fuit aſſiduò, in latus obſeſſum: & quidem tam ſtrictè; ut nunquam licuerit illli ſupponere culcitram plumeam: nedum cubile permutare: vel tantiſper inſidere ſedili molliori. Exorto interim, ex adſtrictiſſimo hoc decubitu, tam ardente pruritu, circa coxæ articulum: ut ipſa inde

P vereretr,

vereretur, non tam gangrænam, quàm omnimodam, depreſſæ partis, corruptionem.

Paruit tamen neceſſitati; & ceſſit, licet invita, dolori inexorabili. Cujus crudelem cruciatum, ubi ne tantulum quidem imminutum irent etiam valentiſſima remedia. Tulit tandem ſuppetias Deus. Expulſo immedicabili hoc dolore, per inſignem femoris abſceſſum. In quo tantum puris fuit collectum: ut inde, primo eruptionis die, profluxerint ultra decem vaſcula.

Quibus aliquoties deinceps repletis, habuit ipſa tandem tolerabiliùs, & devicto malo, tædii pleniſſimo, recuperavit iterùm corpus habiliſſimum. Quod licet macies ita labefactaverat, ut piguerit vel loqui, vel ſe movere. Peperit tamen ipſa poſtmodum gemellos; vivens non minûs proſperè, quàm unquam ante inflictum infortunium. Verè
« itaque Galenus, ex Hippocrate, acutos
« morbos ut per excretionem, ſic longos judi-
« cari per abſceſſum. Prog. lib. II. ſect. LXV.

Sed viderint hîc eruditi, utrum κέδματα ſignificent Hippocrati, vel hunc affectum, vel ejus cauſſam, vel utrumque. Galenus certè comm. in lib. VI. epid. ſect. V. aph. XXII.
« dicit clarè. Κέδματα Hippocrati eſſe diuturnas
« defluxiones in articulos; & præcipuè in
« coxam. Idemque fermè Heſychius, Erotianus, & alii.

Cum

Cum quibus etiam facere videtur ipſus
Hippocrates. aſſerens loco, commemorato,
κεδμάτων, τὰς ἐν τοῖσιν ὠσὶν ὄπισθεν, φλέβας τάμνειν. Quod “
interpretatur Hieronimus Mercurialis, in- “
fluxionibus ad coxam, venas retrò aures ſe- “
cato. quò impediatur ſcilicet fluxus ad cox-
am tendens. Nam ad ipſum morbum,
coxæ jam infixum, parùm profectò faceret
ſanguis, pone aures, emiſſus. Quem etiam,
ejus ergò, à nemine ſuâ ætate, id loci, detra-
ctum affirmat Galenus.

At libro de aëre, locis, & aquis legimus
expreſſè. ὑπὸ τῆς ἱππασίης, αὐτέους κέδματα λαμ- “
βανέι, ἅτε ἀεὶ κρεμαμένων ἀπὸ τῶν ἵππων τοῖς ποσιν. Ab “
equitatione apprehendunt illos κέδματα: ni- “
mirum ſemper propendentibus, ex equis, “
eorum cruribus. Ubi κέδματα ſignificant vel “
deſtillationem: vel morbum inde ortum. “

Verùm, libro de locis in homine, indi-
cat eadem hæc vox, ipſum morbum à de-
ſtillatione inductum. Neque tamen pro-
pterea verum coxæ dolorem. A quo illîc
loci evidentiſſimè ſeparatur. Quaſi ſignifi-
cans quidem ſimilem, ſed nequaquam
eundem affectum. Ac proinde addit ſa- “
tis conſideratè. ἢν δὲ ὀλιγὸν ῥεῦσε, ἰσχίαδα; καὶ κέδ- “
ματα ἐποίησεν, ἐπὴν ῥέον παύσηται. Id eſt, ſi pa- “
rùm fluxerit, producit dolorem iſchiadicum; “
& κέδματα, ſive diuturnum articulorum do- “
lorem, ubi fluere deſiit. Sed ſufficiat nobis, “

monſtraſſe hunc fontem ſitientibus, aperiant eum latiùs, quibus plus otii.

CAPVT XXVI.

Coxa ferramento exuſta.

IAcobus Vincus, legatus, id temporis, Principis Lansbergii, collapſus in ſimilem coxæ dolorem, nihil non molitus fuit, quò evaderet hunc cruciatum. Sed remediis parùm, aut nihil proficientibus, neque affulgente ullâ ſanitatis ſpe, ullove, ſalutaris abſceſſus, inditio: decrevit vehementi morbo ſuccurrere remedio æquè vehementi. Et maturè devenire ad ferramenta candentia, ceu ultimum, inveterati morbi, remedium, vide Hippocratem. lib. VI. aph. LX. Et Celſum l. IV. cap. XXII.

Fecitque animoſus hic Iuvenis, chirurgo copiam adurendi, non tam cutem coxæ impoſitam; quàm exulcerandi eodem ferro carnem, ad ipſum uſque os. Satagens hac ratione, elicere materiam deliteſcentem, ſub membranâ oſſi circumdatâ. Cui operi operam ſatis rigidè dante chirurgo, dici vix poteſt, quâ fortitudine, vel potiùs animi patientiâ, pertulerit hic æger candens hocce ferramentum: non curſim, ſed lentâ manu, femori identidem impoſitum.

Quæ inuſitata crudelitas, perterruit magis fer-

gis fermè Medicos, quàm ipſum ægrum. Cui ſtabat ſententia, quidvis potiùs ſemel perpeti; quàm perpetim torqueri, à tam immani carnifice. A quo tamen ipſum, ex toto, vendicavit crudelis hæc medicina. Non quidem per dolorem; qui per ſe, dolorem non tollit. velut diſtinctè docet Galenus, lib. VI. epid. comm. II. ſect. IX. Sed per perenne, profundi ulceris, profluvium. Quod ſanè tamdiu ſervavit, donec evacuatâ omni materiâ, fuerit extra omnem recidivæ metum.

CAPVT XXVII.

Vulnus ſpinalis medullæ.

VUlnera lethalia dividuntur bifariam: quædam occîdunt ſemper: quædam verô frequenter. Prout vel penitiùs deſcendunt, vel gravioribus implicantur affectubus, Priori ſpeciei adnumerat Celſus, vulnus ſpinalis medullæ. Cujus periculum propterea propoſiturus, aſſerit. Servari non poſſe, cui " ſpinæ medulla percuſſa eſt. "

Filius lamberti Erpenii, ictus pugione, in ſpinæ medullâ, concidit repentè in terram. Cum alvi, ac veſicæ excretionibus ita impeditis: ut nihil inde redderetur, niſi elicitum, à vehementiſſimis catharticis. A quibus tamen paulo poſt, ne tantulum quidem movebantur hæ partes: redditæ ſenſim ita ſtupidæ;

imò, ob reſolutos nervos, illis deſtinatos, tam inſenſiles; ut nullis obedierint remediis.

A quâ omnimodâ ventris ſuppreſſione, intumuêre non modò inteſtina, à ſpiritu, ac retentis excretis impenſè intenta: ſed propter oppreſſa viſcera: accendebatur uſque eò cor: & diſtendebantur tantoperè nervi: ut inciderit inde non modò in vehementem febrem; ſed in tam frequens animi deliquium: ut primùm ſudavererit affatim: mox verò alſerit ipſi, totus corporis habitus. Et quidem hæc omnia adeò celeriter. Ut tertio, poſt inflictum vulnus, die exceſſerit è vitâ; frigido madore undiquaque obſitus.

CAPVT XXVIII.

Fiſtula inſanabilis.

Filia, pictoris Nicolai Æliæ, infeſtata aliquandiu, acerbo lumborum dolore, incidit tandem in moleſtam inguinis fiſtulam: quæ perenni ſuo curſu, uſque eò conſumpſit tenelli corpuſculi vires: ut brevi exceſſerit è vitâ. Cujus mortis cauſam inquiſitura anatome, invenit evidentem cariem in coſtâ ſpuriâ: emittentem continenter in ſubjectas carnes, tantum acrioris ichoris: ut illis eroſis, prodierit inde fiſtula, ut longa, & anfractuoſa: ſic eludens quamcunque opem medicam,

Quam

Quam artis impotentiam, non rarò quoque videre eſt, in fiſtulis prope anum exortis. Quarum principium excurrit nonnunquam altiſſimè: ſive ad lumbos; ſive thoracis vertebras; imò interdùm, ad ipſas ſcapulas: quas ſcoptula operta vocat Cornelius Celſus. Quibus in locis, equidem non ſemel offendi, fontem remotiſſimarum, & immedicabilium fiſtularum.

Quarum inacceſſa caries, quo minùs exploretur ſpecillo, impedit tortuoſus ipſarum flexus. Qui etiam remoratur clyſteres eluendo ulceri dicatos. Excluditque manum, exempturam os, intus vitiatum. Quo tamen minùs maturè ſublato, tollitur immaturâ morte homo. & obſtat obnixè, ne à Medico ſanetur fiſtula, à remotiore carie originem trahens.

Cujus oras, licet forfice diducas, & amplies (quod tamen ad cutaneas fiſtulas ſummè utile) operam nihilominùs ludes: nec pervenies unquam, ad remotiſſimum, ſinuoſorum flexuum, principium. à quo deſcendunt tot ramuli, & tam frequentes rivuli, per profundiores muſculos, ac tendines; ut licet ſpecillum vel dexterrimè immittatur in tortuoſam ejuſcemodi fiſtulam: neutiquam tamen attingat, nedum immutet, vel tollat cariem, genuinam, perennis ulceris, cauſſam.

CAPVT XXIX.

Lethalis lumborum tumor.

MUlieribus gravidis, ut plurimum damni dant, repentinus terror; & inopinatum infortunium; ſic nihil æquè illas offendit, atque importuna repulſa; aut gravior aliquis lapſus: lædens impenſè, vel hanc, vel illam corporis partem. Cujus offenſam: licet flocci ſæpenumerò faciant prægnantes, plurimum tamen detrimenti capit inde fœtus, etiam debitè formatus. Quem talia in fortunia tam turpiter nonnunquam deformant, in ipſâ vulvâ: ut nulla arte id poſtmodum ciſpellas. In quo certè apparet impervestigabilis Dei potentia. Cui æquè facile eſt, hominem immutare, ac formare.

Paupercula, ſeptimo menſe, prægnans, cecidit ſupina in lumbos: ſed ſine evidenti cutis noxâ. At infans in lucem editus habuit inſignem tumorem in lumbis: quo adaperto, effluxit ipſi quidem frequens aqua: ſed non minùs ipſa vita. Quâ ſublatâ, vidimus ſpinæ vertebras ut laceras; ſic latè, à ſe invicem diſparatas. & nervos, ſpinalis medullæ, tam perplexo errore, per tumorem diſperſos: ut vix ullibi poſuiſſes ſcalpellum, ſine manifeſto vitæ periculo. Quam calamitatem ſiquidem reformides chirurge, cave ſis improvi-

improvidè unquam aperias, quod tam facilè occidit hominem.

Obtulit ſe nobis, haud diu poſt, ſimillimus tumor: ſed diſſolutus in ipſo partu: eventu tamen æquè infelici. Cùm ob gangrænam, conſumentem ilicò effractas, laceri tumoris, oras. Tum ob denudatos nervos, per tumorem paſſim diſperſos, quos circumfluus äer, adeò immutaverat: ut non licuerit infanti vitam prorogare, ultra diem tertium.

Sed notent chirurgi periculum, quod hîc animadverſum, in lumbis; utique evitandum, in molli illo tumore, qui inſidet non nunquam dilatatis calvariæ ſuturis. In quem novacula directa, lædit facillimè cerebrum, illic effuſum. Et nihil ſequiùs cogitans, noces illi, cui veneras auxilio. Quoad ejus itaque, in tantis tenebris fieri poterit, utere acri circumſpectione: & confuge potiùs in tumore, tam ancipiti; ad emplaſtra, ac fomenta diſcutientia: quàm ad ſectionem, vitæ humanæ adeò perniciosam.

CAPVT XXX.

Spina dorſi bifida.

Addam duobus hiſce exemplis & tertium; ſed accuratiori bilance, ab anatome, penſiculatum. Tumorem videlicet rapifor-

mem, ibidem loci, fœtui, in vulvâ, enatum: ob rapam, prægnanti matri, improvidè denegatam. Cujus repulſæ ergò, lumbos ſuos ubi percuſſit, mulier animi impotens, læſit tantopere tenellum, fœtus ſui corpuſculum: ut inde, in lumbis, enata ſit ipſi, inſignis rapa. Quam anguſtiori pediculo innixam, quò auferret chirurgus: conſtrinxit eam arctiſſimo filo: deinde ſatagens emortuam ſcalpello excidere. Verùm antequam res eò devênit, jam emoriebatur infans.

Cujus defuncti cadaver ubi perſcrutata fuit anatome; vidimus ſpinæ medullam planè laceram: & nervorum propagines tam variè, per tumorem diſperſas: ut non fuerit in manu medicâ, excreſcentiam hanc, quocunque modo, demere: quin protinùs demeretur & ægro vita. à quâ ſævitiâ, propterea ſedulò abſterrendi erunt chirurgi; quotiens ſe offeret ſimillimus tumor: jam ſexies nobis viſus.

Diſpeſcebatur autem vitiata hæc ſpina, in duas æquales partes: ab ultimâ thoracis vertebrâ, uſque in latera, oſſis innominati. Tegente hiulcum hunc hiatum peritonæo: per cujus membranas, diſpergebantur copioſiſſimi nervi, extra orbitam ſuã, delati. Quam diviſæ ſpinæ figuram, ut ſummè deformem, curavi tamen exactè æri incîdi: ne tumorem hunc

Spina bifida

Tab. XI.

fig. 2

Spina exemptæ

fig. 1

fig. 1

a. Spina dorſi

bbbb. Spina bifida

c. Cavum tumoris.

fig. 2

d.d. Spina exempta

eee. diviſio spinæ

f. cavum tumoris

hunc improvidè aperiant chirurgi: ſed vitent obnixè ignominiam, infallibiliter inde ipſis eventuram.

CAPVT XXXI.

Vulva bili innatans.

ADpoſitè profectò, Aretæus Cappadox, lib. acut. II. cap. XL. „In mediis ilibus „mulierum, vulva poſita eſt: muliebre viſcus, „animalis fermè naturam adeptum. Movetur quippe per ſe, vel verſus ilia, ac jecur: vel thoracem, aut alia viſcera. In quibus excitat ſæpenumerò infinita incommoda: defatigantia nonnunquam ingenia etiam acutiſſima. Sed prout variant ipſius morbi, ac ſymptomata: pro eò etiam diſcrepat frequenter ipſius ſitus. Modò uni loco rigidè adſtrictus; modò verò vagus. Quæ diſcrimina producuntur à ligamentis ipſius, vel intenſis, vel remiſſis. Quorum ope cùm adligetur vel ilibus, vel inguinibus; ſequitur neceſſariò, ad illorum motum, vel ſurſum vel deorſum, vel obliquè trahi vagum, ac errans hocce viſcus.

Vultis evidens fluctuantis hujus motus exemplum? conſiderate attentè, formidabiles uteri ſuffocationes. Sed potiſſimùm, inſignem illum tumorem, quem in anu noſtri gerontotrophii, juxta mecum vidêre

Medici quamplurimi. Elevabat is latus dextrum, ipſo illo loco, quem Iocinori deſtinavit Natura: cum tubere manifeſto; & dolore ſatis vehementi: imò cum tanta partis gravitate, ac diſtentione: ut multi crediderint, ipſum jocinoris viſcus, in eam excreviſſe molem.

Sed ſcalpellum, poſt mortem, cadaveri adhibitum, docuit luce clariùs, tumorem hunc, non jocinori, Sed vulvæ adſcribendum. Relaxatis namque ligamentis, attraxerat illa tantum bilis vitellinæ inſe: ut inde diſtenta, adæquaret caput pueri, vel bimi, vel trimi. Innatans etiam eidem bili: quam inſtar alicujus gelatinæ, per inteſtina vidimus ubertim effuſam. à cujus, congelatæ maſſæ, lentore ut originem traxit morbus, duodecim annos ægram infeſtans: ſic veriſimile eſt, continuum ipſius dolorem fuiſſe, ex acri eroſione bilis.

Quæ etiam plurimum damni dederat & reliquis extis. Sed inprimis meſenterio, cujus membranas impenſè inflammaverat. Uti quoque, & veſicam pure repletam. Non vanè ergò Celſus. Medicinam eſſe artem "conjecturalem: & conjecturæ rationem ta- "lem: ut cùm ſæpiùs aliquandò reſponderit; "interdùm tamen fallat nos. Sed ne fluctues "ſemper incertus, firma te anatome. Quæ licet parùm proſit mortuis, plurimum tamen

men juvat viventes: inciſuros aliâs facile, in ſimilia infortunia. Quocirca verè idem "Cornelius Celſus. Incidere mortuorum cor-"pora diſcentibus neceſſarium. Auſim equidem addere, etiam medicinam facientibus.

CAPVT XXXII.

Hydrops uteri.

AEtius deſcripturus, contrac med tetr. IV. ſer. IV. cap. LXXIX. hydropem uteri, aſ"ſerit generari aliquando in ipſo, corpuſcula "quædam, veſicæ fellis ſimilia. In quibus hu"mor colligitur, qui effuſus, viſcidus, ac aquo"ſus eſt. Quales veſicæ interdùm quoque occurrunt in meſenterio, præſertim eorum, quos peſſundedit hydrops. Sed exprimit hic auctor propriè illam, molæ uterinæ, ſpeciem: quam ſcriptores alii nominant aquoſam. Cujus ſpecimen, equidem bis Iunioribus Medicis oſtendi.

Vxor Philippi borealis, afflicta aliquandiù menſtruis inordinatis, peperit tandem, neſcio quam pinguem maſſam: continentem inſe, innumeras veſiculas: refertas partim aquâ croceâ; partim ſolo ſpiritu. Excernebatur autem, non confertim, ſed fruſtulatim. Sed partes hæ fuêre tam frequentes, ut repleverint fermè integram ejuſcemodi ſitulam, quâ aquam hauriunt mulieres noſtrates.

Quâ

Quâ molâ excretâ, effluxit utique tantum aquæ, ac ſanguinis, ab irritatâ vulvâ: ut defecerit crebriùs anima. Quæ virium proſtratio, etiam occupavit aliam illam mulierem, quam vidi ſimillimam depoſuiſſe molam. Sed utraque convenienter refocillata, recuperavit brevi priſtinam ſanitatem. Pariendo deinceps non minùs proſperè, ac ſi nihil vitii inde manſiſſet vulvæ.

CAPVT XXXIII.

Fungus ex vulvâ exciſus.

FUngum, primùm quidem indolentem vident Medici; ſed mox non ſine alicujus doloris ſenſu. Qui eò plerumque fit gravior: quò plus æſtuet, à præaſſatâ bile. Cujus uberior affluxus, excitat in ipſo non modò dolorem, pruritum, ac inflammationem, ſed interdum utique livorem, & poſt illum, veram carcinomatis naturam. Uti evidenter demonſtrant mammæ, lingua, labia, guttur, vulva; aliæve partes, vel raræ, ac teretes: vel glandulis ita refertæ; ut facilè degenerent in fungos: proximum carcinomatis, ſubjectum.

Ex cancroſo oris fungo, ſequitur, præter ardoris, ac doloris ſenſum, frequens, ac moleſtum illud ſputum: quod Hippocrates in cöacis prænotionibus, c. XVI. aph. XXXVI. πτυελισμὸν vocat. Cujus naturam aſſerit in eo

conſiſtere.

„ conſiſtere. Quod præcedat pus, ex thorace e-
„ rupturum. Sed in uliginoſâ noſtrâ Hollandiâ, terminat plerumque, ceu fidiſſima criſis, febres etiam vehementiſſimas. Utique variolas internas, & interdum contumaciſſimos, obſtructi lienis, affectus. In quibus nonnunquam ejuſcemodi ptyeliſmus excurrit, ultra menſis curriculum.

Quod ſi verò fungus aliquis vulvam occupet: irritat illam continenter; & effundit menſtrua ipſius non minùs copioſè, ac ſi inſtaret verus partus. à quo tamen fixus hic tumor minimè quùm expellatur: neceſſe eſt tandem confugere ad ſcalpellum; & ejus ope radicitùs evellere: quod nequiit exſtirpare irritus ejuſcemodi partus.

Sed artis eſt, talem ſectionem vel audere, vel ritè perficere, in tam obſcuris tenebris. In quibus tamen equidem illam bis vidi, non minùs ſecurè inſtitutam: & fungum ejus loci à Bernardo Ollulario, chirurgo dexterrimo, ſine ullius partis offensâ, non ſecùs ex vulvâ ſexciſum: ac ſi ſub dio, & in loco maximè obvio calpellum ſuum direxiſſet.

Matrona pia, ac verecunda, laceſſita aliquandiu ab immodico menſtruorum profluvio, incidit tandem in urgentem urinæ difficultatem: & ex illâ, quaſi in veri partus conamina. à quibus licet nihil expelleretur ſolidi; dilatabatur tamen inde uſque eò an-
guſtum

guſtum vulvæ os: ut obſtetrix in auxilium vocata, potuerit illic ſentire fungum vulvæ tam firmiter, baſi ſuâ, adnatum; ut nullâ vi inde dimoveretur.

Quâ propterea deſperatâ, itum fuit ad chirurgum, jam nominatum: qui (exploratâ convenienter tumoris naturâ) ſcalpellum ſuum nec timidè dimiſit in ſinum pudoris; nec infeliciter excîdit fungum hunc uteri; æquantem magnitudine ſuâ, ovum gallinaceum. Mirabantur amici præſentes, hinc fiduciam ægræ, aliâs maximè verecundæ: illinc verò, non minus audaciam ſecantis: aggredientis tantâ animi præſentiâ, tam inauditum, ac inſolens opus.

Cujus ope, ubi exemiſſet fungoſam hanc excreſcentiam, ceſſabant ilicò dolores, menſtrua inordinata, ſed præcipuè indefatigabiles illi conatus, quibus continenter ſtimulabatur uterus, ad expellendum onus, plus æquo ſibi moleſtum; quod tamen poſt anni curriculum ſenſit iterum illic increſcere. Sed mutabatur brevi in pus; quo cum, fruſtulatim ubi excideret, liberavit ipſam à repetendâ ſectione, ſed nequaquam à continuo fætore, vehementibus anguſtiis, & frequentibus animi deliquiis. Quorum ſymptomatum ergò, neceſſe habuit deinceps integrum decennium, immundam hancce vulvæ illuviem, aliquoties abluere per inſequentem clyſterem:

 ℞. Her-

℞. Herbarum, plantaginis, boni henrici, ſingularum Manipulum. Solani, pyrolæ, veronicæ ſingularum manipulum medium. Seminum lactucæ, cydoniorum ſingulorum dragmas duas. Decoquantur ex aquâ hordei, admiſcendo novem ipſius unciis, ſucci ſempervivi majoris unciam unam, mellis roſac uncias duas, myrrhæ dragmam mediam, miſce, fiat clyſter uterinus.

CAPVT XXXIIII.

Major fungus ibidem exciſus.

GErtruda turrita, vidua quinquagenaria, geſtans in utero, extra omnem prægnationis ſuſpicionem, ſimilem, vel potiùs majorem fungum: cùm pari partus conamine, neque diſpari menſtruorum profluvio: uſa fuit ejuſdem chirurgi operâ; ſed ſucceſſu feliciore. Subduxit namque illi, ſine ullo recidivæ metu, tumorem hunc adeò magnum: ut æquaret pugnum humanum. Foris craſsâ, ac densâ membranâ obvolutum; ſed intus album, inſtar adenum, vel teſticulorum virilium.

Venæ autem, quæ diſpergebantur per excreſcentiam hanc, continebant ſanguinem adeò obſcurum, ac nigrum: ut, proculdubio, brevi degeneraſſet, in naturam carcinomatis. Cujus ſpecimen memini me aliquandò propalàm oſtendiſſe Medicis, ac obſtetri-

Excreſcentia uteri.

Tab. XII.

a a a a baſis utero adnata

b.b.b.b. pars gibba

obſtetricibus: in vulvâ cujuſdam mulieris, à cancro uterino, crudelem in modum, occiſæ.

Quæ, in vivis dum foret, conquerebatur aſſiduè, non modò de inordinatis menſtruis, vago pruritu, ac oberrante ardore, ſed potiſſimùm de crebris animi deliquiis: quæ tam frequenter ipſam invaſêre: ut tandem miſerrimè ab illis obrueretur. factâ Medicis officiosâ cadaveris copiâ.

In Cujus vulvâ, vidimus delituiſſe tumorem, ut lividum, ac atrum: ſic cruore, ac ſanie undiquaque perfuſum. Adhæreſcebat autem membraneis ſuis filamentis, tam arctè, vulvæ tunicis, ut non, potuiſſet inde eximi, ſine ſcalpelli auxilio. Vide Victorem Trincavellum lib. XI. cap. XV. Aretæum acut lib. II. cap. XI. & Hieronimum ab Aquapendente operat chirurgi: cap. LXXXV.

CAPVT XXXV.

Τειβὰς, *ſive fricatrix.*

QUamvis virga muliebris (quæ κλειτορὶς vocatur Ruffo Epheſio lib. I. c. XIII.) deliteſcat communiter, in ſinu pudoris. Prodit tamen hæc ipſa quibuſdam ſubinde, tam longè foras: ut, aut credantur imperitis, commigraſſe in viros: aut ſatagant ipſæ propterea, laſciviùs cum aliis verſari mulieribus.

Quâ

Quâ nefariâ libidine quæ ſe polluunt, vocantur Græcis τριβάδες; & latinis fricatrices. Quas ſcribit Cælius Aurelianus, lubentiùs miſceri, cum fæminis, quàm cum maribus lib. IV. tard. paſſ. cap. IX

Henrica Schuria, mulier virilis animi, pertæſa ſexus ſui, induit veſtes viriles: & profecta in militiam, meruit aliquandiu, in obſidione Sylvæ Ducis, ſub Frederico Henrico, celſiſſimo Arauſionenſium Principe. Sed domum reverſa accuſabatur perditæ libidinis: ob clitoridem extra ſinum pudoris, adeò interdum ſeſe efferentem: ut conata fuerit non ſemel, libidinoſiùs laſcivire, cum aliis mulieribus (quod κλειτορίξειν appellant Græci) imò illas ita atterere, ac fricare (quod τρίβειν nominant iidem) ut cuidam viduæ, cujus deſiderio impenſè flagrabat, uſque eò placuerit deteſtanda ipſius impudicitia: ut (niſi per leges ſtetiſſet) lubens ipſi nupſiſſet. Ne dicam lubentiùs, quàm marito ſuo, jam defuncto; ex quo tamen ſex ſuſceperat liberos.

Habuit autem hæc τριβὰς, naturalia ſua, ſaltem quo ad externam faciem, haud aliter conformata, ac aliæ mulieres. Sed intus percipiebatur evidenter (uti quidem teſtabantur tres obſtetrices) paulo ante urinæ iter, glandulosa aliqua caruncula, quam clitoridem vocant Medici. Quæ licet in aliis fæmi-

nis, vix unguis exprimat magnitudinem; dicebatur tamen in ſalaci hac fricatrice, accedere ad longitudinem dimidiati digiti; & craſſitudine ſuâ, haud malè referre colem puerilem.

At verò, licet clitoris hæc, foris nullum ſui perpetuò faceret inditium: apparebat tamen interdum; præſertim ubi vel difficulter micturiret; vel percita Veneris oeſtro, raperetur impenſiùs, in illicitam hancce cupidinem. Quo tempore dicebatur hæc glandula, extra naturalia ipſius protuberare, vel adinſtar dimidiati digiti: vel interdum etiam longiùs: pro ut vel majore, vel minore, in mulieres, exardeſceret amore.

Quod impudicum mulierum genus, ſcribit celebris Iuriſconſultus Ioannes Paponius morte puniendum. l.XXII.tit.VII.areſt. II. ſed hæc τριβὰς, clementiorem nacta Iudicem, cædebatur duntaxat virgis, & relegata in exilium, ſeparabatur longiſſimè à nequitiæ ſuæ conſorte. Videlicet illâ viduâ, quâ cum libidinoſius vixerat. Quâ utique punitâ, ſed in urbe retentâ, videbatur abundè diſſolvi illicitus, deteſtandæ libidinis, thalamus.

CAP.

CAPUT XXXVI.

Menſtrua puellæ quadrimæ.

MEnſtrua ut rarò feruntur mulieri, poſt annum quinquageſimum: ſic vix proveniunt ante annum quartum decimum. Quamvis non deſint, quibus profluvium hoc intervenerit vel octavo, vel nono ætatis anno. Uti vidit Ioannes Fernelius pathol lib. VI. cap. XVI. imò interdum etiam quinto. Teſte Hercule Saxonia pract. l. VI. c. XXIII.

Quibus annis, vident etiam Medici, nonnullas virgines incidere, in vehementiſſimas uteri ſuffocationes. & nonnunquam in profluvia menſtruorum adeò effera: ut non minùs indigeant ope medicâ: ac ſi forent adultæ: & plenis nubiles annis.

Sed ſupra fidem propemodum eſt, filia cujuſdam tabellarii. Cui à quarto, in octavum ætatis annum periodicè ubi fluxiſſent menſtrua: accidit fortè, ut illis ſuppreſſis, omnis ipſorum ſanguis converſus ſit in caput. Producens illic primùm quidem dolorem dentis: ſed mox ſordidum, ac ſinuoſum gingivarum ulcus: & tam pertinacem inferioris maxillæ cariem: ut non niſi tardiſſimè, potuerit ulceris cavum carne iterùm impleri: & convenienter cicatrice obduci. Licet nihil non molitus ſit nobiſcum, vir ſedulus, Daniel Arminius, ſocietati Indicæ à medicinis.

Monſtrum biceps.

Tab. XIII.

CAPVT XXXVII.

Partus monſtri bicipitis.

INter partus vitia, ſicuti grave, infans in pedes converſus: ἀγειππαν vocant Græci: ſic graviſſimum, eoſdem pedes eſſe, vel plures duobus; vel ſitu diſpares. Quam deformitatis ſpeciem obtulit nobis aliquandò, ſutoris uxor. Quæ paritura Biceps monſtrum, enixa fuit primùm duos pedes: ſed tertius, præter omnem naturæ legem, natibus innatus, injecit tantum moræ partioni: ut neceſſe habuerit, præter obſtetrices, implorare opem chirurgicam: quò, unco ferreo, extraheretur è vulvâ, renitens hocce monſtrum.

Erat autem id (uti etiam proponit ſchema æri inciſum) biceps: cum tribus brachiis; totidem pedibus; quatuor manibus; & duabus papillis, natibus utrimque impoſitis. Deforme profectò ſpectaculum. Attamen obſtetricibus inſigne documentum. Opitulandum cuicunque partui. Et deficiente manus auxilio, confugiendum maturè ad uncum ferreum: ceu ſacram anchoram; & ultimum, difficilis partus, remedium. Velut præter Hippocratem, planiùs liquet, ex latino ipſius Genio, Cornelio Celſo, lib. VII. cap. XXXII.

CAPVT XXXVIII.

Diſſectio, Monſtri bicipitis.

SEd quid omitterem hîc, ſimillimum monſtrum, coram magiſtratu, in curiâ, à nobis. Diſſectum? puellam videlicet bicipitem: cum tribus pedibus, ſed brachiis quatuor. Artubus verò, ac capitibus, ut ſeparatis à ſe invicem: ſic ventribus contrà, ac thoracibus, tam arctè in unum coalitis: ut ne lynceis quidem oculis, ullum, in illis, obſervaſſes diſcrimen.

Diſſectâ, autem monſtri hujus, cute, apparuit conſpicuè (licet pridie ejus diei, lucem primùm adſpexiſſet) ſub illâ, plurimum albicantis adipis. Quamvis ſecùs videatur, in recenti ejuſmodi fætu obſervaſſe, diligentiſſimus alioqui anatomicus, Caſparus Bau hinus. Iecur erat ipſi duplex, cum duplici fellis veſiculâ. Et venæ ipſius tam perplexo errore, interſe intricatæ, ac confuſæ: ut non licuerit quicquam, diſtinctè ſaltem, in illis notare.

Thoraci erant duo corda ſejugata: incluſa tamen uno involucro, & innatantia eidem aquæ. Sed cuilibet ſuus erat pulmo. At in ventre una duntaxat vulva: unuſque lien: ſed is adeò rubicundus, ac floridus: ut videretur accedere ad naturam Iocinoris. Vaſa autem

autem umbilicalia deſinere hinc in diffiſſam Iocinoris portam: illinc verò bifido ductu, in arterias iliacas: & veſicæ fundum. Quarum partium diſtributio delectabat ſummoperè magiſtratum. Quod ex illâ clarè conſpiceretur. Quî vitam, ac alimentum, à matre traheret fœtus, vulvæ etiamnum incluſus.

CAP.

CAPVT XXXIX.

Coles incurvatus.

CIvi Campenſi, Veneri operam daturo, incurveſcebat continuò, tam rigidè media colis pars: ut cogeretur multoties ab incæpto deſiſtere. Sed ſine dolore, ullove nodulo, quem huic affectui, ſolent promiſcuè tribuere, qui de illo ſcripſêre, Medici. Niſi fortè nodulum vocent, non conglomeratum aliquod tuberculum: ſed exilem duritiem; impedientem, ſi non integrè, attamen aliquatenùs, muſculos colis dilatationi deſtinatos. Quale certè impedimentum in hoc ægro fuit obſervare: ſed vix dignum noduli nomine.

Quod tamen obſtaculum, ſive fuerit à frigore, ſive ab affluxu alicujus humoris, in cauſsâ tamen fuit; quò minùs, vel æqualiter erigeretur coles: vel inchoatâ libidine, ex voto, frueretur æger. Cui incommodo opem obnixè imploranti, conſuluit mecum, vir eruditus, Gerardus Rychius: ut præmiſſis ritè catharticis, uteretur nonnunquam balneo humido, ac oleo leni.

Quorum remediorum eventum, licet inviderit utrique noſtrum, loci remotioris diſtantia. credibile tamen eſt, ſpiritum, partem hanc plus nimio diſtendentem, lentiſſimè

mè fuiſſe diſcuſſum. præſertim, cùm hoc ipſum, in eâdem hac colis incurvatione, (quæ flatu lentæ convulſionis ſpecies eſt) luce clariùs deinceps licuerit videre, in viro maturæ ætatis: non niſi ádmodum tardè, etiam per optima remedia, ab hoc vitio, liberato.

CAPVT XL.

Pediculi pubis.

IUveni Brabantino, plurimum vagi, & oberrantis pruritus, in pube ubi fieret; vidimus tandem illîc tectè delituiſſe, aliquos pediculos: figurâ rotundos, ſed in dorſo nigrâ maculâ notatos. Ad hæc pedibus ſuis, cuti tam firmiter accretos: ut nequiverint inde avelli, ſine ſcalpello. Quæ tamen ſordida, ac immunda colluvies, ne ſemel ſublata, iterùm facile recurreret, imperata fuêre inſequentia remedia, quibus etiam radicitùs evulſum fuit moleſtiſſimum hocce malum.

℞. Succi foliorum azari, dragmas duas cum dimidiâ. Oxymellis ſimplicis unciam mediam. Aquæ hordei uncias duas, miſce fiat vomitorium. Quo ubi elicuiſſemus pituitam in ventriculo ſtabulantem: movimus deinde alvum: & impoſuimus feliciter loco affecto, fomenta, ac linimenta ſubtus notata.

℞. Ariſtolochiæ rotundæ unciam. veratri albi

tri albi unciam mediam. Herbarum abſinthii, marrubii, abrotani ſingularum manipulum. Seminum lupinorum, & ſtaphyſagriæ, unciam mediam. Nitri dragmas duas, coquantur ex lixivio diluto; & admixtis colaturæ libris duabus, aceti ſcyllitici unciis quatuor, fiat fotus. Quo convenienter deterſo, illinebatur pubis regio hocce unguento.

℞. Seminis ſtaphyſagriæ, unciam mediam. Radicum veratri albi, aluminis, ſingulorum dragmam. Argenti vivi ſublimati ſcrupulum. Saponis nigri dragmas duas. Axungiæ porcinæ quantum ſufficit Miſce, & fiat litus.

CAPVT. XLI.

Mors ex flore calcis.

VIr ſplendidus, cænatus opiparè, incidit repentè, cum totâ familiâ, quæ eidem accubuerat menſæ, in vertiginem, ardorem gutturis, vomitum, præcordiorum anguſtiam, aliaque præſentis veneni indicia. E quibus ſuccreſcere protinùs neſcio quas non ſuſpiciones. Sed eventus, fidus rei incertæ interpres, docuit perſpicuè: nec ab Ancillâ, conjectâ tamen in vincula: ne ab alio aliquo, cibariis quicquam malitiosè fuiſſe permixtum. Verùm ſpontè, ex pariete recens illito, in patinam decidiſſe, ſulphuream illam calcis

cis efflorefcentiam, quæ copioſiſſimè ſtabulabatur illîc loci, ubi id temporis adſervata fuêre, cupedia, ſecundis menſis deſtinata.

Factum quidem fuit, ſatis ſedulum periculum: utrum in cibo jam diſſoluto, reperiretur vel arſenicum; vel argentum ſublimatum. (Quæ duo veneni genera noſtratibus potiſſimùm nota) ſed nec apparuit in vaſis fundo, conglomeratus arſenici pulvis. Nec tingebatur albo colore, aurum ſuſpecto liquori aliquoties immiſſum. Quorum neutro oculis occurrente, judicatum fuit, deteriorem hanc cibi conditionem, veriſimiliter originem traxiſſe, ex commemorato calcis flore.

Ex cujus igneâ vi, mirum certè haud fuerit, accenſas fuiſſe fauces, perturbatum ventriculum, eroſa inteſtina, contractos, præ ſiccitate, nervos: aliaque excitata, quæ nunquam conſpiciuntur, niſi ab exurente ardore. Qui profectò in hoc calcis flore, adeò clarè ſe in conſpectum dedit: ut intra paucas horas peſſumdederit infantem ejuſdem familiæ, aliâs ſatis valentem. Evadentibus reliquis, vel per vomitum materiæ noxiæ: vel citam alvum; vel per antidota, diſcutientia malignos, acrioris veneni, vapores.

Sed, præ cæteris, miratu digna fuit, Materfamilias, alioquin ita debilis, ac infirma: ut quæ antea quinquies peperiſſet fætum mortuum:

tuum: jam contrà fuerit tam valida, ac conſtans: ut intoxicata non modò, non abortierit: ſed veneno celerrimè per vomitum rejecto, evaſerit quaſi prima, præſentiſſimum hocce, intentatæ mortis, periculum. Enixa deinceps, quem, id temporis, geſtabat fætum, non minùs proſperè, ac ſi nihil veneni adſumpſiſſet.

Calcem autem tam acriter urere; & eroſione ſuâ, tam acerbè pungere inteſtina, utique præcordia illis impoſita, docuit manifeſtè Dioſcorides lib. v. cap. XCI. & lib. VI. cap. XXIX. ſed videbitur fortaſſis illîc loqui, de calce vivâ: Qùum flos ipſius, cujus hîc meminimus, progerminet ab intritâ.

Verum reſponſio facilis eſt. Ablutione videlicet calcis, infringi quidem aliquatenùs, ſummam illam ipſius adurendi vim. Intritæ tamen nihilominùs permanere tantum ardoris: ut inde elevetur acerrimus ille flos, qui inſtar candidiſſimæ nivis, inveſtit recentes parietes. Cui quantum ſit acredinis, licuit aliquandò videre in ore equi, Collegæ noſtri Ioannis fontani, ex ſimili calcis efflореſcentiâ, tot veſicis, ac tam urente æſtu, inflammato: ut cogeretur propterea, abſtinere qùam longiſſimè, ab omni paſtu.

CAP.

CAPUT XLII.

Sudor ſeptem annorum.

HOmini ut robur conciliat, æquabilis ſolidorum, ac fluidorum harmonia: ſic diſſolvit ipſius vires diſſonans eorundem concentus. Potiſſimùm à naturæ lege, ſi deſciſcant humores: ſive utiles, ſive excrementitii. Quorum in numero primas facilè tenet ſudor. Cujus immoderatum profluvium, labefactat propterea impenſè corpus univerſum.

Virgini malè natæ, fuêre ab ineunte ætate, ob ſudores prægnanti matri crebriùs permotos, adeò pervia, ac patula cutis ſpiracula: ut continenter fermè maduerint. Cum tam profuſo, ac perenni, diffluentis ſudoris, curſu; ut cottidiè indiguerit tribus, quatuorve induſiis, ad detergendum madorem, cuti indeſinenter inhærentem. Quod immodicum ſudoris effluvium, divexavit ipſam, non aliquot menſes, ſed ſeptem ampliùs annos. Licet interim minime omitterentur remedia convenientiſſima. Adeò difficulter eradicatur morbus hæreditarius.

Caput XLIII.

Excoriatio, ab oleo Vitrioli.

Famuluschirurgi,curaturus,ſuo more,doloremdentium,infudit nubili Virgini,ſive conſideratè, ſive improvidè, tantum olei vitrioli, in os: ut deſcendens in gulam, exeſerit non ſolùm, quaſcunq; faucium partes:ſed accenderit præterea ventriculum, jecur, & potiſſimùm venarum, arteriarumque ſanguinem. Cujus exurens incendium extorſit medicis, præter infinita refrigerantia; ac plurima cathartica, frequentes ſanguinis detractiones: antequam aliquatenùs domaretur effera hæc fera: conſumptura aliâs innocentiſſimam virginem.

Sed incendio intus utcunque reſtincto, effundebatur tamen calor, inſtar exundantis maris, tanto impetu, in habitum corporis: ut exesâ colli, ac faciei cute, defædaverit ſummè corpus univerſum; imprimens mammis, pectori, ventri, brachiis, ac cruribus tot cinereas cruſtas, ac tam fæda ulcera: ut vix quicquam manſerit ipſi, vel glabrum, vel veteris pulchritudinis particeps.

Quam deformem cutis formam, imminuêre quidem deinceps aliquatenùs remedia. Sed non ita, quin remanſerint illi aliquæ maculæ: & turpia cicatricum veſtigia. Uti

quoque

quoque in viſceribus ſcintillæ prioris incendii. Quibus vel minimum, à calidorum uſu, iterùm accenſis, incidebat protinùs in recidivam: corporis habitum iterum turpiter fœdantem. Sed potiſſimùm internos digitorum apices: qui non ſecùs ipſi flaveſcebant, ac ſi croco fuiſſent infecti.

CAPVT XLIV.

Exedens, præcordiorum herpes.

HErpes præcordia exedens, conſtat ex pluribus puſtulis, modò in unum conglomeratis; modò evidenter ſeiugatis. Hærent autem illæ, in extimo diaphragmatis ambitu: inflammantes non tantùm; ſed exedentes, ardore ſuo, uſque eò cutem: ut cuilibet ulcuſculò ſua inſideat eſchara. Quâ vel ſpontè, vel arte decidente, imminuitur maniſeſtè, non minùs exurens dolor: quàm moleſtus ille pruritus, qui puſtulas haſce aſſiduò comitatur.

Creditur autem hoc vitium, occidere hominem, ſiquidem circulum ſuum abſolvit. Quod tamen non fit, niſi admodum rarò. Equidem ſaltem vidi hoc malum frequenter: ſed ſemper inæqualiter diſperſum; ac nemini exitiale. Aſſerit tamen id Plinius lib. XXVI. cap. XI. dicens, ignis ſacri plura eſ- «
ſe genera. Inter quæ medium hominem am- «

"biens Zoſter appellatur:& enecat, ſi cinxerit. Quod infortunium vidit veriſimiliter, licet non addat expreſſè, Ioannes Langius, in Marchione Brandenburgenſi, ab hoc affectu occiſo; epiſtolâ xxxii. Scribonio Largo vocatur hoc vitium, cap. cvi. Zona: & noſtratibus ommeloop, ſive ambitus. Quod variis circulis, variè diſperſis, hominem aliquatenùs ambit.

Vir pleni habitus, & calidioris jocinoris, doluit vehementer circa præcordia: cum acri pruritu, inſigni dolore, & frequentibus, conglomeratarum puſtularum, circulis. Rubente cute vicinâ, & puſtulis primùm utique rubris; ſed mox albicantibus. & in quâlibet earum cruſta nigrâ, quam eſcharam vocant Medici. Quâ, convenienti litu, ſeparatâ, degenerabat quælibet in humidum ulcuſculum: cum acri dolore, ſudore effuſo, & interdùm tam impetuoſo, virulentæ materiæ, raptu ad interiora: ut animus aliquoties, non ſecùs deficeret: ac ſi ipſum occupaſſet contagioſa aliqua peſtilentia. Cujus ſororem equidem propterea ſoleo appellare, perniicioſum hocce herpetis genus.

Nam ſicuti illa carbones majores: ſic producit hoc minores. Exigitque uterque morbus, ut cathartica æquè blanda: ita antidota non minùs efficacia. Sed in eo diſcrepant. Quod herpetis labes duntaxat uni, peſtis verò

rò noxia ſit omnibus : occidens pleroſque; herpes contrà non niſi pauciſſimos.

Remedia verò hujus eruptionis conſiſtunt, in corrigendâ intemperie, viſceribus conceptâ: expellendâ leniter bile; roborando corde; & infringendis tetris vaporibus, viſceribus continenter affuſis. Sed foris ſufficit plerumque, unguentum roſatum; mixtum cum argento vivo præciptato. Sed ſi eſcharæ ſiccitas, ac moleſtiſſimus pruritus non tollantur hoc litu; expedit confugere vel ad unguentum baſilicum: vel leniens, ac humectans aliquod cataplaſma.

CAPVT. XLV.

Pulſus arteriæ, extra carpum, explorandus.

POlydædala natura imprimit nonnunquam homini, non modò foris, figuras adventitias, ac perverſas: ſed diſtribuit etiam interiora pro libitu. Modò certis quaſi adſtricta legibus: modò vero vaga, & diſpeſcens aliter, atque aliter, cùm ipſa viſcera; tum ejuſdem ordinis vaſa; videlicet nervos, venas, vel arterias.

Maria Godofreda, vxor Prætoris Guilielmi Verdoeſii, habuit in manus ſuæ carpo, tam exilem, ac teretem arteriæ ramulum:ut ex ejus motu, vix quicquam licuerit præſagire ſive de robore, ſive imbecillitate cordis.

Sed natura collocaverat in manus dorſo, inter pollicem, ac indicem, arteriam: quæ aliis communiter fertur, per interiora carpi. Quocirca neceſſe fuit, ſi quid foret judicandum, de virium conſtantiâ: confugere à carpo, ad arteriam in extimâ manu poſitam.

Quem naturæ luſum, equidem etiam in aliis, ſubinde animadverti: ſed evidentiſſimè in quodam noſtræ Reipublicæ Senatore. Quem hujus erroris ergò, judicabat aliquandò, celebris alioqui Medicus, peſtilentiâ infectum. Licet id temporis pancraticè valeret. Sed impoſuit viro eximio inuſitatus hicce naturæ luſus. Quem ubi vidit, cecinit ilicò palinodiam: & pertæſus præproperi judicii: docuit ſuo exemplo: Nihil conſiliis medicis tam eſſe inimicum, quàm celeritatem.

CAPVT XLVI.

Gangræna univerſalis.

SEni fatuo, neque herè, atque hodie, ſed diutiſſimè debili, fatiſcebant tandem uſque eò, cùm languidum cor; tum effœtus partium calor: ut à minimâ corporis offensâ, ſequeretur protinùs pernicioſiſſima gangræna. Diſpergens ſe per iners hocce corpus, tam liberè, ac latè: ut id, intra paucos dies, conſumpſerit univerſum.

Non licebat illi, vel natibus inſidere; vel cubito

cubito incumbere; nedum calcem pavimento imponere, vel ſcapulam in parietem inclinare: quin protinùs extingueretur calor: & à gangrænâ obſideretur non minùs, pars premens, quàm preſſa. Quæ labes, tam prepete pennâ, corpus univerſum ubi pervolaret: vidimus brevi, vix ullam partem intactam: quin omnia jam emortua: antequam verè emoreretur, miſerrimum hocce, laſcivientis mortis, ludibrium.

CAPUT XLVII.

Gangræna pedis.

LUcas Sincus, geometer Amſtelredamenſis, contraxit ex penuriâ caloris innati, gangrænam pedis ſiniſtri. Cujus digitis, à parte ſanâ, jam avulſis, obtulit nonnunquam, homo, naturâ jocabundus, chirurgo ſuo; ubi jam meliuſculè ipſi foret, pedem dextrum: quaſi recreandi causâ.

Sed eo, eâdem labe, Paulo poſt, itidem infecto; deſeruit illum ilicò intempeſtiva hæcce hilaritas. & quaſi deſperatâ, jam tum, omni ſalute, credidit firmiter, pöenam hanc cælitùs ſibi immitti: quod tam intempeſtivè joculatus fuiſſet. Quæ certè triſtitia non deſeruit ipſum, antequam deſereret ipſa vita. Adeò periculoſum, in ſeriis nugari.

Infortunium autem, quod ipſum oppreſ-

ſit, circumvenit plerumque, quoſcunque à ſimili gangrænâ detentos. Neque fuit fortaſſis, ipſius conditio, eò deploratior: quod peccatum hoc peccaſſet: ſed quia cordis robur fuit imbecilliùs: quàm ut convenienter ab interitu vendicaret pedes: ceu longiſſimè, à ſe remotos. Quarum partium exitium, propterea indicium facit circumſpectis Medicis, brevi utique peſſum iturum, & totum hominem.

Caput XLVIII.

Sphacelus brachii, à febre.

Mariæ Norottæ, à febre ardente, impenſè extorrefactæ, effudit ſe, circa ſeptuageſimum, ætatis ſuæ, annum, tanto impetu, peſtifer morbi humor, in brachium ſiniſtrum: ut facto initio, à commiſſurâ humeri, præcipitaretur, unâ nocte, in immedicabilem ſphacelum: uſque ad extremos digitorum apices. Cum tantâ protinùs cutis nigredine, & tam exucco, atræ carnis, ſquallore: ac ſi integrum menſem, expoſitum fuiſſet, retorrido, urentis ſolis, æſtui. Sicuti cum ſtupore, juxta mecum, vidit, exercitatiſſimus Medicus, Franciſcus Vicquius.

Quicum ſimillimum infortunium, aliquot annis poſt, etiam in aliâ quâdam obſervavimus muliere, ſed eventu, æque infelici.

Noli

Noli itaque ò chirurge, ejuſcemodi brachia inconſideratè incidere. Satagens vel calorem in cutem denuò evocare: vel medicinæ locum facere. Quod enim ſemel emortuum, id nunquam redit ad vitam.

Et licet malum videatur nonnunquam ſtare; ac ſcalpellum exigere: Vires tamen, à malignâ febre fractæ, & pars ex toto vitiata, non patiuntur ſcindere, nedum abſcindere membrum hac ratione infectum. Maturares quidem mortem, ſed nihil interim juvares ægrum. Satiùs itaque, circumſpectè potiùs, mortem præſagire: & quâ licet prorogare; quam non potes conſervare, vitam.

CAPVT XLIX.

Atrophia brachii ſuctu ſanata.

TRia fuêre veteribus, juxta Oribaſium, coll. lib. VII. cap. XVI. cucurbitularum genera: vitrea, ænea, cornea. Quorum priora trahunt per ignem; poſterius citra illum, ſolo oris ſuctu. Quæ cornea cucurbitula, licet nobis fermè, in deſuetudinem abierit, plurimi tamen etiamnum fit Indis, ſub torridâ Zonâ, habitantibus.

Qui curaturi dolorem colicum, Iuvenis mihi notiſſimi, infudêre primùm ore clyſterem: mox applicuêre abdomini cucurbitulas corneas. Quarum ſpiritu, per exile fora-

men, ore (ut Celſi verbis id efferam) edu-
cto; occluſêre feſtinanter cavum id digito. Cùm ut cuti firmiter inhæreſceret cucurbitula: tum ad eliciendum flatum inteſtinis moleſtum. Quem certê feliciſſimè, huic juveni, hac ratione, ſubduxêre barbari.
Quapropter domum reverſus, donavit me tali cucurbitula. Cujus periculum equidem aliquandò facturus, ſelegi mihi (uti etiam fecit Fabricius Hildanus, cent 1. obſ. LXXX.) brachium ab atrophiâ conſumptum. Cui impoſui haſce cucurbitulas: loco picis, ac reſinæ: quibus legimus, in ſimili neceſſitate, uſam fuiſſe, antiquitatem etiam remotiſſimam.

Attrahunt autem hæ cucurbitulæ potenter; & abductâ aptiſſimè cute, elevant venas, & arterias, præ macie in ſe collapſas. Quibus iterùm adapertis, commeant denuò quocunque, ſanguis, ac ſpiritus. Quorum indeſinens affluxus, niſi cottidie ſubiret, in locum eorum, quæ continenter ex corpore, decedunt. Non ſolùm non aleretur, ſed emaceraretur neceſſariò, membrum tali vitio infectum. Cui maciei nihil profectò ſalutarius eſt, hacce corneâ cucurbitulâ. Præſertim ſi affigatur dextrè, juxta curſum venarum, arteriarumque, illuc nutrimentum, ac vitam deferentium.

Nautæ Iuniori, effluxêre, ex amplo bra-
chii

chii abſceſſu, tam frequens pus: & adeò copioſus liquor: ut ſubducto ſucco alimentali, & diſſipato, plusæquo, calore vitali, conciderent venæ inanes: ceſſaret accretio: & tandem emacreſceret brachium univerſum. Cui jam exarefacto, ubi impoſuimus aliquoties, cucurbitulam Corneam: vidimus ipſius ſuctu, tantum caloris, ac ſanguinis, ad cutis extrema attractum: ut exſuccum illud brachium, non modò non aleretur iterùm; ſed adipiſceretur denuò priſtinum vigorem: imò tantum virium, ac roboris: ut potuerit deinceps quocunque iterùm navigare: & in mari, nullo non fungi officio.

CAPVT L.

Rotundum vulnus.

ELiſabetha Nicola, domum reverſa, arripuit, præ laſſitudine, quodcunque obvium ſedile. Ignara interim, illi incumbere aſſerem: habentem in ſe, longum, & acutum pinnaculum. In quod defatigatum ubi conieciſſet corpus, læſit impensè nates: & inflixit muſculo glutæo vulnus, ut rotundum; ſic ſummè profundum.

Cujus videndi copiam, invitiſſima quùm faceret chirurgo. Coäluit propediem vulnus; excitans, ob acre pus, intùs detentum, non tam dolorem; quàm ſuſpitionem, luxatæ

coxæ. Verùm eventus, ſtultorum Magiſter, docuit ipſam perſpicuè, non coxam ſedibus ſuis excidiſſe: ſed vulnus præproperè occluſum. Eo enim rurſus per chirurgum reſerato, & factâ puri effluendi copiâ, ſubſedit ilicò dolor: evanuit luxationis opinio: & apparuit clariſſimè: plus damni dediſſe, præpoſteram verecundiam; qùam vulnus ipſius natibus inflictum.

CAPUT LI.

Carcinoma femoris.

IDa, famula Regneri Neckii, amici noſtri, perculſa vehementiùs, ſenſit ex inopinato illo terrore, neſcio quem ſibi oriri dolorem, circa genu: cum tumore femoris, indies uſque eò invaleſcente: ut poſt annum ſeptimum, videretur, plurium medicorum calculis, ſi non excedere, ſaltem ſuo pondere, accedere qùam proximè, ad illam ſtrumam: quam ibidem loci, olim vidit Antonius Benivenius, ponderantem ſexaginta libras obſerv. XIV.

Quam molem hæc virgo, ſeptem ampliùs annos tulit tam animoſè: ut nemo domeſticorum, nedum quiſquam extra familiam, animadverterit unquam, quicquam vitii, in ipſius inceſſu. Verùm eroſâ paullatim, ſummâ tumoris cute; intumeſcentibus ipſius venis; increſcente indies pruritu; & carne ma-

gis

gis, ac magis liveſcente; nequiit ipſa malum ſuum diutiùs clam habere: ſed coacta id detegere, imploravit tandem pudibunda, ac mœrens, opem medicam.

Expetens obnixè, tumorem hunc ſcalpello ſibi amputari. Qui tamen pervenerat jam tum eò incrementi, ac malignitatis: ut nemo id auderet. Quocirca ſuſtinet etiamnum inviſum hunc hoſtem: & circumferens eum quocunque, incedit non minùs expeditè, per ampliſſimam noſtram urbem, ac ſi nihil vitii, femori inhæreret. Compeſcens interim malignum hocce carcinoma, ultra annum ſeptimum decimum, ſolo plumbi unguento. Cujus litu, nihil ſimili tumori utilius.

CAPVT LII.

Febris quintana.

VAria ſunt Medicis, febrium genera; & multiformes periodorum formæ, Quarum aliæ occurrunt frequenter: aliæ rariſſimè. Quibus meritò attribuerim quintanam. Paucis viſam; & tum quidem, vel paucioribus circuitibus: vel admodum tectè. Scuti de ſe ipſo teſtatur Galenus lib. I. epid. comm. III. tex. II. ſed nobis obtulit ſe inuſitata hæc febris; tot acceſſionibus, & tam evidenti, totius anni, curriculo: ut nihil unquam,

quam, fuerit vel clariùs; vel magis diſtinctum.

Filiam Iacobi Mori, chirurgi quondam celebris, præcipitavit febris inordinata, in quintanam: accedentem cum horrore, ut exili; ſic calore admodùm conſpicuo. Durante, reciprocantium circuituum, ordine, ultra menſem decimum octavum. Attamen ſine evidenti corporis macie; aut manifeſtâ virium jacturâ.

Febri autem huic, adeò non profuêre medicamenta frigida, ac humida, cæteris febribus amica; ut etiam evidenter nocuerint. Sed juvêre ipſam, carduus benedictus; centaurium minus; chamædris; fumaria; aliave vel ſummè amara: vel putredini potenter reſiſtentia. Sed inprimis aqua mulſa, quam vidimus plurimum potuiſſe, in lentâ, ac pervicaci hac febre.

CAPVT LIII.

Cibi abſtinentia, quartanæ lethalis.

FEbris quartana, ut frequenter incipit cum æquinoctio autumnali; ſic ſolvitur rarò, niſi ſub initium veris. Reliquo tempore, ſiquidem quieſcat (quod tamen interdum fit) revertitur facillimè. Sive vitio alimenti: ſive ob aëris inclementiam. In quâ interdùm hic morbus prolongatur in æſtatis medium, antequam

tequam ex toto deſinat. Quem terminum excedens, remanet facilè per integram hiemem: neque finitur, ante blandientis veris acceſſum.

Febrem autem hanc ſtatuit quidem Hippocrates, longam; ſed ſecuram, ac facilem lib. I. epid. & Celſus ipſius interpres aſſerit lib. III. cap. XV. quartanam neminem jugulare. Subintellige ſi viſcera fuerint integra. Uti ſatis diſtinctè monet Galenus, comm. III. lib. I. epid. textu IV. illis enim vel inflammatis, vel aliter malè valentibus, enecat quartana qùam plurimos. Sive per aquam intercutem: ſive ob omnimodam cibi, ac potus abſtinentiam. Quæ duo perinde pernicioſa ſunt febri quartanæ.

Aquam verò intercutem, ut producunt inflammatum jecur: induratus lien: ac uberior frigidæ potus. Sic ἀποσιτίαν, ſive morbidum cibi faſtidium, læſio ſuperioris orificii, ventriculi. Quo à febre vehementer offenſo, tollitur omnis indigentiæ ſenſus: ſive ipſa fames. Quâ ventriculo ſubductâ, nec expetit homo alimentum: nec fruitur oblato. Sed exſiccatum conſumit miſerrimus marcor. Quod mortis genus, equidem vidi frequenter quartanariis interveniſſe: ſed potiſſimùm ſenibus, & magis in productâ; qùam incipiente febre. Uti etiam obſervatum, à Braſſavolâ, comm. in aph. XXXII. lib. II.

Ianus

Ianus Haſius, vir macer, ſed procerus, attritus aliquandiu à quartanâ brumali, devenit tandem eò infirmitatis: ut cogeretur, præ magnitudine febris, etiam vacuo tempore, in cubili decumbere: neque unquam ſub divo ambulare, quod tamen quartanarios mirificè reficit.

Ex quâ, exhauſti corporis, laſſitudine, incidit paullò poſt, in omnimodam cibi abſtinentiam. Non tantùm, ſub tempus febris: ſed etiam diebus intermediis. In quibus tamen expedit, quartanarios modicum cibum ſumere. Quò ſuſtineant facilè, quod ſuſtinendum diu. Quantò enim tardiùs incedit morbus; tanto quoque pleniore victu, indiget æger. Ex aph. VII. lib. I. concidentibus itaque viribus, vidimus hanc abſtinentiam, non tantum huic, ſed etiam aliis quartanariis fuiſſe ſumme exitialem.

CAPVT LIV.

Error naturæ compenſatus.

IMperveſtigabilis, induſtriæ naturæ, ſolertia quamvis occurrat ubique locorum: eminet tamen potiſſimùm in illis corporibus: quæ quaſi muneris ſui oblita, vel hoc, vel illo fruſtravit membro. Quem errorem, ſuffuſa deinde, quaſi aliquâ verecundiâ, compenſat iterùm munificâ liberalitate.

Mulier

Mulier Britannica, nata brachiis, ac cruribus adeò diſtortis: ut videretur cuicunque operi inepta. Nacta fuit tamen ab officioſâ naturâ, eam dexteritatem: ut potuerit linguâ nere; & eâdem expeditè traiicere filum, per anguſtum acus foramen: & ſolo ipſius flexu, conſtringere arctiſſimum illud nodi genus: quod textorium vocant noſtrates. Eâdem linguâ ſcribebat utique elegantiſſimè; & inter alia, nomen filii mei, Petri Tulpii, quod etiamnum penes me, adſervatur.

Capvt LV

Incredibile, corporis humani, incrementum.

Puer quinquennis delatus ex Geldriâ, & Amſtelredami bilanci impoſitus, pendebat centum, & quinquaginta libras. Corpore quippe erat tam pingui, ac amplo: ut lumbi ipſius non cingerentur, niſi ſeſqui ulnæ longitudine. At nates luxuriabant tam uberi carnis mole; ut viderentur quadruplices. In brachiis verò, ac manibus poſuerat tantum roboris exuberans ipſius natura: ut manum meam non minùs fortiter ferierit: ac ſi egiſſet vigeſimum ætatis ſuæ, annum.

CAPUT LVI.

Satyrus Indicus.

QUamvis extra forum medicum, attexam tamen huic telæ, Satyrum Indicum; noſtrâ memoriâ, ex Angolâ delatum: & Frederico Henrico, Arauſionenſium Principi, dono datum. Erat autem hic ſatyrus quadrupes: ſed ab humanâ ſpecie, quam præ ſe fert, vocatur Indis orang-outang: ſive homo ſylveſtris. Exprimens longitudine puerum trimum; ut craſſitie ſexennem.

Corpore erat nec obeſo, nec gracili, ſed quadrato: habiliſſimo tamen, ac perniciſſimo. Artubus verò tam ſtrictis: & muſculis adeò vaſtis: ut quidvis & auderet; & poſſet. Anteriùs undique glaber: at ponè hirſutus, ac nigris crinibus obſitus. Facies mentiebatur hominem: ſed nares ſimæ, & aduncæ, rugoſam, & edentulam anum.

Aures verò nihil diſcrepare, ab humanâ formâ. Uti neque pectus; ornatum utrimque mammâ prætumidâ (erat enim ſexus fæminini) venter habebat umbilicum profundiorem; & artus, cum ſuperiores, tum inferiores tam exactam: cum homine ſimilitudinem: ut vix ovum ovo videris ſimilius.

Nec cubito defuit requiſita commiſſura: nec manibus digitorum ordo: nedum pol-

lici

Homo ſylveſtris.
Orang – outang.

Tab. XIIII.

lici figura humana: vel cruribus ſuræ: vel pedi calcis fulcrum. Quæ concinna, ac decens membrorum forma, in cauſsâ fuit, quod multoties incederet erectus: neque attolleret minùs gravatè, quâm tranſferret facilè, qualecunque, graviſſimi oneris, pondus.

Bibiturus prehendebat canthari anſam, manu alterâ; alteram verò vaſis fundo ſupponens, abſtergebat deinde madorem labiis relictum, non minùs adpoſitè, ac ſi delicatiſſimum vidiſſes aulicum. Quam eandem dexteritatem obſervabat utique cubitum iturus. Inclinans quippe caput in pulvinar: & corpus ſtragulis convenienter operiens, velabat ſe haud aliter, ac ſi vel molliſſimus illic decubuiſſet homo.

Quin imò narravit aliquandò affini noſtro, Samueli blomartio, Rex Sambacenſis, Satyros hoſce, præſertim mares, in Inſulâ Bornæo, tantam habere animi confidentiam: & tam validam muſculorum compagem: ut non ſemel impetum fecerint, in viros armatos: nedum in imbellem, fæminarum, puellarumve, ſexum.

Quarum interdum tam ardenti flagrant deſiderio: ut raptas non ſemel conſtuprarint. Summè quippe in venerem ſunt proclives (quod ipſis, cum libidinoſis veterum Satyris commune) imò interdùm adeò protervi,

ac ſalaces: ut mulieres Indicæ, propterea vitent, cane pejus & angue ſaltus, ac luſtra: in quibus deliteſcunt impudica hæc animalia.

Quæ omnia ut veriſſimè referuntur de hocce Satyro. Sic ſanè nihil veriſimiliùs, qùam ad ejus imitationem, effictum fuiſſe Satyrum veterum. Quem lectoribus ſuis de- " lineaturus Plinius, ſcribit expreſſè, animal " eſſe quadrupes, in ſubſolanis Indorum mon- " tibus, perniciſſimum; humanâ effigie, ſed " pedibus caprinis; & toto corpore villoſum; " Nihil habens moris humani; gaudens ſylva- " rum latebris; & fugiens hominum com- " mercia. lib. VII. cap III. "

A quibus notis, licet aliquantiſper diſcrepet Sartyrus beati Hieronymi: convenit tamen utcunque, cum figmentis Poëtarum. Erat, inquit, homo naribus aduncis, & fron- " te cornubus aſperâ; deſinentibus corporis " extremis, in caprarum pedes. Quam eandem " formam, expreſſuri dilucidiùs poëtæ, appellant Satyros ſuos, laſcivos, impudicos, biformes, bicornes, & interdùm, petulantia ſylvarum numina.

Quæ veterum epitheta, ſiquidem ad veritatis explores amuſſim, videbis ipſos non planè erraſſe. Reperitur quippe etiamnum laſcivum hocce animal, in ſubſolanis Indiæ montibus: gaudet confragoſis receſſubus:

fugit humana conſortia, neque audit immeritò ſalax, villoſum, quadrupes, ſpeciem humanam præferens: & præditum naribus aduncis.

Sed nec pes ipſius habet ungulas; nec frons caprarum cornua; nedum corpus ubique pilos; Sed duntaxat caput, humerus, ac dorſum. Reliqua ut ſunt glabra: ſic aures nequaquam acutæ. Velut perperam finxit Horatius; verùm flexuoſæ, & , ut verbo dicam, verè humanæ. Inſummâ, vel nullus eſt in rerum naturâ Satyrus: Vel ſi quis eſt, erit procul dubio illud animal, quod in tabellâ, hîc à nobis depictum.

Cujus deſcriptionem molitus fuit fortè Plinius. Sed quò minus id potuerit, obſtitêre fortaſſis viro diligentiſſimo, hinc ingenioſa Poëtarum figmenta, circæis illecebris ita fucata: ut neſcio quos non fallerent ſenſus. Illinc verò exoticæ gentes, tam longinque diſſitæ: ut neceſſe fuerit, per aliena veſtigia ire: & potiùs facilè approbare, quam curioſè inquirere, in naturam rei narratæ, & ab omnibus jam receptæ.

Cui fidem qui derogat, is facilè incidit in calumniæ murices: & elevat anthoritatem ſuæ hiſtoriæ, diſcrepantis à receptâ opinione. Qualem iniuriam olim ſibi illatam, necdum propemodùm concoxit Herodotus, ſcriptor alioqui non inconcinnus. Quo ad

ejus

ejus itaque, in tantîs tenebris fieri potuit, ſelegit quidem Plinius potiores obſervationes; ſategitque ſatyrum ſuum quàm veriſſimè poſteritati relinquere. Sed ſerviendum fuit famæ: neque nimis liberè recedendum, ab inveteratâ ſententiâ: nedum commentitiis Poëtarum fabulis. Quorum ſpiſſam caliginem, diſcutiet fortaſſis inclareſcens, Indici hujus Satyri exortus. *Omnibus placere, difficile.*

FINIS.

I·A·D·
E·

A

COUNTWAY LIBRARY OF MEDICINE

RB
24
T82

RARE BOOKS DEPARTMENT